

ପ୍ରାଚୀ ପ୍ରଚ୍ଛମାଳା

ଏକ ବିଂଶ

ବିଭୂତିଶା-ମୟୁରକା

୪

ପ୍ରାଚୀ ପତ୍ରିକା

ଚଉଦଶା-ମୟୂରକ

(ଚତୁର୍ଥ ଶତ)

ପ୍ରାଚୀ ସମିତି ପକ୍ଷରୁ
ଶ୍ରୀ ବିବିଧ ରେଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ବି. ଏ. କ

ଦ୍ଵାରା ସଙ୍କଳିତ

ଓ

ଚଉଦଶା ଚନ୍ଦ୍ରକା ଟୀକା ସହ

ସମ୍ପାଦିତ

ପ୍ରକାଶକ :—

ପ୍ରାଚୀ ସମିତି, କଟକ

ମୂଲ୍ୟ ଅଠଅଣା

ପ୍ରଥମ ମୁଦ୍ରଣ

ଏକ ସହସ୍ର

Copy right strictly reserved by the Samiti

ଏକମାତ୍ର ପ୍ରାପ୍ତିସ୍ଥାନ :—

ପ୍ରାଚୀ ବୁକ୍‌ଷ୍ଟଲ୍,

ବଣେଶଘାଟ ପୋ: ଅ: ଗୁରୁନାଗୋକ,

କଟକ

ସୂଚୀ

ବିଷୟ

ପୃଷ୍ଠାଙ୍କ

୩୪ଶ କୋଷ — ମହାବଳା ଚଉତିଶା	(ବିଷ୍ଣୁଦାସ)	୧-୧୭
୩୫ଶ କୋଷ — ବର୍ଷାଭାବନା ଚଉତିଶା	(ବିଷ୍ଣୁଦାସ)	୧୭-୨୯
୩୬ଶ କୋଷ — କେଳିକଳ୍ପଦ୍ରୁମ ଚଉତିଶା	(ଧନଞ୍ଜୟ ଭଞ୍ଜ)	୩୦-୩୯
୩୭ଶ କୋଷ — ପ୍ରେମଚନ୍ଦ୍ରମଣି ଚଉତିଶା	(ସାଧୁଚରଣ ଦାସ)	୪୦-୪୭
୩୮ଶ କୋଷ — ଦୂତା ଚଉତିଶା	(ବଳରାମ ଦାସ)	୪୭-୫୪
୩୯ଶ କୋଷ — ଅଗନ୍ନା ଚଉତିଶା	(ଦାସରଥ ଦାସ)	୫୫-୬୪
୪୦ଶ କୋଷ — ବା ଚଉତିଶା	(ଲୋକନାଥ)	୬୫-୭୧
୪୧ଶ କୋଷ — ବା ଚଉତିଶା	(ବିପ୍ର କପିଳ)	୭୨-୭୮
୪୨ଶ କୋଷ — କଳସା ଚଉତିଶା	(ବସୁ ଦାସ)	୭୯-୮୫
୪୩ଶ କୋଷ — ରସକୁଲ୍ୟା ଚଉତିଶା	(ଦାମୋଦର)	୮୬-୯୭
୪୪ଶ କୋଷ — ସାନକନଡ଼ା ଚଉତିଶା	(ଦନାଇ ଦାସ)	୯୭-୧୦୭
୪୫ଶ କୋଷ — କଲିଗମନ ଚଉତିଶା	(ନୃସିଂହ ରାୟ)	୧୦୭-୧୧୩

ପ୍ରାଚୀ ପମିତ୍ତର ପ୍ରକାଶିତ

ଉତ୍କଳର

ରକ୍ତବର ଦୀନକୃଷ୍ଣ ଦାଶଙ୍କର

ନୂତନ କାବ୍ୟ

ଜଗାମୋହନ ସ୍ତ୍ରୀ

କବି ପୁରୀରେ ଥିଲାବେଳେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର ସମସ୍ତ ଯାତ୍ରା ଦର୍ଶନ
କରି ନିଜର ଅନନ୍ତତାକୁ ସ୍ମରଣ, କମଳାୟ ଗ୍ରୀଷ୍ମରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଅଛନ୍ତି ।
ପାଠକଲେ ଏକାବେଳକେ ଭକ୍ତିରେ ଓ ସ୍ନେହର ସାହିତ୍ୟିକ ବର୍ଣ୍ଣନା
ଶୁଭୁକ୍ତରେ ବିହ୍ୱଳ ହେବାକୁ ହୁଏ ।

ମୂଲ୍ୟ ଅଠଅଣା ମାତ୍ର

ବାଙ୍କୀ ନିଜନ

ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମନାଭ ହରିଚନ୍ଦନଙ୍କର

ଶିଶିରେଖା

ନୂତନ କାବ୍ୟ

ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା !

ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା ! !

ସାହିତ୍ୟରସିକେ ! ପ୍ରାଚୀର ଉତ୍କଳ-ସାହିତ୍ୟକୁ ନୂତନ
ଦାନ ଗ୍ରହଣ କର — ସାହିତ୍ୟସେବା ପୂର୍ଣ୍ଣକର । ଶିଶିରେଖା
ବାଳାର ପ୍ରଣୟ ଚରଣ ଲବଣ୍ୟବତୀ ପର କାବ୍ୟ-କଳାରେ ଚରିତ । ଶବ୍ଦ
ସମାବେଶ କମଳାୟ, ରଚନା-ଶୁଭୁକ୍ତ ଅଭୁତ । ପାଠକଲେ
ଭବିଷ୍ୟ ମାତ୍ର ମନେ ହେବ ।

ଚଉତିଶା ମଧୁଚକ୍ର

ମନାବିନୀ ଚଉତିଶା

ଉତ୍କଳର 'ରୂପ'—ଚଉତିଶାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମନାବିନୀ ଚଉତିଶା ଗୋଟିଏ
 ଦକ୍ଷିଣ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରନ୍ତି । ଏହା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେବଳ କେତେକ ଗୋବରାବୁ ଅସି
 ନଥିଲା । ଶୁଭ୍ରାସକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାର ଦକ୍ଷିଣ ମୁଖା ଏହା ଉପରେ ଶୁଦ୍ଧ ଅଛି । ପୁରୁଷ
 ବରଦାର ଚଉତିଶାବର୍ଣ୍ଣ ଅନେମାନେ ଦେଖି ରକ୍ଷକ ବୁଝିଲେ, ବିଶୁଦ୍ଧାସକ
 ବର୍ଣ୍ଣା ଏହି ଚଉତିଶାବର୍ଣ୍ଣର ସେ ଅନ୍ତରୁ ବୁଝିବା ବାହୁଲ୍ୟ ।

ରାଗ—ବାମୋଦୀ

କୃପାଲୋଲଲୋଚନା

କଳକଣ୍ଠବଚନା

କନକ-ପ୍ରଭାମ-ବରନା

କୁଳସୁନ୍ଦରଦନ୍ତୀ

କମଳାୟୁ ମୂରତି

କନକକମଳବଦନା ରେ

ମନାବିନୀ !

କଳକ ମୋଦୋପାୟ ଯିବୁ

କୋମଳେ ସ୍ନେହେ କହିବୁ

କଣ୍ଠାକୀଡ଼ାଗମନ !

କୃପା କରୁ ଯେବେ

ରହିବ ଯୁବା ଜାଅଇବୁ ରେ

ମନାବିନୀ ! । ୧ ।

ଖଞ୍ଜନନୟନା ସେ କୋମଳା ସୁଦୟାକୁ
 ଦେନିବ ମୋହୋ ଉପଗତ
 ଖଣ୍ଡେନ୍ଦ୍ରଶେଖରହିଁ କରବେ ସେ ଦୟାରୁ
 ମଙ୍ଗଳ ହୋଇବ ଜୀବନ ରେ
 ମନାକନି !

ଖର ଅପାଙ୍ଗ ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖୀ
 ଖେଳନ୍ତା ନେତ୍ରାନ୍ତେ ଅନାଇଁ
 ଖଣ୍ଡା ମଦନ ହାଥେ ଶାଶ ଧର ମୁଁ ଦେଲି
 ଅପଣା ଶିର ଛେଦ ପାଇଁ ରେ
 ମନାକନି ! । ୧ ।

ଗାତ୍ରହୃଦୟ ସେଶୁ ମୋହୋର ଅନୁନୟ
 ଶୁଣିଲେ ବଢ଼ିବ ମଦନ
 ଶୁଭ ହୃଦୟ ହେଲେ ରିତରେ ସୁସରସ
 କୁମୁଦନାଳିକା ଯେସନ ରେ
 ମନାକନି !

ଗର୍ବ ମନରେ ନ କରିବୁ
 ଗୁପ୍ତ ସମୟ ଟାକିବୁ
 ଗର୍ବସତ୍ତ୍ୱା ମନ ସେମନ୍ତେ ମୋହୋଠାରେ
 ବଳଇ ତେମନ୍ତ କରିବୁ ରେ
 ମନାକନି ! । ୩ ।

ଦନଜୟନା ନିଷ୍ଠେ ଦେନିବ ମୋ ବେଦନା
 ଦେନାଇ ବଢ଼ିବୁ ସ୍ୱେମନ୍ତ

ଘଟଣା ତୋ ବଦନ ଦରଶନ ବିସ୍ମୟେ
 ମଦନ ହୋଇଲା କୃତାନ୍ତ ରେ
 ମନ୍ଦାକିନୀ !
 ଘେନିବ ଜୀବନ ତାହାର
 ଘନସ୍ତନ ! ତୁ ପ୍ରତିକାର
 ଘେନିବୁ ଯେବେ ସ୍ୱେ ବି— ନୟ ଶ୍ରବଣ ପଥେ
 ଜୀବନ ହୋଇବ ତୋହୋର ରେ
 ମନ୍ଦାକିନୀ ! । ୪ ।

ନଳନ ଇନ୍ଦୀବର ନୀଳକଣ୍ଠ ଚକୋର
 ମନ୍ଦର ମୀନ କାମର
 ନୟନ ଭୁଲନାକୁ କହିଁ ଶୁଣେ ସ୍ୱେ ସମ
 ଚଞ୍ଚଳାୟତଲେତନାର ରେ
 ମନ୍ଦାକିନୀ !
 ନାଗନାଗ ହୁ ମୋତେ ଶୁଣି
 ନେଶ ମନ୍ତ୍ରରେ ଉଲଟାଇ
 ନ ଶୁଣିଲ ପରସ୍ପେ କଲି ସେ ଶୁଣି ଗଲ
 ନୟନରୁ ତା ଯା ଉଠାଇଁ ରେ
 ମନ୍ଦାକିନୀ ! । ୫ ।

ଚତୁର ପକ୍ଷ ତାର ଲକ୍ଷ୍ମୀବାକୁ ଗୋଚର
 ନୋହଇ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାରେ
 ଚଳିବା ବିନା ଯଥା ମହା ଗୁରୁତ ହୋଇ
 ଅନଳ ଥାଇ ବଞ୍ଚନରେ ରେ
 ମନ୍ଦାକିନୀ !

ଚମତକାର ଏହି ତାର
 ଚଞ୍ଚଳାୟତନୟନାର
 ଚାହିଁବା ମାଣେ ଅନା— ଯୁଗରେ କହିଯାଇ
 ଅସୀରୁକ ର ସୀରୁକାର ରେ
 ମନାକରି ! । ୨ ।

[illegible]

ଯଥା ସିନ୍ଦୂର ରଜ ମସ୍ତକରେ ମଣ୍ଡନ
ଚନ୍ଦନ ସର୍ବାଙ୍ଗ ମଣ୍ଡନ
ଜାଣିଲେ ହେଁ ଏମନ୍ତ ସମସ୍ତ ଲୋକଙ୍କର
ଚନ୍ଦନଠାରେ ବହୁ ମାନ ରେ
ମନାବନ !
ସେବେ କରିବ ବାଳା ଦୋଷ
ଜାଣି ମୁଁ ସେ ହେଉକଲାପ

ସେମନ୍ତେ ନାନା କାଷ୍ଠ— ଧୂମ ଧୂମରେ ଲେଖା
 ଯଥା ଅଗ୍ନିରୁ ଧୂମ ଧୂମ ରେ
 ମନାବନ ! । ୮ ।

ଝୁଲିଦଶନା ପ୍ରିୟା ସଦୃଶସ୍ତମାନକୁ
 ଶୁଣି କହିବ ଅନନ୍ତରେ
 ଝୁଲି କହୁତ ଭାବ ଗନ୍ଧ ବିକ୍ରମ ଲବ
 ଛୁଇଁଥିବ ସେ ବଚନ ରେ
 ମନାବନ !
 ଝୁଗଡ଼ି କରିବୁ ତୁ ଠାବ
 ଝଟକହାସୀ ଗୁଡ଼ିଭାବ
 ଝସନୟନା ନୋହି ପ୍ରସନ୍ନ ଅପ୍ରସନ୍ନ
 ନୟନ ଭାବ ପୂର୍ବେଇବ ରେ
 ମନାବନ ! ୯ ।

ନୃପ ବଞ୍ଚିତା ବୋଲି ଭରସା ହୋଇ ନାହିଁ
 ନୃପରକ୍ଷକରେ ମଣ୍ଡନା
 ନଳିନ ନାଳୀ କଣ୍ଠ— କରେ ବେଞ୍ଚିତ ହେଲେ
 ମଧୁପ ଚନ୍ଦ୍ରଗନ୍ଧମାରେ
 ମନାବନ !
 ନିର୍ଗର୍ଗ-ତଞ୍ଚଳ-ନେତ୍ରାକୁ
 ନିର୍ମଳକେତକୀଗାୟାକୁ
 ନ କରିବୁ ଆଶଙ୍କା ଏହି କଥା ବିଚାର
 ସ୍ଵରପ୍ରସ୍ଵରଯାତ୍ରୀକୁ ରେ
 ମନାବନ ! । ୧୦ ।

ଟୁକା ଏ ଯେବେ ତାର ନୋହିବ ସୀତୁକାର
 ଏ କଥା କର ତ ପାତବୁ
 ଟୁକାଧରବଇର— ଅଗ୍ନି ମଧ୍ୟରେ ଅଛି
 କେମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ତାରୁ ରେ
 ମନାକନି ।
 ଟେକି ଅଛି ନୟନ ମନ
 ନାକ ବହିଅଛି ଶାବନ
 ଟଳିବ ଟାଣ ହୋଇ ରହିବ ପାଇଲେ ତ
 ସରସ ନାରସ ବଚନ ରେ
 ମନାକନି । । ୧୧ ।

ଠିଆ ସେ ହୋଇ ଥାଇ ସଖୀ ଅରୁଚ ହୋଇ
 ଅଳର ଗଗନେ ସୁକେଶୀ
 ଠିକ ନକ୍ଷତ୍ର ଗଣ ବେଞ୍ଚୁଚ ହୋଇ କରି
 ଯଥା ଶରଦ ପୂର୍ଣ୍ଣି ଘଣ୍ଟା ରେ
 ମନାବନ !
 ଠିକ ଶୃମର କାହା କରେ
 ଠଣ ଅଲଟ କାହା ଠାରେ
 ଠାଠିକ କରି ଅବ— ଧାନ ଅବକାଶକୁ
 ପାନ କେ ଖଟୁଥାଇ ଧୀରେ ରେ
 ମନାବନ ! । ୧୨ ।

ଡିମ୍ବରୁ ମଧ୍ୟମାର ନିରାଶ କରାବାର
ଲେଖେହେଁ ଦୁଇ ନାହିଁ ମନେ

ଜୋଳା ପ୍ରତିମାର ମୁଁ ସ୍ନେହେନ୍ତୁ କଥା ଶୁଣି
ଆଶାସି ରଖିଛୁ ଜୀବନେ ରେ
ମନାବଳା !

ତର ଜୀବନକୁ ନ ଯାଇ
ଜେର ମନ ଶୁଦ୍ଧ ଥାଇ
ତାଳମୁଗାଳଦନ୍ତୀ ଅବଶ୍ୟ ବରଷଇ
ବୋଲି ମେଘକୁ ଶୁଣୁଥାଇ ରେ
ମନାବଳା ! । ୧୩ ।

ତାଳବ ନାହିଁ ମନ ମୋହୋର ବିଷୟରୁ
ମନକୁ ଏମନ୍ତ ଅସୁଛି
ତାଳେହେଁ ସେ ସୁଖୀଳା ସୁଠାମା ପ୍ରେମକଳା
ପ୍ରଣୟଅଭିଯୁ ମୁଗାଣୀ ରେ
ମନାବଳା !

ତାଳବ ଯାହାରେ ନୟନ
ତାଳବ ସକଳ ଗିଅନ
ତମ ମୁଁ କହୁ ନାହିଁ ସେହି ପାଦ ସେବାକୁ
ରସା କରୁଛୁ ମୁଁ ଜୀବନ ରେ
ମନାବଳା ! । ୧୪ ।

ଅଶ୍ରୁମଧ୍ୟା ଅଶି ଅଶି ପାଉବାକୁ ତ
ଅବମାନଶ୍ରୁତରେ ନାହିଁ

ଅନାୟାସ ଲେଖନେ, ଅନଙ୍ଗ ଅକୃପାର
ପାଉଇ ଭୁଟାଇ ବଢ଼ାଇ ରେ
ମନାବଳା !

ଅସାବଧାନ ନ କରିବୁ
 ଅବଶ୍ୟ ସୈଥୁ ଭବିଷ୍ୟୁ
 ଅନାୟାସ ନୋହଇ ଅମୂଳନୟନାର
 ଭୁଲୁ ସେ ସୈଥକୁ ପାରିବୁ ରେ
 ମନାକରି ! । ୧୫ ।

ଚନ୍ଦ୍ରଦାନ ଦେବାକୁ ଚରଳାୟତନେନ୍ଦ୍ର
 ମନରେ ମନ୍ତ୍ରନ କରିବ
 ଚନ୍ଦ୍ରଦାନେ ଜୀବନ ରକ୍ଷା କରିବା ପଳ
 ହେମଗିରିଦାନେ ନୋହୁବ ରେ
 ମନାକରି !
 ଭୁଞ୍ଜସ୍ତୁନ କନକଗିରି
 ତାହୁ ତ ଦେଖିବୁ ସୁନ୍ଦରୀ
 ଚନ୍ଦ୍ରଦାନ ଦେବାର ପ୍ରତିଦାନ ଦେବାର
 କେ ଅବା ପାରିବ ନିବାର ରେ
 ମନାକରି ! । ୧୬ ।

ଥୋଇତ ଅଛୁ ଯହୁ କରି ଅନେକ ରହୁ
 ପୃଷ୍ଠାରଶାଣରେ ସଜାଡ଼
 ଥୋକାସୈ ଅଲଙ୍ଗନ ଥୋକାସୈବ ତୁମ୍ଭନ
 ଅଧର ପାନାଦ ନିବାଡ଼ି ରେ
 ମନାକରି !
 ସ୍ତ୍ରୀନେ ନଖ ଦଶନ ପଦ
 ସ୍ତ୍ରୀବର ନାନା ବନ୍ଧ ବାଦ

ସ୍ବଳ ଦାନକୁ ଯେବେ ମନରେ ବିଚାରବ
ଦେବ ତା ସବଳ ସମ୍ପଦ ରେ
ମନାବନ ! । ୧୭ ।

ଦମ୍ଭଦାସ କଟାସ କର୍ଣ୍ଣରେ ଅଧସେପ
ଅନବରତେ କରୁଅଛି
ଦରଦ୍ର ପର୍ୟନ୍ତ କର ନ ପାଇଁ ଗଲେ
ବି ଯଶ ପାଇବ ମୁଗାଣୀ ରେ
ମନାବନ !

ଦୁଃଖନାଶିନୀ ସ୍ବେ ପ୍ରକାର
ଦଣ୍ଡେ ମାତ୍ର କର ବିଚାର
ଦୟାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣମନା ଦୁଷ୍ଟ ଦୁଷ୍ଟ ଶୁଣି
କରିବୁ ଏଥ ଉପରୁ ରେ
ମନାବନ ! । ୧୮ ।

ଧୀର ଗମନା ନମ୍ୟ ସର୍ବାଙ୍ଗ ସୁଲକ୍ଷଣୀ
ସୁରଙ୍ଗ ସାରଙ୍ଗ ପଦ୍ମ
ଧାତା ଅଛି ସଜାତି ବଡ଼ ହୃଦୟ ପଡ଼ି
ଲୋକରେ ମୋଦନଭଦ୍ରା ରେ
ମନାବନ !

ଧରଣୀମଣ୍ଡଳମଣ୍ଡଳା
ଧନ୍ୟ ତା ଗୁଡ଼ି ବରଦନା
ଧୀର ବିଶ୍ୱାସେ ମୋତେ ଶୋ କରତା ନାହିଁ
ସୈନା ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଭକ୍ତା ରେ
ମନାବନ ! । ୧୯ ।

ନ ଦେଖି ଥାଇଁ ସେବେ ସୁନସା ଗୁଣବତୀ—

ମାନଙ୍କ ଶାନ୍ତିମାନ ଶୁଣି

ନ ଦୁଇ ଭୁବନେ ଅରତ ଅନୁଗ୍ରହେ

ଶରୀର ଦେଉଥାଇ ଦାଣି ରେ

ମନାକନ ।

ନୟନେ ନ ଦେଖିଲି ପୁଣି

ନୂତନ ପ୍ରେୟସୀ ସିଦ୍ଧାଣୀ

ନେହି ପ୍ରଣବ ତାର ଅସି ମୋ ନୟନର

ନିବାସ କଲ ରୂପ ଜାଣି ରେ

ମନାକନ । । ୨୦ ।

ପ୍ରଣୟିନୀ ପ୍ରଣୟ ପ୍ରଣବ ଭାବ ବଶେ

ପାଶେ କି ହୋଇବି ପ୍ରବେଶ

ପଲଙ୍କ ତଳେ ଥାଇ ପାଣି ବେନି ଯୋଡ଼ିବି

ହୋଇ ମୁଁ ଦରସ ବିରସ ରେ

ମନାକନ ।

ପଦ୍ମ ନୟନା ମୁଖ ଦେଖି

ପଲଙ୍କ ନ ପଡ଼ିବି ଅଖି

ପବନେ ପବି ପ୍ରାୟେ ତନୁ କମ୍ପି ହୋଇବି

ଧର୍ମ୍ୟ ନ ପାରିବି ରଖି ରେ

ମନାକନ । ୨୧ ।

ପାଞ୍ଚଲର କୋରକ

ପ୍ରାଏ ଅଧର ଦନ୍ତ

ଦରସ ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବ ହୋଇ

ପିଠିଲ ଲଜ୍ଜାନେଶେ ପଞ୍ଚଲ ଅଜ୍ଞାତବ
ପ୍ରିୟା ମୋ ମୁଖକୁ ଅନାଇ ରେ
ମନାବନା !

ଝଟ ହୋଇ ତପ ବିବି
ଫୁଲୁଣା ମୋର ନ ସରିବ
ପାଇ ବେଳକୁ ମୋର ଅନନୟ ନ ଶୁଣି
ବଦନ ତଳକୁ ନଇବ ରେ
ମନାବନା ! । ୨୨ ।

ବିଶେଷେ କହୁଅଛି ଯେତାଲେ ମୋତେ ନେଇ
ତରଣ ତଳେ ପକାଇବୁ
ବରବନିତା ବାମ ତରଣ ବନଗୁଡ଼
ମୋଡ଼ ବନ୍ଦୁ ଖା ଆଣିଦେବୁ ରେ
ମନାବନା !

ବିଶୁଦ୍ଧ ପାଉଁଶୁ ବିଷାଦ
ବସିଲା ଦେବତା କି ପଦ
ବଳୀନ ଶ୍ରୀଚରଣ ହୃଦୟ ମାତେ ମୋର
ପ୍ରାପତ ସକଳ ସମ୍ପଦ ରେ
ମନାବନା ! । ୨୩ ।

ଭାବନା'ସେ ଜାଲରେ ପାଟୀର ଦ୍ରବ ପାନ—
ସୁନ୍ଦ ବସନାଶଳ ଦର
ଭାବେ ଅଶ୍ରେଷ୍ଠ କର ପାଶରେ ବସାଇବ
ବହୁତ ଅନୁଗ୍ରହ କର ରେ
ମନାବନା !

ଭୟେ ନ ବଢ଼ାଇବି କର
 ଭୁଲିବି କୁତକୁ ତାର
 ଭରସା ନୋହିବାର ଜାଣି ରମଣୀମଣି
 କଳରେ ଭୁଲ ଦେବ ମୋର ରେ
 ମନାକରି ! । ୨୪ ।

ମଧୁର ଦୃଷ୍ଟି ପୁଣି ମୁଖକୁ ଅନାଇବି
 କି ତର ହୋଇବାର ଜାଣି
 ମୋହର ଏ ଉତ୍ସବ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହୋଇବ
 ହୋଇବ ପ୍ରସନ୍ନ ଦିହାଣୀ ରେ
 ମନାକରି !
 ମନେ ତୁ ସଦୟ ନ କର
 ମୋତେ ସୁଦୟ ଅଛି ତାର
 ମନାଇ କହିବୁ ରେ କନ୍ଦର୍ପ ପରେଷଣୀ
 ସମ୍ପଦ ନ ଛାଡ଼ଇ ନାର ରେ
 ମନାକରି ! । ୨୫ ।

ସେତେ ମୁଁ କହୁଅଛି ଯୁବାବୟସୀକ ଏ
 ନୋହେ ନୂତନ ପରଂପରା
 ସୋଗାଡ଼ ନ ସୋଗାଡ଼ ଏହିରୂପରେ ଅଛି
 କହିବ ପରପାଠୀ ଧାର ରେ
 ମନାକରି !
 ସୋଡ଼ିବା ସେବେ ତାକୁ କର
 ସେବେ ତରଣେ ଦେବା ଶିର

ଜାଣିବା ବେଳକୁ ଏ ଅଧିକ ତ ନୁହଇ
 ଚପୁମ ମଣ୍ଡନ ଶିରର ରେ
 ମନାବନା ! । ୨୬ ।

ରଜିରେ ଅଛି ମଢ଼ ରସବତୀ ଯୁବକ !
 ତୁ ରସବତୀ ଜଳଧର
 ରହିଛି ଅଶ କର ମୋର ପ୍ରାଣରୁତକ
 ଦେହକୁ କର ହତାଦର ରେ
 ମନାବନା !
 ରମଣୀରତ୍ନ ମନ୍ଦହାସୀ
 ରହୁ ତୋହୋର ଯଶରାଶି
 ରସବତୀର ସ୍ନେହେ ରହିଲା ପୁଂସ ପ୍ରାଣ
 ଯମପୁରୁଁ ଲେଉଟି ଅସି ରେ
 ମନାବନା ! । ୨୭ ।

ଲବଣୀ ଭଜ ଭୁଜ ଶ୍ରୋଣୀ ପୃଥୁଳ ସଞ୍ଜ
 ଜଘନ ବିପୁଳ ବିଶାଳ
 ଲଗିଥିବା ନ ଥିବା ସଖୟ କଟକଟ
 ବସନ ରଜାରେ ଭଜଳ ରେ
 ମନାବନା !
 ଲଗିଛି ଲୋର ଦେଖିବାକୁ
 ଲଳନା ନିତମ୍ବ ବେଶକୁ
 ଲବଣୀ ପ୍ରତିମାକୁ ପାଇବା ବିରୁରୁଛି
 କର ବିଜାଇଛି ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ରେ
 ମନାବନା ! । ୨୮ ।

ବିଗୁର ଏତେ ଚନ୍ଦ୍ର ଦେବପଥସ୍ବର

କରଇ କୁମୁଦ ପ୍ରକାଶ

ବକ୍ତୁ ବେକ୍ତୁ ବେକ୍ତୁ ଏହି ଘେନ ଉସାଦୀ

ବାଲା ବୁଝଇ ସିନା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ରେ

ମନାକନ !

ବୋଲବ ନିନ୍ଦା ଅଛି ସିନା

ବିଗୁରଲେ ଶୁଣୀ କଳ୍ପନା

ବସବଳତ ବାତ ମଳୟାଚଳୁ ଅସି

କୋକଳ ବାଣୀ ଚରଚନା ରେ

ମନାକନ ! । ୨୧ ।

ସୁଧା ଗରଳ ପୂର୍ବେ ସମ୍ବନ୍ଧ ହୋଇଥିଲା

ସୁସମା ନୟନାନ୍ତ ପାଇଁ

ସମ ଲେଖିବା କାଳେ କେ କାହାକୁ ଅଧିକ

ଧାତା କି ବଣା ନେହେ ଥାଇ ରେ

ମନାକନ !

ସତେ ହେ ହୋଇବ ଏମନ୍ତ

ସ୍ନେହ କରିବ ସେ ନେତ୍ରାନ୍ତ

ସାଗରତୀରେ ଶିବ ସେବା କରିବ ଫଳ

ସେ କାଳେ ହେବ ପରିଣତ ରେ

ମନାକନ ! । ୩୦ ।

ସନ୍ଧି ସେ ବସିଥିଲେ ତୁମ୍ଭେ ଆଲିଙ୍ଗନ

ଅଧରପାନ ଦନ୍ତପଦ

ସବୁ ନିଶ୍ଚୟ ସତ ଏମାନ ଲଗାଇଲେ
 କହୁଛି ନୋହଇ ବିଷାଦ ରେ
 ମନାବଳୀ !
 ସ୍ନେହ ପାଖରେ ଥିବା ଯେତେ
 ସବୁ କଥା ନୁହଇ ତେତେ
 ଶ୍ୟାମା ପାଶେ ନ ଥିବ ସ୍ନେହେ ସବୁ ପାଇବ
 ସେ ଅବା ସୁଖ ଦେବ କେତେ ରେ
 ମନାବଳୀ ! । ୩୧ ।

ସେ ସୁଖମାନ ସବୁ ଦୁଃଖକୁ ଦେଇ ସିନା
 ସେନେହ ଥାଇ ପାଶେ ଥିବ
 ସୁଜାଣନ୍ତି ରୋମଣି ସମସ୍ତ ବିଶ୍ୱର ତ
 କେ ଏଥୁ ସଙ୍ଗତେ ହୋଇବ ରେ
 ମନାବଳୀ !
 ସୁନୟ ସରସିନୀମୁଖୀ
 ଶୁଣିମ ସରଫିଜି ହୋଇ
 ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୟା କର— ସତସ ବାଣୀ କହୁ
 ତୋତେହିଁ ଦେବ ପଠିଆଇ
 ମନାବଳୀ ! । ୩୨ ।

ଦରସେ କଣ୍ଠ ଦେଇ ବଇରାଗ ନ ପାଇ
 ଦରଶନସୁଖ ଶୁଣିଲ
 ଦରସେ ତାକୁ ଚାହିଁ ସମ୍ଭାଳୁ ସମ୍ଭାଳୁଛି
 ଗଣ୍ଡ ଉରଜ ପୁଲକିତ ରେ

ମନାବିନ !
 ହୃଦ୍‌ବିହ୍ୱାସୀବ ଅନାନ୍
 ହାହାହା ମନରେ କରଇ
 ଦରସ ମହାକମ୍ପ ଶୁଦ୍ଧ ସମସ୍ତ ଅଙ୍ଗ
 ପୁରକାବଳୀ ବଳିଆଇ ରେ
 ମନାବିନ । । ୩୩ ।

କ୍ଷଣେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେ ବାଲା ମହା ତବଦ ହୋଇ
 ରାଗଜଳଧରେ ମହିଳା
 କ୍ଷପାକର କ ଦନ ଉଦରେ ଲୁଚିଥିଲା
 ଧର୍ମ୍ୟ ଚେମନ୍ତ ହୋଇଲା ରେ
 ମନାକିନି !
 କ୍ଷୀଣୋଦୟର ଏ ସନ୍ତତ
 କ୍ଷଣେ ହରିବ ସବାତର
 କ୍ଷୀର-ହିରୁଣା-ପତ୍ର ପଦ୍ମଚରଣ ଚନ୍ଦ୍ର
 ବିଷ୍ଣୁଦାସ ରଚିତ ଗୀତ ରେ
 ମନାକିନି ! । ୩୪ ।

ବର୍ଷାଭାବନା ଚଉତିଶା

ରହେ ବନ୍ଦବର ଘାଟାବନ୍ଦରପିଠା ବାଣସୁରସତ ଭୟନାଥ ହରିଚନ୍ଦନ
ବନ୍ଧୁପାତକ ନିଜର ଗୁରୁ କର ପ୍ରତିହର ଉପସ୍ଥୁର ଦୁନା କରୁଥିଲେ । ବର୍ଷାଭାବନା
ଚଉତିଶା ଭସମୁରୁଦ୍ରପ ପିବତ୍ରସ୍ତ ଦକ୍ଷ ଶୀର କାନ । ବହୁଦଃ ଏଠର ଗୁରୁବନା ଘାଟାବନ୍ଦ
ବାବଦ ଉତ୍ତର ସେ ସମ୍ଭବନା ନାହିଁ ବହନା ନିଷ୍ଠାସୋଜନ ।

(ଭଗ—ବନ୍ଦନାହୁ)

କଉଁ ପୁରୁଷ କାର୍ଯ୍ୟ ଗଉରବରେ

କରି ବିଦେଶେ ନିବାସ

ଜମେ କଛୁଦିନ ଅବଶେଷ ଅନ୍ତେ

ପ୍ରବେଶ ଆସାନ୍ତ ମାସ ।

କାଳିକା କୁଶଳ— କଳା ହୋଇ ଆସି

ଆକାଶେ ଉଡ଼େ ହୋଇଲ

କୋମଳ ଭାବେ ଗୁରୁ ଗଞ୍ଜାର ହୋଇ

ଘନସୋପହୁଁ ଶୁଭଲ । ୧ ।

ଖଣ୍ଡକେ ଖମଣ୍ଡଳ ଯାକ ପୁରଲ

ଅକାର ଦଶିଲ ଦଶ

ଖମଣ୍ଡଲେ ଅଛ ନିବିଡ଼ ହୋଇ ସେ

ଗିଳିଲେ ଗିରି ଶିଖର

କ୍ଷଣକ୍ଷଣକେ ମହା ଘୋର ଗର୍ଜନ

ଜମେ ଜମେ ବଢ଼ାଇଲେ

କ୍ଷଣକାନ୍ତିମାନେ ମେଘ ଅଲିଙ୍ଗନେ

ଆକାଶଯାକ ପୁରଲେ । ୨ ।

ଗଞ୍ଜର ଗୁରୁ ଗଜେନ ଗୁଣି ସେ
ଆକାଶ ଗହଁ ପୁରୁଷ
ଗନ୍ଧବସତ୍ତା ନଇଉକ ନୋସବ
ଗୁଣି ଜେଉଇ ନିଶାସ ।
ଗଜ ଗମନା ! ଅରେ ପୃଥ୍ବୀକା !
ଏତେ ବୋଲି ମୋହ ଗଲ
ଗଙ୍ଗାଧର ଉପୁ ଏହି ସମୟରେ
ପୁଣି ସଜାଡ଼ି ବସିଲା । ୩ ।

ଘଡ଼ି ଦୁଇ ଅନ୍ତେ ବିଧାତାବଶରେ
 ଜ୍ଞାନ ହୋଇଲା ପ୍ରବେଶ
 ଘନଘଟା ଗୃହଁ ଘନସ୍ତମ୍ଭ ! ବୋଲି
 ପୁଣି ତେଜିଲା ନିରାସ
 ଘେନିମି ସେବେ ସୁଧାଂଶୁମୁଖୀ ଗୁଣ
 ପ୍ରାଣ ଏହିକ୍ଷଣି ଯିବ
 ଘନଜଘଳକ ଏ ମୋର ବିନୟ
 ବଚନ କେନ୍ଦ୍ର କହୁବା । ୪ ।

ମାଳକଣ୍ଠ ଚନ୍ଦ୍ର । କର ନାଗସୁବ
ଲେଖଇ ପ୍ରେମ ପରିକା ।
ମାନେଶବର ମୀନ ମୃଗଲୋଚନ ।
ମୋ ମନକୁଳପାଳିନୀ ।
ନାହିଁ ମୁଁ ତୋ ପାଶେ କେମନ୍ତ କରି ଭେ
ନେଉଥୁବୁ ଦିନମାନ

ନିଆଁରେ ତୋ ବିନୁ ଏ ପ୍ରାଣ ରହିଛି
ଏହି ମୋର ସ୍ଥାନମାନ । * ।

ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ ! ଆରେ ଶୂନ୍ୟକେଶି
ଚଞ୍ଚଳାସୁଚଲ୍ଲେଚନା ।

ଚରଣ ପରିଶ୍ରମ ପାଇଁ ଚନ୍ଦ୍ରର
ସହରୁ କାମ ବେଦନା

ଗୁଡ଼ି ବଚନେ ଏମନ୍ତ କରଥାଉ
କାହୁଁ ଅଶିମି ରଥାଇ

ଚତୁର୍ଥାଂଶେ ଶୁଦ୍ଧ କର କହଇ
ତେମନ୍ତ ବଚନ ନାହିଁ । ୨ ।

କ୍ଷୀଣୋଦୟ-ପ୍ରିୟା ବଞ୍ଚଳ-ନୟନ-
କୋଣେ ସେ ମୋତେ ଅନାନ୍ତ

କ୍ଷଣିକ ରୂପରେ ପ୍ରାଣକୁ ଅନେକ
ଅମୃତ ସ୍ନାନ କରାଉ

ଉଡ଼ି ସେ କୁହନ୍ତି ମଧୁର ଅଟାଙ୍ଗ
ପ୍ରାଣ କେମନ୍ତ ଧରିବା ।

ଶ୍ରୀ ଜୀବନକୁ ମୋହୋ ଦେହେ ଯାତା
ବିପା ରକ୍ଷିଅଛୁ ଅବା । ୭ ।

କାଶିଚକ୍ର ଜାଣି— ମଣି କଳକା'ସି
ସାମ୍ରାଜ୍ୟେଷ୍ଠେ ଦିନେ

ଯଦନେ ଅଣି ସେ ଚତୁର୍ଥଶ ଦଳି
ଦେଲୁ ସେ ମୋର ବଦନେ

ଜାଣି ନ ପାରି ସେ ଅଲଙ୍ଗନ କରି
 ପଶୁରକୁ ଶୁଭମୁଦ୍ର !
 ଯାହା କହୁଅଛି ମନରୁ ମୋହୋର
 ଯଶେ ଶୁଭି ଯାଉ ନାହିଁ । ୮ ।
 ଶ୍ରୀନ ବସନେ ସେ ପୂଜି କରି ଦିଶେ
 ମହାଦଳ ଭୁଜ ସୁନ
 ଝରୁ ସେ ଥାଇ ମଧୁର ଦ୍ଵାସ ସୁଧା
 ଦେଖିବ ପୁଣି ନୟନ
 ଝଙ୍କଡ଼ାସୀ ଶ୍ରୀ ମୁଖକୁ ଶୁଭିବା
 ଯାଏ ଥାଉ ପ୍ରାଣ ରହି
 ଝଙ୍କେଟନ ବିଧାତାକୁ ପ୍ରଣୋଷି
 ଏହି ବର ମୁଁ ମାଗଇ । ୯ ।
 ନାହିଁ ମୋହୋର ମନେ ଅନ ବିଶ୍ଵର
 ଭୁଇଁ ମ ସେ ନବଦଳ
 ନୀରଜନୟନୀ ଯୋଗେ ଅନାଇଲେ
 କଷ୍ଟେ ଧରିବୁ ଜୀବନ
 ନୟନେ ନୀର— ଧାର ଶୁଭି ଚତୁଷ୍ଠ
 ଅଲଙ୍ଗନ ଶୁଣେ କରି
 ନୀପ ପୁଷ୍ପ ପ୍ରାୟେ ଶରୀର କରୁ ରେ
 ମୋ ନୟନ ମନୋହାର ! । ୧୦ ।
 ଟଳିଲା ଏବେ ସେ କଥା କହି ଅନ୍ତେ
 ଟଳିବାକୁ ଅଛି ପ୍ରାଣ

ଟାଣ କଟାସରେ ସେ ସେନେବ ମାନ
 ହୋଇଲା ଏହି କାରଣ ।
 ଟକା ଏ ଯେ ମୋର ଅନ୍ତର ନ ସନ୍ତୁ
 କି କରୁଥିବୁ ସୁକେଶି !
 ଟେକ ପୁଣ୍ୟ ଥିଲେ ତୋର ପାଦତଳେ
 ବସି ପୁଡ଼ାଇବି ନିଶି । ୧୧ ।

ଠଠଣା କରି ମୋହେ ମନ ଚରତ
 କେବା କହୁଛି ଏ କଥା
 ଠାକୁରାଣୀ ହୋଇ ଚରୁକ ଧରି ସେ
 ଛଡ଼ାଇ ମନର ବ୍ୟଥା ।
 ଠିକେ କହୁଛି ମୋହେ ମନ ବ୍ୟଥାକୁ
 ତୋହୁ ବିମନ କାରଣ -
 ଠଣକିଲା ସ୍ତ୍ରୀର ତୁମ୍ଭେ ଦାନେ
 କିଛି ମୋର ଜୀବନ । ୧୨ ।

ତାଳମ୍ବାରାଜଦଣ୍ଡନା ବରବେତା
 ବିମ୍ବାଧରା ସୁକୁନ୍ତଳା
 ତାଙ୍କ ଏମନ୍ତ କହୁଥିଲୁ ତୁ ମୋର
 କଣ୍ଠର ମୁକୁତାମାଳା ।
 ତମ୍ଭୁ-କର କରବେ କରୁ ଦିନ
 ଦେଖିବି ଯାଇ ବଦନ
 ତର ଶୁଦ୍ଧିବ ମନଦିନ-ତାପକୁ
 ପବିତ୍ର ହେବ ନୟନ । ୧୩ ।

ତୋହର ପୁଣି ସେ ଅଧରୁ ଅନନ୍ତ—

ଅନ୍ତ-ବିଷୟର ସୁଧା

ଭାଲେହେଁ ଏତେ ବେଦନା ନାଶସିବ

ପାଇବୁ ମୋତେ ଶରଧା

ତାଳ ଗୁହାଣେ ପୁଣି ପୁଣି ଗୁହାଣେ

ଅନନ୍ତ ସାଗରେ ବୁଡ଼ି

ତଳିଲା ପ୍ରାଣକୁ ପୁଣି ରୁହାଇବି

ସମସ୍ତ ସଂଗ୍ରହ ଛାଡ଼ି । ୧୪ ।

ଅତି କର ସେ ଦିନେହେଁ ନ ଶୁଅଇ

ହୃଦୟ ଉପର ତଳା

ଏଣି ନୟନା ଦଗ୍ଧକ କ୍ଷଣ ଅନ୍ତେ

ଦେଲୁ ସେ ମୋହୋ ବେଦନା ।

ଏଣେ ଏତେ ଏତେ ବେଦନା ମୋହୋର

କେ ଦେଖୁଅଛି ଶୁଣୁଛି

ଅମୃତା ଏହା ଲେଖିଦେଇ କର

ପ୍ରାଣ ରୁହାଅ ମୁଖାନ୍ତ । ୧୫ ।

ତୋର ସେ ବିପ୍ଳବ ସ୍ତନଗିରି, ଶିରେ

ପୁଣି ମୋ କର ଲାଗିବ

ତରଳନୟନା ଏମନ୍ତ ଉତ୍ସବ

ବିଧାତା କେବେ କରବ ।

ତୁ ପଣି ମୋତେ ପୂରୁବ ପରା କର

ଦେଖି ଅସନୁ ଉଠିବୁ

ତାରତର ରଙ୍ଗ ଚୋପୁଜ ଚରଣେ
ମନ ପାଶେଡ଼ି ଅସିବୁ । ୧୬ ।

ଥାଅ ଥାଅ ବୋଲ ଚର ଚର ହୋଇ
ଅଲଙ୍ଗନ ମୁଁ କରିବି
ଥୁର କରି ନେଇ ପୁଅ ବେନି ଶ୍ରୋଣି
ଏ ଜାନୁରେ ବସାଇବି ।

ଥୁନ ବିସ୍ମଳ— ପଞ୍ଚାଧର ମୋ ଓଷ୍ଠ
ଅଙ୍ଗୁଳ ଘେନି ଧରିବୁ
ସୁବର ଭାବେ ସ୍ତ୍ରୀର କରି ଚନ୍ଦ୍ରନ
ମଧୁର ହସିବ ଦେବୁ । ୧୭ ।

ଦମ୍ଭନାଶିନି ମୋ ନୟନେ ନୟନ
ଦେଇ ସ୍ନେହେ ଶୁଦ୍ଧିସ୍ଥରୁ
ଦୁଃଖ ନାଶିନୀ କାମେ ହୋଇ ଅଗ୍ୟାନ
ତନୁ ବି ଚମକାଇବୁ
ଦୁଃସ୍ୱ ଏ ମୋର ବିଛେଇ ବେଦନା
ସାଗରୁ ବି ଉଦ୍ଧରିବୁ
ଦରଦାସିନୀ ସେ ଜାତି-କଳି-ନାଶେ
ହୃଦୟରେ ଗାର ଦେବୁ । ୧୮ ।

ଧର ମୁଁ ଅଛୁ ସେହୁ ଅଗେ ଜୀବନ
ପାଇବି ସେ ସୁଖମାନ
ଧୀର ଗମନୀ ମୁଁ ଧଇଲେ ବି ହେବ
ସେବେ ରଖିବ ମଦନ ।

ଧରଣୀମଣ୍ଡଳୀ

ଧବଳ-କରଣ

ବଦନେ ହସି ଶୁଣିବୁ

ଧାତା ଏମନ୍ତ

କରିବ, ଦ୍ଵେଷଗର୍ଭ

ବଚନ ହସି କହିବୁ । ୧୯ ।

ନନ୍ଦନା ମୋହ

ଛଇ ପାଇଁ ବେଦନା

ମାନ କେତେ ସହୁଥିବୁ

ନ ସହ କେତେ

ବେଳେ ମୋହ ହୋଇବୁ

ଅବଳା ତଳେ ଶୋଇବୁ

ନବ ଚନ୍ଦ୍ରମା

ପ୍ରାୟେକ କ୍ଷୀଣ ହୋଇ

ଥିବୁ ରେ ହେମଗଉର !

ନିଶାସ ଢେଙ୍କ

ବୋଲିବୁ ଟିକି ତନୁ

ଜଳିବା ସହ ନ ପାରି । ୨୦ ।

ପ୍ରାଣପ୍ରିୟାର ଏ

ଦୁଃଖ ସୁମରିବା-

ଠାରୁ ଭଲ ପ୍ରାଣ ଯିବା

ପାପୀ ଲୋକର

କାମନା ସିକି ନୋହେ

ଏହାହିଁ କ'ଣ ପାଇବା

ପୁଣ୍ୟରକ ପଦ୍ମାସୁତ

ଲୋଚନା ! ରେ

ପୋଡ଼ି ସେ ଅଛି ଏ ଦେହ ,

ପ୍ରତିକାର ଏହି

କଥା ହୋଇଅଛି

କ୍ଷଣେ କ୍ଷଣେ ହୋଏ ମୋହ । ୨୧ ।

ପୁଣ୍ୟରଚନ—

ବଦନା ଶୁଭୁ ନାବ

ପେଡ଼ିଥିଲା ଏହି କର

ଯାହା ଯା ବୋଲି ହୃଦରେ ମାରିବାର
 ଫଳ ହୋଇଲା ଏହାର
 ପିତୃବ ନାବି ପ୍ରାଣ ଥାଉ ଏ ଦୁଃଖ
 ମନେ ତ ଏ ଦୁଃଖ ନାହିଁ
 ଯେତେ କହୁଛି ଏ ପ୍ରାଣ ପିଣ୍ଡୁ ଯିବ
 ତୋର ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖ ଚାହିଁ । ୨୨ ।

ବିଧବଦନାବି ବସାଇ କୋଳରେ
 ପାନ ଭାଙ୍ଗି ଦେବା କଥା ।
 ବେଳେ ବେଳେ ଅଛି ମନରେ ପଡ଼ଇ
 ଶୁଭର ମନର ବ୍ୟଥା ।
 ବ୍ୟଥା ହିଁ ଗୁଣି କେତେବେଳେ କରଇ
 ଏଣୁ ଏ ବଡ଼ ପ୍ରମାତ୍ତ
 ବସନ୍ତ କୋକିଳ— ବଚନା ସତେକେ
 ଛଡ଼ାଇବୁ ଏ ବିଷାଦ । ୨୩ ।

ଭବବନ୍ଧର ଭୂର କାମ ମନରେ
 ଯେ କର ଲାଗିବା ମାତ୍ରେ
 ହଜିଇ ମନରୁ ସକଳ ବେଦନା
 ଚେତନା ନ ଥାଇ ଗାତ୍ରେ
 ଭବନା ତାହା ଜାଣି କରଇ ମୁନ
 ଦେହେ ଦେଇ ଗ୍ୟାନ ଦେଉ
 ହଜିଲା ପୁଣି ତେଡ଼େ ଜୀତା ଅଉ ତା
 ପାଇବି ଜୀବନ ଥାଉ । ୨୪ ।

ମହାବଳେଶ୍ୱରୀଙ୍କ ଥାଗେ ଉଦ୍ଧା କର

ଶୃଙ୍ଗରାକୁ ବଡ଼ ମନ

ମନକଟାଣି ତାହା ସବୁ ନ ପାରି

ପ୍ରେମେ କରୁ ଅଲିଙ୍ଗନ ।

ମହାଦ୍ରୁଷ ନାଶି ହୋଏ ଲୋଚନର

ଶୀତଳ ହୋଥଇ ତଳୁ,

ମନେ ବିଶ୍ୱାସ ତ ଏମନ୍ତ କାହିଁକି

କରୁରେ ପ୍ରିୟା ସୁଦନ୍ତ । ୨୫ ।

ସାନିତା ହାକ ଉଜାଗରେ ଥାଇ ସେ

ନିଶିଶେଷେ ରଙ୍ଗ ଧରି

ସିବର ଜୀବନ ଜନମ ବେଦନ।

ଦେବମୁଖ ବାହା ଦେଖି

ଯେବେ ଯିବ ଜନ— ମାଧବ ବେଦନା

ନିଶାଲେ ଯିବୁ ଏ ଜୀବ

ଜଳଜାଣୀ ବ ଚନ୍ଦ୍ରା— ସେ ଜୀବ ଗଲା

ଏ ସଗା ତା ଲକ୍ଷ୍ମଣ । ୨୭ ।

ରହିଥିବ କଥା । ଶୁଣେ ଯିବା ବ୍ୟଥା

ଏହାକୁ ବି ଲକ୍ଷ୍ୟ ଅଛି

ରସବଜ୍ର ଶୂନ୍ୟ ବଡ଼ ଲକ୍ଷ

ଏ କଥା ଦେଖନ୍ତୁ ଚାନ୍ତୁ

• ସମାବେଶ ଥରେ ବାସ ନ ଥିବ

ଏହାଙ୍କେ ଦେଖି ପାରିବ

ରତନ ଚିରି କୋଟିଏ ଦାନ ଦେବ
ମରବା ନ ଚାନ୍ଦୁ ରବ । ୨୬ ।

ଲବଣୀ ପ୍ରତିମା ଲଳିତ ଚନ୍ଦ୍ର ତୋ
ଲଗିବ ପୁଣି ଦେହରେ
ଲକ୍ଷେ ଲକ୍ଷେ ଯୁଗ ତପ ଫଳ ଅସି
ଦୋଇବ କି ଏକାଠାରେ
ଲଜାଏ ଏ ପୁଣି କାହିଁହୁ ନ ଥିବ
ମୋଦୋ ମନକୁ ଅସୁଛି
ଲବଣ୍ୟ ଲପନା ସେନେହ ବାଦାରେ
ସ୍ବର୍ଗରେ କି ଲଭ ଅଛି । ୨୭ ।

ବଚନେ ଲୋଚୁଏ କହିବାକୁ ନିକ
ଅସର ତୋଡ଼ୋ ପ୍ରସଙ୍ଗ
ବହୁତ କାଳ ବଡ଼ ପାପ କରି ମୁଁ
ଛଡ଼ା ଦେଲି ତୋଡ଼ୋ ସଙ୍ଗ
ବିଧୁବଦନ ! ରେ ଅପଣା ଲକ୍ଷ୍ମୀ
ଉରଜୁ ତେଜୁ ବସନ
ବଡ଼ ଶରଧାରେ ଅଲଙ୍ଘନ କରୁ
କେଣିକି ଗଲୁ ସେମାନ । ୨୮ ।

ସାର ସରଦ ସୁପାଦ ଅନ୍ତେ ବସି
ଶାନ୍ତି ପାଗନ୍ତେ ଯେ ବସୁ
ସେ ଶୀତଳକୁ ସମାନ କାହିଁ ଅଛି
ସ୍ବେଦ ଶତେ ଗୁଣେ ସସୁ

ସେ ସେନେହ ପାଇଁ ଶୁଣିଗଲା ଦେହ

ପୋଡ଼ୁଛି କାମ ହୃଦାଗ୍ରେ

ସହସ୍ରେ ବାର ଦବସକେ ପୋଡ଼ିଲେ

ପ୍ରାଣ ଥିବ ତୋର ଆଗେ । ୩୦ ।

ଶତବାର-ସଲବଣ ଦାହ-ହେମ

ଗଢ଼ିଲା ଲେଖ ଗଢ଼ିବୁ

ସସ୍ତ୍ର ହୋଇ ପ୍ରାଣ ସେମନ୍ତେ ରହିବ

ତେମନ୍ତ ଉଦନ୍ତ ଦେବ ।

ଆଠିଏ ଦଣ୍ଡ ଦବସ ଯାକ ପ୍ରିୟେ

ସେ ବାରତା ପଡ଼ୁଥିବ

ସୁମନଶର ଶରେ ଗଲା ପ୍ରାଣକୁ

ପ୍ରବୋଧ କରି ରଖିବ । ୩୧ ।

ଶିଶୁ ସାରଳା ଅପୂର୍ବ ଲୋଚନା ରେ

ଆପୂର୍ବ ଦାସ ମୁଁ ତୋର

ସୁଜାଣ ପ୍ରଭୁ ଦାସ ଦୋଷ ନ ଧରେ

ଏଣ ବରଷା ଅପାର ।

ସାନ ଦଳ ଯଉଁ ସେବକ ସେବାରେ

ଅସିଅଛି ସେବା କରି

ସରୋଜଲୋଚନା ଅବଶ୍ୟ ତାହା

ବିନୟ ବଚନ କରି । ୩୨ ।

ହରଷ ହୋଇ ଲେଖରେ ସବୁ ଲେଖି

ଦୂତ କରୋଦରେ ଦେଲା

ଦଂସଗାମୀ ଗଢ଼ ବାରଦା ଅଦେଶି
 ଖଣ୍ଡ ଦୁଇହଂ ଉଠିଲ
 ହାଥ ପାଦ ଦେନି ଶିରେ ଲଗାଇଲ
 ଅକ୍ଷର ଶ୍ରେଣୀକ ଶୁଣି
 ଦବଣ ଶୋକ ପିଣ୍ଡାମିଶି ଲେଚକ
 ପଦ୍ମ ନୟନୁ ବଦଇ । ୩୩ ।

ସେମେ ଶୁଣ ଏହି ସମୟେ ନାୟକ
 ଶୁରେ ହୋଇଲୁ ପ୍ରବେଶ
 ମୀଣୋଦର ଶୁଣି ଅନଳ ସାଗରେ
 ବୁଡ଼ି ଦୁଃ କଲ ନାଶ ।
 ଯିବି ଶଯ୍ୟାରେ ବରବେଶ ହୋଇଲେ
 ବିଷ୍ଣୁ ଦାସ ରସ କହେ
 ଶେଷକ ଭାବ ଶବ୍ଦେ ଯୁଗ କହିଲେ
 ସମାପ୍ତ ନୋହେ କେବେହେ । ୩୪ ।

କେଳିକଳ୍ପଦ୍ରୁମ ଚଉତିଶା

କହନ୍ତେନେହର ଉପେନ୍ଦ୍ରଭଞ୍ଜ କହନ୍ତେ କାବ୍ୟକଳାର ସେଇଁ ଭରମୋକ୍ତିର୍ଷ
ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ତାହାର ଗୀତ ସେ ଉଦ୍ଭିଦଧରାଣ୍ୟ ବୃକ୍ଷରେ ସେ ତାଙ୍କ ପିତୃ
ପିତାମହାବଙ୍କ ଠାରୁ ପ୍ରାୟ ଏହା ମଃସ୍ମିନେତ । ପିତାମହ ଧନଞ୍ଜୟଙ୍କ ରତ୍ନନାଥ
ବିଳାସ ବୈଦେହୀ ବିଳାସର ଅଦର୍ଶ । କେଳିକଳ୍ପଦ୍ରୁମ ଭରଣଶାଳ ରସିକତା ଓ
ରସର ଉପେନ୍ଦ୍ର ବସନ୍ତରେ ବହୁଫଳରେ ଥରକୁ ଥର ସୌଷ୍ଟ୍ୟବାନ୍ବିତ ହୋଇ
ପ୍ରକାଶ ପାଇନାହିଁ କି ? ସୌଷ୍ଟ୍ୟବଦ୍ଧ କେବଳ ଉପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର କିନ୍ତୁ ଅସଲ ନୁହେଁ
ସାହା ତାହା ଇନ୍ଦ୍ରବଣର ପୁରୁଷାନୁ ନମିକ ବୋଲି ସ୍ପଷ୍ଟ ।

ଶ୍ଳୋ—ଅଷାଢ଼ଶୁକ୍ଳ

କଞ୍ଚଲେଭନ ଦୁଇକା ଅଗର ।

କୋଧରର ହୋଇ ବୋଲେ ଭୂତର ।

କଳାକରମୁଖୀ ଅଗରେ କହ ।

କ କାର୍ଯ୍ୟେ ମୋର ଶୁଦ୍ଧିଲା ସେନେହ ।

କେଳିକଳ୍ପଦ୍ରୁମ !

କନ୍ଦର୍ପ କଳାରେ ସେନ୍ଧୁ ଭୂତମ । ୧ ।

ଖଟାଙ୍ଗଧର ଅତି ଖଣ୍ଡ ଶର ।

ଶିଳ୍ପ କରନ୍ତି ଯେ ମୋର ଶରୀର ।

ଖତରାନନା ମୋରେ ଦୟା କରୁ ।

ଖଲ ମୀନକେତୁମୁଖୁଁ ଭୁକିରୁ ।

ଝଟୁଥିବି ପାଶ ।

ଖାନିଭୁଦସା କି କହ ସନ୍ଦେଶ । ୨ ।

ଗଜଗମନା ସେ ବିସ୍ମୟସୁନା ।

ଗତ ସ୍ବେଦ କି ନ ତନ୍ତ୍ରେ କାମିନୀ ।

ବାଡ଼େ ଭୁବନ ଭଡ଼ି ବୋଲୁଛୁ ଯାହା ।

ଗୋଷ୍ଠୀ ସମ୍ପ୍ରାଣୀ ପାମୋଦର କାମା ।

ଗୁଣ, ଥାଇ ମୁହିଁ ।

ଲୋର ନୀର ମୋର ପ୍ରାଣସମ୍ପ୍ରାଣ । ୩ ।

ଘଟଣମୁଖୀର ଜୀବନ ଦୁଇ ।

ଘେନି ମନ୍ତ୍ର କରି କାହା ଜପଇ ।

ଘଟଣା ଦେବାକୁ ଅନ ନ ଦିଶି ।

ଘେନି କହିଛୁ ସେହୁ ଶୁଦ୍ର କେଶୀ ।

ଘନସାର ରସ ।

ଘନସ୍ଥାନର ବିପ୍ଳବେ ବିରସ । ୪ ।

ନବ ଜଳଧର ଆଗେ ଚାହିଁ ।

ନ କରେ ଅନ ବାହା ସ୍ନେହ ଲୋକ ।

ନବ କାମିନୀ ବିନୁ ମୋର ମନ ।

ନ କରେ ଅନ ରସରେ ଅପ୍ୟାନ ।

ନିଷ୍ଠୁର ନ କରି ।

ନବନୁ ଭୟରୁ ବାରେ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ । ୫ ।

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶମଣି ଚନ୍ଦ୍ରମାଆନନା ।

ଚିନ୍ତାକରାଣୀ ମୋ ଦୃଢ଼ମଣ୍ଡଳା ।

ଚାହିଁ କଟାକ୍ଷେ ଯାହା କହିଅଛି ।

କଷ୍ଟଲ ଦିଅ ମୋ ବନ୍ଦୀ କରୁଛି ।

କୃଷ୍ଣ ପଞ୍ଚଲୀନା ।

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ବିନୁ କେ କରିବ ରସା । ୬ ।

ଛୁଇଁ ମଣ୍ଡଳ ଦିନେ ମନ ଦୃଷ୍ଟି ।
 ଛନ୍ଦିଲ ମୋର କଣ୍ଠେ ବାହୁ ପାଣି ।
 ଛୁଇଁଲେହୁଁ ବା ରୂପେ ସମାନ ।
 ଛେର ଛଡ଼ାଇ କହିବି ଏମାନ ।
 ଛଡ଼ିଛି ସେ ସେନ ।
 ଛନ୍ଦିଲିମଣି ଅଗେ ଏହା କହ । ୨ ।

ଯୁବାୟୁବତୀଗଣ ଶିରେମଣି ।
 ଜଳଜନେଶୀ ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ରମୋହିନୀ ।
 ଯାଇ ଜଣାଅ ତାହାର ସମୀପ ।
 ଜାଲା କଲ ଅଙ୍ଗେ କୁସୁମଗୁପ ।
 ଜାଣୁମଣି ଜାଣୁ ।
 ଜଗମୋହିନୀ ଏହା ପରିମାଣୁ । ୮ ।

ଝଙ୍କାଅନଳା ବେନି ପାନ ସୁନ ।
 ଝିନ ବାସ ପୁଞ୍ଜ ଦିଶେ ଶୋଭନ ।
 ଝଞ୍ଜରଜ କଟି ମଧ୍ୟରେ କାନ୍ତି ।
 ଝଟକଇଲା ପ୍ରାୟେ ଦଶନ୍ତି ।
 ଝଗଡ଼ା କରଇ ।
 ଝଟକଦନ୍ତୀ ମୋତେ କରୁ ଶାନ୍ତି । ୯ ।

ନବ ନାୟିକା ନୟନୁ ନ ଯାଇ
 ନିରାଶ ଏଡ଼େ କଲ ପ୍ରାଣସନ୍ଧା ।

ନେଷ ପ୍ରତିମା ଅଟଇ ମୋହର ।
 ନିମିଷେ ମନୁ ନୋହଇ ବାହାର ।
 ନାଗଝରଜନ ।
 ନବକେତକା ସେ ଶିର ଭୂଷଣ । ୧୦ ।

ଟମାଳ କର ସେ ଯାହା ବୋଇଲ ।
 ଟୀକାକେ ଏବେ ତାହା ପାସୋଇଲ ।
 ଟେକ କୁଚେ ତାର ଦେଲ ମୁଁ କର ।
 ଟାଙ୍କୋଇଲ ରୂପ ଶଙ୍ଖରେ ତାର ।
 ଟାଣ କଟାଣୀକ ।

ଟେକ ପଶୁର ଏ ଅଟଇ ଛବି । ୧୧ ।

ଠକ କଥା ମୋ ଅଗରେ କହୁଛି ।
 ଠକ ପ୍ରାୟେକ କରୁଛି ମୁଖୁଛି ।
 ଠାକୁରାଣୀ ପଣ ଜାଣିମା ତାର ।
 ଠିକେ କହୁ କିସ ମୋଷ ମୋହର ।
 ଠଣମୁଖୀ ଆଗେ ।

ଠିକେ ମଣାଇ କହ ସଖୀ ବେଗେ । ୧୨ ।

ଡାଳମୁଗଜଦଶନା କୋପକୁ ।
 ଡାକିଅଛି ବାରେ ରଖୁ ଦାସକୁ ।
 ଡୋଲେ ଶୁଣିଣ ଯାହା କହୁଅଛି ।
 ଡଙ୍ଗାର କାମ ଅଗରେ ଦେଉଛି ।
 ଡୋଳା ପିତୁଳୀକ ।

ଡାକ କହୁବୁ ଏହା କରୁଛନ୍ତି । ୧୩ ।

ଉମାଳ କରି ସେ ଯାହା ବୋଲଇ ।
 ତାଳ ଶୁଭାଶୀରେ ମନ ମୋହଇ ।
 ଚଳ ପଡ଼ଇ ମାନକେତୁ ଶରେ ।
 ତାଳ ଚୁମ୍ବନ ଦେଇ ମୋ ଗଣ୍ଡରେ ।
 ତାଳେ ପାଶୋରଇ ।
 ଚଗ ପସରା ପ୍ରାୟେ ପ୍ରିୟା କଲ । ୧୪ ।

ଏବେ ନିଶ୍ଚେ ତୋତେ କହୁଛି ସହ !
 ଏଣିନୟନା ବିନ୍ଦୁ ସାହା ନାହିଁ ।
 ଏଣାକମ୍ପଣୀ ଏହା ଜାଣି ଥାଉ ।
 ଅଶକାର୍ଯ୍ୟ ଜୀବନକୁ ନ ନେଉ ।
 ଅଶଅପରାଧୀ ।
 ଅନଙ୍ଗ ରଘୁବୀର ହୋଇଲ ବାପା । ୧୫ ।

ଚରୁଣୀ ରତନ ମୋ ପ୍ରାଣମଣି ।
 ହୈଲେକ୍ୟ ମୋହନା ଦେବବରଣା ।
 ତନ୍ କୁଅଇଁ କହୁଛି ନିୟତ ।
 ତୁମ୍ଭ ମନରେ ଥିବ ପ୍ରାଣନାଥ ।
 ତା ହୃଦେ ଧରିଛି ।
 ତୁରିତେ ତା ବିସୋରିଲ ମୁଖାଛୁ । ୧୬ ।

ଥୁର ଗାମିନୀର ନିତମ୍ବ ଦୁଇ ।
 ଥାଣ୍ଡୁ-ଥଇର ସିଦ୍ଧାସନ ସେହି ।
 ଥୁଲ ତହିଁ ପରେ ଚୀନ ବସନ ।
 ଥେଣ୍ଡ ମଦନର ଜୟ କେତନ ।

ଥୁକି ଢାର ପାଶ ।

ଥାନ ଦେଇ ରଖୁ ମୁଁ ତାର ଦାସ । ୧୭ ।

ଦୟାରୁଦୟ ମୋ ଦମ୍ଭନାଶିନୀ ।

ଦାସର ଦୋଷ କି ଦେନଇ ପୁଣି ।

ଦଶନେ ଅଧର ଚାହିଁ ମୋହର ।

ଦରଦ୍ର-ନୟ କହିଛି ଉତ୍ତର ।

ଦୋଷ ମୋ ନ ଧରୁ ।

ଦଳନାଥବନ୍ଧୁ-ମୁଖୀ ଉଦ୍ଧରୁ । ୧୮ ।

ଧୀର ଗାମିନୀ ଅଗ୍ରତରେ ଯାଇ ।

ଧୀରେ କହିବୁ ବଚନ ମଣାଇ ।

ଧରିଛି କୁସୁମ-କାର୍ମୁକ ମାର ।

ଧର୍ମାର୍ଥ ମୋର ନାଶିବ ପାମର ।

ଧନମଣି ପାଦ ।

ଧରିଛି ଶିରେ କରି ପରସାଦ । ୧୯ ।

ନିରାଶ ମୋରେ କଲ୍ଲ ପ୍ରାଣସମ୍ଭା ।

ନିର୍ଦ୍ଦୟା ହୃଦ ଛାଡ଼ି ଚଳୁ ମୁଖୀ ।

ନାକ ନାଶ ନାଶ ନୋହେନ୍ତି ସମ ।

ନାଶୁଣିବେମଣି ମୋ ଜୀବ ଧାମ ।

ନାହିଁ ସମ ସର ।

ନିରାଶ କ'ଣ କହିଛି ଚତୁଷ୍ପା । ୨୦ ।

ପଞ୍ଚବ-ପ୍ରୀତି ଯେତେ କରିଥିଲ ।

ପରମ ବନ୍ଧୁ ତାହା ପାଶୋରିଲ ।

ପିକ ବଚନୀକି କହୁଛି ମୁହିଁ ।

ପ୍ରସନ୍ନ ବଦନେ ଚମୁନ ଦେଇ ।

ପିଣ୍ଡନ ମଦନ ।

ପଞ୍ଚଶର ଘେନି କରେ ଦହନ । ୨୧ ।

ପାଇଁ କୋପ ବିପାୟୁ ବୁଦ୍ଧ କଲ ।

ପରୁଣା ସେତେ ମୋ ସବୁ ଭାଙ୍ଗିଲ ।

ପଲେ ତ ଜାଣିଲି ତାର ପୀରଣ ।

ଫେଡ଼ି କହିଲି ତୋହୋର ଭକତ ।

ଫେଡ଼ୁ ମନୁ ତାପ ।

ଫାନେ ପକାଇଛି ମଦନ-ରୂପ । ୨୨ ।

ବସନ୍ତ କାଳରେ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳରେ ।

ବସିଥିଲା ବନ୍ଧୁ ମୋର କୋଳରେ ।

ବୋଲୁଛି ପ୍ରିୟା ମୋତେ ହସି ଯାହା ।

ବିଅର୍ଥ କପାଳ କଲକ ଭାବ ।

ବିଧୁବଦନାବ ।

ବୋଲିବୁ ସ୍ୱେଦିତା ଉଚିତ ଟି କି । ୨୩ ।

ଭରସା ମୁହିଁ ବଡ଼ କରିଥିଲି ।

ଭାବନା-କୁତ ସମୁପ୍ରାପ୍ତେ ବୋଲି ।

ଭାଙ୍ଗିଲା ଜନକୁ କଲ ନିରାଶ ।

ଭାବନାଜନେ କି ପ୍ରଭୁ କରେ ଦୋଷ ।

ଭାଙ୍ଗିଲି ସାଗରେ ।

ଭେଳା ଉରଜଭୁମ୍ବ ଦେଉ ମୋରେ । ୨୪ ।

ମୋହୋରେ ମାନ କରନ୍ତି କଥାଇ ।

ମୋତେ କୋବିଳବତନ ନ କହ ।

ମନ ଦୃଷ୍ଟି ସେବେ ସେ କହବ ।

ମଦନ ରାସେ ଦୁଖୁ ଉଦ୍‌ବିବ ।

ମଦରାସି ମୋର ।

ମାଣିକମାଳା ସେ କଣ୍ଠଚର । ୧୫ ।

ଯେବେ ଦୋଷ ମୁହିଁ କଲି ତାହାରେ ।

ଜାଣୁମଣି ଦଣ୍ଡ ଦେଉ ମୋହୋରେ ।

ଜଗତେ ଏ କଥା ରହିଣ ଥାଉ ।

ଜଳଜାଣି ଲୁଗି ଜୀବନ ଯାଉ ।

ସେବେ ନ ବୁଝିବ ।

ଯେତେ କହଲେ ସେ କିସ ହୋଇବ । ୧୬ ।

ରମଣୀମଣି ରତ୍ନରସ ଦେଉ ।

ରଖୁ ପ୍ରେମଦାନ ଦେଇଣ ସମ୍ଭା ।

ରଞ୍ଜିବ ସେବେ ସେହୁ ସେ ରଞ୍ଜିବ ।

ରଖନ୍ତା ତା ବିନୁ ଅନ ନୋହିବ ।

ରସିକମା ମୋର ।

ରଞ୍ଜକଳା ରାମା ଗୁଣ ଗମ୍ଭୀର । ୧୭ ।

ଲହୁଲବସ୍ତ୍ରସ ବିନୁ ତାହାର ।

ଲତାଏ ପାଶୁ ନୋହଇ ଅନ୍ତର ।

ଲବଣ୍ୟନିଧି ଲଳିତ ବଚନ ।

ଲେଖିଥିଲୁ ପସ ଅନୁରାଗିନୀ ।

ଲବଙ୍ଗିକା ଆଗେ ।

ଲଳନାବର କହିଲୁ ସରଗେ । ୨୮ ।

ବିଲମ୍ବ ନ କରି ତଳେ ବନ୍ଧନ ।

ବନଜବଦନା ମୋ ପ୍ରାଣଧନ ।

ବିଧାତା ବଶୁଁ ପ୍ରେମନ୍ତ ହୋଇଲୁ ।

ବେଳକୁ ବେଳ ସେ ନିରାଶ କଲୁ ।

ବିନୟ ହୋଉଛି ।

ବାରେ ଦୟା ମୋତେ କରୁ ମୁଖାଛି । ୨୯ ।

ସଦନ ହୋଇ ଘନ ପରବେଶ ।

ସରୋଜନେଶୀ ଦେଖିଣ ବରଷ ।

ଶମ୍ଭୁର-ଶର ରମ୍ୟରୁ କରି ।

ସରଗେ କୋଳେ ବସିଲୁ ସୁନୟ ।

ଶୀତଳ ବଚନ ।

ସେ କଥା ରମଣୀ ନ ଭୁଲେ ମନ । ୩୦ ।

ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦରର ସନ୍ଦେଶ ପାଇ ।

ଶୀଘ୍ର ଦୃଢ଼ ସଖୀ ପାଶେ ମିଳଇ ।

ସରୋଜପତ୍ର କୁଟୀର ମଧ୍ୟରେ ।

ସୁତିହାସିନୀ ବସିଛି ହୋଧରେ

ସହଚରୀ ଯାଇ ।

ସରୋଜନେଶ ବାରତା କହଇ । ୩୧ ।

ଶମ୍ଭୁର ତାତ ତୋତେ ବିରସ ।

ଶୀଘ୍ର ତା ଅଙ୍ଗ ଦେଲୁ ପ୍ରାଣସହ !

ଶଶୀୟେକ ରେଖା ଜାଣି ତା ଅଙ୍ଗ ।
 ସେନେହ ଥିଲେ ଦିଅ ରଘୁରଙ୍ଗ ।
 ଶଶୀମୁଖି ହସି ।
 ସାରଙ୍ଗଧରକୁ ଆଣ ସୁକେଶୀ । ୩୨ ।

ହଂସନାମିନୀ ହୁଷ୍ଟ ବାଣୀ ଶୁଣି ।
 ହରକି ବେଗେ ଆଣିଲା ଚରୁଣୀ ।
 ହିମାଂଶୁମୁଖୀ ସନ୍ନିଧେ ପ୍ରବେଶ ।
 ହୃଦତାପ ଛାଡ଼ି ହେଲେ ହରଷ ।
 ହରଣାକ୍ଷି ହର ।
 ହେଲେ ରଘୁରଣେ ଏ ବେନି ସର । ୩୩ ।

କ୍ଷତ୍ରେ ଶ୍ୟାକୁଣ୍ଠି କଲେ ରସ ।
 ଛାଡ଼ି ସୁରତି ସେ ହେଲେ ହରଷ ।
 କ୍ଷୀରଦିବ୍ୟକ୍ଳେମାପଦଚରଣ ।
 ନୃପ ଧନଞ୍ଜୟ ପଶେ ଶରଣ ।
 କ୍ଷମା ଦୋଷ କର ।
 କ୍ଷମିଲ ଏ ରସ ଦୋଷ ନ ଧର । ୩୪ ।

ପ୍ରେମଚିନ୍ତାମଣି ଚଉତିଶା

ମଦାନନ୍ଦ କବିସୂର୍ଯ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମା ବନ୍ଧୁ ବୈଷ୍ଣବବାବ୍ୟକବିଭାର ଚଉତିଶା । ତପିବତାରେ,
ରସିବୋତପ ଭବର ଲଭତ ଅଭବ୍ୟକ୍ତିରେ ବଳସେବ କବିସୂର୍ଯ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମା ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର
ସମବକ୍ଷ ଦେବେ କ ନାହିଁ ସନ୍ଦେହ । ସଦାନନ୍ଦ ଅଭିମନ୍ୟୁ-ସାମନ୍ତସିଂହାରଙ୍କ ଗୁରୁ:—ଏହା
ଛଡ଼ା ତାଙ୍କର ଅଉ ବିଶେଷ ପରତପ୍ତ ଅନାବଶ୍ୟକ । ପ୍ରେମଚିନ୍ତାମଣି ତତ୍ତ୍ୱବିଶାର
ରମମୟ କାନ୍ତ ପଦାବଳୀ ଯେଉଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବହୁବିବାଣ ଉତ୍କଳ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାର
ସଥାସ୍ତୁ ପୂଜା କରିନାହିଁ । କାରଣ ମଦାନନ୍ଦଙ୍କର ଅନେକ ବାବ୍ୟ କବିତା
ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନାବିଷ୍କୃତ ନ ଦେଲେପ୍ରସ୍ତ ଅପ୍ରକାଶିତ ।

କହଇ ନାଗଞ୍ଜ-ବର

କଉଁ ସଜନୀ ଆଗର

କାହିଲି ଓଡ଼ିଶା ହୋଇଲି ବାହାର

ଶ୍ୟାମବନ୍ଧୁ ହୋଉ ମୋର । ୧ ।

ଖଳକୁ ନାହିଁ ମୋ ଭର

ଖଟ୍ଟବ ଚରଣେ ତାର

ଖସିଲା ଖସଣି ଶର କ ରହଇ

ମୋ ମନ ଦେଲଣି ତାର । ୨ ।

ଗ୍ୟାନ ଧ୍ୟାନ ସବୁ ମୋର

ଗୋବିନ୍ଦ ନନ୍ଦକଣୋର

ଗୁପ୍ତତେ ଧିନା ମୁଁ ତୋତେ କହୁଅଛୁ

ପାପକୁ ନାହିଁ ମୋ ଭର । ୩ ।

ଘେନିଥା ମନରେ ଏତେ

ଘୋର ବିଜନ ବନସ୍ତେ

ଘନଶ୍ୟାମ ଚନ୍ଦ୍ର— ମୁଖ ଦେଖୁଥିଲେ

ବୈକୁଣ୍ଠ ଛର ବା କେତେ । ୪ ।

ନିଷ୍ଠା ଏହି କଥା ମୋର
 ନ ପାଇ ନଟ ନାଗର
 ନାରାୟଣ ପୁରେ ବାସ ନ ଯୋଗାଇ
 ନରକେ ପଡ଼ିବା ସାର । ୫ ।
 ଚୁଣି କୁନ୍ତଳ ଅନୁତ
 ଚନ୍ଦ୍ର ବଦନ ମୋ କାନ୍ତ
 ଚଉଦ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଲୋକ ଛିଡ଼ାଇଲେ
 ଶୁଦ୍ଧି ନ ପାରେ ମୋ ଚର । ୬ ।
 ଛଇଲ ଛବି ଛଟକ
 ଛଡ଼ାଇ ଦେଲା ବିବେକ
 ଛନ ଛନ ହୋଏ ମନ ଅବିଛନ
 ହୃଦ ହୃଦ ଦକ ଦକ । ୭ ।
 ଜଗମୋହନୀ ମନ୍ତ୍ରର
 ଜାଗନ୍ତି ମୁରଲୀଧର
 ସା ଗୀତରେ ପ୍ରବ ପାଷାଣ ହୋଅର
 ପାଣି ଦେବ କି ପଥର । ୮ ।
 ଝଟଇ ପ୍ରସିଦ୍ଧେ ତରୁ
 ଝଟଇ ପଶିବେ ଦାରୁ
 ଝାମ ସାଇ ଉଡ଼ି- ଗଲ ପକ୍ଷୀ ପଡ଼େ
 କି ଶର ଅବଳା ଶୁରୁ । ୯ ।
 ନିବର୍ତ୍ତୁ ଉ ପର ମୋତେ
 ମୁଁ ଏବେ କହୁଛି ତୋତେ

ନିଜ ମନକୁ ଦୂ ଦୋହର ପଶୁର

କ ହୁଅଇ ବଣୀ ଗୀତେ । ୧୦ ।

ଟଳଇ ମେରୁ ମନ୍ଦର

ଟଳବକ ବାଣୀ ମୋର

ଟମକ ନିଶାଶ ବାଜେ ହିତୁବନ

ରାଧା ହେଲେଣି କୃଷ୍ଣରା । ୧୧ ।

ଠୁଳ ପୁରୁଷ ଭୃତମ

ଠିକେ ରଫିକ ରାଷ୍ଟ୍ର ନାମ

ଠିକେ ସଦାକମ୍ପ କବି ସୂର୍ଯ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମା

ଲଭ ହେବ ପୂର୍ଣ୍ଣକାମ । ୧୨ ।

ଡୋଳା ଲଲଟରେ ଖୋଷି

ଡାକେ ମୁଖେ ଦେଇ ବଣୀ

ଡରିଲା ପରାସ୍ତେ ମିଛେ ବୋଲୁଥାଇ

ରଖ ମରି ଇସି ଭାଷି । ୧୩ ।

ଡଳି ଡଳି ଶୁଲୁଥାଇ

ଡାଳି ଡାଳି ଶୁଝୁଥାଇ

ଡମ ପଣ ଶୁଦ୍ଧି ଏହି ଦେନି ଚିନା

ସ୍ତ୍ରୀ ପଛେ ନୋଇଲି ବାଇ । ୧୪ ।

ଅଳପ ନୋହେ ତା ବେଶ

ଆଣି-ପଣି ଅଠା-ରସ

ଅନୁରାଗୀ ଲୋକ ଶୁଦ୍ଧି ପାରିଲକ

କୁଳ ଯାଉ ପଛେ ନାଶ । ୧୫ ।

ଭମାଳ ମାଳ ଭୁକ୍ତଲ
 ତଥୁ ବନ୍ଧା ବାଙ୍କ ତୁଳ
 ତହିଁ ମସୂର ଚନ୍ଦ୍ରକା ଜାଗ୍ରତ୍ତାଳ
 ମଣ୍ଡଣି ଭୃଷମମାଳ । ୧୭ ।

ଥୋଇଥା ଗଣ୍ଡି ବସନ୍ଦ
 ଥୁଲେ ଦେଖିବୁ ନୟନେ
 ଥୁବ ଦେଖି କେହି ଭୁଲେ ବ୍ରଜବାଳୀ
 ଜାଣିବି ଅଳପ ଦିନେ । ୧୮ ।

ଦିଶେ ଅଳକା ମଣ୍ଡଳ
 ଦିବ୍ୟ ମୋଡ଼ ପନ୍ଥ ମିଳ
 ଦୁଇ ପାଖ ଦେନ ଥାଡ଼ି ଥାଡ଼ି କଥା—
 ପଥ ଦିଏ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଛାଳ । ୧୯ ।

ଧନ୍ୟ ତା ଚନ୍ଦନପାତ୍ର
 ଧୈର୍ଯ୍ୟ ତରୁ ଦିଏ କାଢ଼
 ଧରବ କେ ଦେହ ତାଙ୍କୁ ନ ଦେଖିଲେ
 ହୁଏ ହୋଏ ସୁଗ କୋଟ । ୨୦ ।

ନାଗରୀ ଗଦା ଗଞ୍ଜନ
 ନୟନ ସରୁ ଅଞ୍ଜନ
 ନୂଆ ନୂଆ ବାଙ୍କ ଶୃଙ୍ଗାରୀ ତହିଁରେ
 କି ସେ ନାହିଁ ଅ ଶଞ୍ଜନ । ୨୧ ।

ପର ପାଲି ଦେଲ ପ୍ରାଣ
 ପଡ଼ାକା ବାଳିଲି ଜାଣ

ପୁରୁଣା ପ୍ରୀତିୟା ଥିଲେକ ପରୁର

ପ୍ରୀତିର କେତେ ଲକ୍ଷଣ । ୧୧ ।

ପନା ମୁଁ କଲି ତାହାକୁ

ଫେଡ଼ି କହିଲି ମନକୁ

ପିଠି ପଡ଼ିଲା

ନିଜ ଧନ ପାଣିରେ

ଫୋଡ଼େ କାମଣର ବୁକୁ । ୧୨ ।

ବିମ୍ବାଧରେ ମନ ଦାସ

ବିକ୍ଷଣ୍ଣ ଶୋଭା-ଦେଶ

ବୁଝୁଳାକି (?)

ମାରଣା ତା ଆଖି

ମନ ଲୁହକଲେ ରସ । ୧୩ ।

ଭୁଜ ମର୍ଦ୍ଦିତ ବଞ୍ଚିଛି

ଭୁବନ ମଙ୍ଗଳକାଞ୍ଚା

ଭଣେ କବିସୂର୍ଯ୍ୟ

ସେ ବନ୍ଦା ପାଇବେ

କଲେ ଗୁଆ ଶୋଭା ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ୧୪ ।

ମନା କରୁ ପରା ମୋତେ

ମୁଁ ଏବେ କହୁଛି ନୋଡ଼େ

ମୋହନଗୁମକୁ

ମୁରୁଷ୍ଟ ମନ୍ତ୍ରର

କେ ଜାଣେ କହ ଜଗତେ । ୧୫ ।

ଜୀବନବରୁ କାଳଥା

ଯମୁନାଜଳକୂଳଥା

ଜଗି ବଢ଼ିଥାଇ

ମୋ ଭେଟ ପାଇଁକି

ଦେଖି ତମକେ ମୋ ହୁଅ । ୧୬ ।

ରତନ ହାର କଙ୍କଣ
ରବି କରଣ ଦ୍ଵିଗୁଣ
ରହି ତା ଶ୍ରୀ ଅଙ୍ଗେ ଶୋଭା ରଙ୍ଗ ପାଦ
ଚିତ୍ତକୁ ଶୋଭା ପାଇଣ । ୨୭ ।

ଲବଣ୍ୟ ଶ୍ରୀ ଅଙ୍ଗ ତାର
ଲଗି ତହିଁ ପୀତାମ୍ବର
ଲଳନା ମନମତ୍ତ କଷ୍ଟ ପଡ଼ନ୍ତି
ଲର ଟୋପରେ ତାହାର । ୨୮ ।

ବିଚିତ୍ର ପାଦୁଚ ପାଦେ
ବାଜେଣୀ ନୃପୁର ନାଦେ
ବଶାହୋଇ ମୋର ବିବେକ ଚଢ଼ାଇ
ହୁରୁଡ଼ିଗଲେ ବିଷାଦେ । ୨୯ ।

ଶରଣ ଗଲ ପ୍ରମାଣ
ଶ୍ୟାମବର୍ଣ୍ଣ ଶ୍ରୀଚରଣ
ସେ ସେବେ ଛାଡ଼ିବେ ମୁଁ ଯେ ନ ଛାଡ଼ଇ
ସେ ବିନା କେ ପରତ୍ରାଣ । ୩୦ ।

ସେ ଦିନେ ଯେତେ ମୋ ଦୋଷ
ସେ ସମା ହେବ ଅବଶ୍ୟ
ସବ୍ ଗବ୍ ଶବ୍ ହୋଇଲୁ ମୋହର
ଛାଡ଼ିଲଣି ସବୁ ଅଶ । ୩୧ ।

ସବୁଜନ୍ମରେ ମୁଁ ତାର
ସେହି ପ୍ରାଣନାଥ ମୋର

ଶୁଣୁଥିଲୁ ରବି କହି ଗଲେ ପରା

ମୁଁ ସେ ଭଣ୍ଡାର ଭଣ୍ଡାର । ୩୨ ।

ହୋଇ ନୋହୁଁ ଭଗବାନ

ହେଲେ ଅଧିକ ନିଉନ

ହରିଶଙ୍କ ବିନା ଶୁଭକାର ବନ୍ଦ

କାହିଁଛି ସେ ମୋତେ ସ୍ଥାନ । ୩୩ ।

କ୍ଷେମେ ବସିକର ରସ

କ୍ଷିତିରେ ହୋଇ ପ୍ରକାଶ

ଖ୍ୟାତ ପ୍ରେମ ଚନ୍ଦ୍ରା— ମଣି ଗୀତ ନାମ

ମୁଁ ସାଧୁଚରଣ ଦାସ । ୩୪ ।

ଦୁଇ ଚଉତିଶା

ଜୀବେତନଙ୍କ ପଞ୍ଚମୋକ୍ଷ ମଧ୍ୟରୁ ଅନ୍ୟତମ ଜମୋଦନ ବ୍ୟାସଙ୍କଦ୍ୱାରା
ବଳବନ୍ତ ପାସଙ୍କର ଓଡ଼ିଶା ଜାତୀୟ ସାହିତ୍ୟରେ ସ୍ଥାନ ଅତି ଉଚ୍ଚ । ତାଙ୍କ କବିତା
ବେତେକ ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖ ଅବାଳ ବ୍ୟବହାରରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ । ଦୁଇ
ଚଉତିଶା ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ଅନ୍ୟତମ । ଏହାର ଶେଷ ବେତେକ ପଦ ଅନ୍ୟ ଏ ଉଲ୍ଲେଖ
ପାଇଁ ନାହିଁ ।

କହେ ଶର ଦୁଇ ! ଶୁଣ ଚିତଣି

କଦମ୍ବମୂଳରେ ମୂରଲୀପାଣି

ଦୁଇ ଗୋ !

କାନ୍ଥ କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର

କୃଷ୍ଣ କଳ୍ପିତରୁ ନବ ଅକର । ୧ ।

ଖାନ ନାଳ ପରେ ଶିରଞ୍ଜୀଠାଣି

ଖଞ୍ଜନନେତ୍ର ତା ବାଙ୍କ ଗୁଡ଼ାଣି

ଦୁଇ ଗୋ !

ଖେଦ ବଳଲ ମୋର

ଖରେ ବିକ୍ଷୁଅଛି ମଦନ ଶର । ୨ ।

ଗୋପୀ ଗୋପାଳ ଗୋବତ୍ସ ସହିତେ

ଗୋଲାହାଟ ପରି ଲଗୁଛି ମୋହେ

ଦୁଇ ଗୋ !

ଗ୍ୟାନ ହାରିଲ ମୋର

ଗୋଳିନୀଙ୍କ ଦେଖି ଚିତ୍ ଅସ୍ଥିର । ୩ ।

ଘନ ଶ୍ୟାମଳଥା ନନ୍ଦର କାନ୍ଥ

ଘନଘନ କରି ବଜାନ୍ତି ବେଶ,

ଦୁଇ ଗୋ !

ଘରେ ନ ରହେ ଚିତ୍ତ

ଘନ ଶ୍ୟାମଳଥା ବାଜ କଲେ ତ । ୪ ।

ଭୁଲିଟି କଦମ୍ବ ମୂଳେ ଝୁଜସ୍ୱେ

ଭୁଜାର ମୂରଲୀ କି ରଙ୍ଗେ ବାସ୍ନେ

ଦୁଇ ଗୋ !

ଅତି ଲବଣ୍ୟ ବାଣୀ

ଅବଳା ଗଲ ସ୍ନେହପାଶେ ଜଣି । ୫ ।

ଚିତାକୁ ଦେଖିଣ ଚିତ୍ତ ଅସ୍ଥିର

ଫେଡ଼ିଲା ହଜିଲ ସହଜ ଘର

ଦୁଇ ଗୋ !

ଚନ୍ଦ୍ର ନେତ୍ରପ୍ରଭମା

ଚତୁର୍ଦ୍ଧା-ଚିତ୍ତ-କୁମୁଦ-ଚନ୍ଦ୍ରମା । ୬ ।

ଛତ୍ର ଚକ୍ର ପରେ ଛଇଲ ବର

ଛଇଲେ ହୋଇଛି ପର ଆକାର

ଦୁଇ ଗୋ !

ଛନ ମୂରଲୀ ସିନା

ଛନ ରତରେ ଅବାଡ଼ ପ୍ରଭମା । ୭ ।

ଜଗତ ଜୀବନ ଯଶୋଦା ନଳ

ଯୁବା ଯୁବତୀଙ୍କ ମୋହନ ପାନ

ଦୁଇ ଗୋ !

ଯିବା ଆସିବା ଦେଇ

ଜଗଜ୍ଜୀବନ ମୋ ପରଶ ନିଜ । ୮ ।

ଝରଣିଖେ ଦୂର ଦେଲେ ପ୍ରସନ୍ନ

ଝାସି ସୁଧାସିନ୍ଧୁ କର ଦର୍ଶନ

ଦୁଇ ଗୋ !

ଝଟ ଝଟ ଶ୍ରୀମୁଖ

ଝାସି ସୁଧାସିନ୍ଧୁ ଲଭିବା ସ୍ବଖ । ୯ ।

ନବଦଳ ତନୁ ଶ୍ୟାମଳ ସାଜେ

ନାପ ବଟମୂଳେ କରୁଛୁ ବିଜେ

ଦୁଇ ଗୋ !

ନବ ନବ ମୂରତି

ନବ ଅନୁରୋଗେ ବଳାଅ ମତି । ୧୦ ।

ଟେକ ବାଜିଆନ୍ତି ମୋଦନ ଚୁଲ

ଟାକ ପଡ଼ିବୁତା ଦୋଇବେ ଭୋଲ

ଦୁଇ ଗୋ !

ଟାଣ ରହିବ ନାହିଁ

ଟେକ ଟାଣ ବାଜି ହିବେଣୀ ନୟ । ୧୧ ।

ଠେଲଗୁନ୍ୟ ପରେ ନିତ୍ୟ ରହାସ

ଠିକେ ରାଧା ଦୁଗ ସେ ପାଦେ ରସ

ଦୁଇ ଗୋ !

ଠିକେ ଶୁଭୁ ରାଧକା

ଠିକେ ବଳରାମ ଭାବେ ଦୁଇକା । ୧୨ ।

ତାଙ୍କ ପ୍ରାଣଧନ କହୁଛି ଗୋଟି
ତୋଳାକୁ ତୋଳା ମହାଥ ଭରତେ

ଦୁଇ ଗୋ !

ତାଙ୍କେ ମୃଗଳା ତାର
ତେରି ଶ୍ରୁତିପଥେ ଶବଦ ବାର । ୧୩ ।

ତେଜୁକୁ ନିଷ୍ଠୁଳ କରି ତୁ ମନ
ତଳହଳ ବିଶେ ବଣୀ ବଦନ

ଦୁଇ ଗୋ !

ତାଲେ ମୁରୁଛୁ ନୋହି
ତେ କରୁଛୁ କଳା କଥାର । ୧୪ ।

ଅଶବର ଘରେ ଗଙ୍ଗା ଯମୁନା
ଅନୁପମ ଜଳ ତିଳେ ମିଶାଳା

ଦୁଇ ଗୋ !

ଅନୁସର ଭାବନା
ଅପୂର୍ବ ସୁନ୍ଦର ନନ୍ଦର କଥା । ୧୫ ।

ତାଙ୍କୁପରେ ଦେଖି ହିରଣ୍ୟ ଚୂଳ
ତରୁଣ ଅରୁଣ ଚରଣ ତଳ

ଦୁଇ ଗୋ !

ହିରଣ୍ୟମା ତା ଠାଣି
ତରଳ ଦେଖି ସେ ନବକାମିନୀ । ୧୬ ।

ସ୍ଥରେ ବଣୀଧନ ପାଇଲେ ରେଟ
ସ୍ତମ୍ଭନ ମୋହନ ବସ ଉତ୍ତାଟ

ଦୁଇ ଗୋ !

ଥୟ ନୋହଇ ତରୁ

ଥୋଇଲ ଧନ ପାସୋରୁ ମୁଁ ତ । ୧୬ ।

ଦୟା ଧର୍ମ ସତ ଶାନ୍ତି କ ସେନ

ଦୟାନିଧି ପାଶେ ମହାଅ ମନ

ଦୁଇ ଗୋ !

ଦେଖ ଦିବ୍ୟ ମୂରତି

ଦେବା ଦେବୀ ହର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମୂର୍ତ୍ତି । ୧୭ ।

ଧନ ଯତ୍ନବନ ନୋହଇ ତର

ଧରଣୀ ଧୟେ କୃଷ୍ଣରକ୍ତେ ସାର

ଦୁଇ ଗୋ !

ଧ୍ରୁବ ଏ ବାକ୍ୟ ଦିନା

ଧନ୍ୟ ବ୍ରଜଭୂମି ପୂର୍ବ ବାସନା । ୧୮ ।

ନବଦଳ ନୂଆ ପୀରତି ଭାବ

ନବ ପଞ୍ଚମୁରେ ଅତି ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ

ଦୁଇ ଗୋ !

ନବନବ ମୂରତି

ନବୁଅନୁରାଗେ ବଳାଅ ମତି । ୧୯ ।

ପରମ ପୀୟୂଷ ଖାଇଣ ଶ୍ରେଣୀ

ପର ପୀରତିରେ ପରମ ମିଳା

ଦୁଇ ଗୋ !

ପର ରଜ ବିଗ୍ନ

ପୀରତି କାର୍ତ୍ତିକ ସଂସାରେ ସାର । ୨୦ ।

ପଲ୍ଲ ଚିଡ଼ି ପ୍ରୀତି କର ଗୋ ସହ !

ପଲ୍ଲମକରନେ ଦ୍ରୁମର ବାଇ

ଦୁଇ ଗୋ !

ପଲ୍ଲ ମଧ୍ୟରେ ବାସ

ପଲ୍ଲମାଳିଆ ପାଦେ କର ଆଶ । ୨୨ ।

ବାର ବାର କର କହୁଛୁ ସହ !

ବାର ବାର ବାରେ ରଖ ତୁ ନେଇ

ଦୁଇ ଗୋ

ବାର ସଙ୍ଗରେ ଶୁଣ

ବିଶୀଧରକୁ ଶ୍ରବେ ବଣ କର । ୨୩ ।

ଶ୍ରବରେ ବଣ ସେ ଶ୍ରବରେ ବାଇ

ଭଙ୍ଗ ସେହି ମଧୁପାନ ତମୁଇ

ଦୁଇ ଗୋ !

ଶ୍ରବ ନେଷ ପଥକୁ

ଭବେ ବଳରାମ ଜୀବ ତାହାକୁ । ୨୪ ।

ମନେ ମନ କର ମହାଥ ମନ

ମନ ପୀରଇରେ ମନମୋହନ

ଦୁଇ ଗୋ !

ମନେ ମନ ମହାଥ

ମନ ମାନସିକେ ସେବା ଲଗାଥ । ୨୫ ।

ଯମୁନାକୂଳେ ବଂଶୀ ବଠ ମୂଳେ

ଜାତି କୁସୁମ ନିକୁଞ୍ଜ ବନରେ

ଦୁଇ ଗୋ !

ଜପ ଲବ୍ଧ ସହରେ

ଜାତି ବେଟ ତାକୁ ଜ୍ୟୋତି ରତରେ । ୨୭ ।

ରସେ ରସିକ ରସ ଖାଇ ଭୋଲ

ରସ ଅଟେ ସୋନ ନୃଦଙ୍ଗ ତଳ

ଦୁଇ ଗୋ !

ରସ କଉତୁବରେ

ରସବତୀ ବେଢ଼ି ଖୁର ପାଶରେ । ୨୮ ।

ଲଳିତା ବିଶାଖା ରସି ଅବେଶେ

ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ଲଳାଙ୍ଗ ଭୋଗାଙ୍ଗରେ ସେ

ଦୁଇ ଗୋ !

ଲଳା ଲବଣ୍ୟନିଧି

ଲୟାଙ୍ଗେ ସାଧରେ ଲଳାଙ୍ଗେ ସିଦ୍ଧି । ୨୯ ।

ବ୍ରଜରାଜସୁତ ସଙ୍ଗେ ବିଲସି

ବାମକୁ ତ ବାମା ବ ଗୋରା ଦଶି

ଦୁଇ ଗୋ !

ବାଙ୍କ ବଂଶୀନାଦରେ

ବାଳହୁ ଶବଦ ଶିଶୁ ବେଦରେ । ୩୦ ।

ସୌଲ ସହସ୍ର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଶ ଦୋର

ସାର ଶୁଭରାଗେ ଚୌଷଠୀ ଦୋର

ଦୁଇ ଗୋ !

ସବୁ ବଂଶୀ ନାଦରେ

ଶବଦ ଶୁଭରା ଶିଶୁ ବେଦରେ । ୩୧ ।

ଶ୍ୟାମ ସୁନ୍ଦର ଅବେଦ ପୀରଇ
 ସାଦୃଶ୍ୟ ସେବା ସେ ପ୍ରେମ ପୀରଇ
 ଦୁଇ ଗୋ !
 ସବୁ ନବ ଅବଳା
 ସମ ସାଧନାରେ ବିଷୟ ଖେଳା । ୩୧ ।

ଂ

ଂ

ଂ

ଂ

ଂ

ଂ

ଂ

ଂ

ଂ

ଅଭିନୀ ଚଉତିଶା

ଅଭିନୀ ଚଉତିଶା ସେହି ଶ୍ରେଣୀର ଡ୍ରୋମବନ୍ଦୀ ଯହିଁରେ ଅସମ୍ଭାବିକ ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକ
ଭବିଷ୍ୟତ ଜଗତଗାରବମାନେ ଉଆଡ଼ିଆଇ ଅଶ୍ଳୀଳତାର ଗନ୍ଧ ପାଇ ନାସାକୁହନ
କରିବେ । ସାଧାରଣ ଉଚ୍ଚଳ ଶ୍ରାଳ ଅଶ୍ରାଳ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ପାଇଁ ନିଆରୀ ମାପବାଟି
ରଖିଥିଲା । ସେ ଅଭି ପ୍ରଭେଦକୁ ବଳରେ ଜାଣିପାରୁ ନ ଥିଲା ସେ ଘୋଷାଏ ଯୁଗ
ଅଗ୍ନିର ଯହିଁରେ “ବଦ୍ୟପ୍ରବନ୍ଧ”-କାରକ ତୁଲ୍ୟ ନିଦ୍ରା-ପ୍ରଭେଦର ନୟ ହୋଇ
ଉଚ୍ଚଳପୁନଶ୍ଚ ନୀଚର ନୂଆ ସଜାଣି ଶିଖାଇ ଉଚ୍ଚଳ ସାହିତ୍ୟରେ ନବପୁର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନର
ପ୍ରସାସ କରିବେ ।

କହୁଁ ବିଦେଶୀ ଚତୁରା ଶିଳ୍ପମଣି ଚରିତ ଚିତ୍ତେ ଚିତୋଇ ରେ
କୁସୁମ କାଳ କଳାକର ବିରଣେ କହଇ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ରେ

ଅଭିନୀ !

କେହି ବଞ୍ଚୁଥିବୁ ଦିନ ରେ
କହୁଁଠାରେ ବଢ଼ି କି ବିଗୁରୁ ଥିବୁ
କେହି ଥିବ ତୋର ମନ ରେ । ୧ ।

ଖୋସା ଖୋସି ଦିନେ ଦିନକେ ସରଗେ ମୋ ଅଗେ ଦେଖାଉ ଅସି ରେ
ଖୋସି ଜାଣିମ କି ମୋହୋ ଯନ୍ତ୍ର ବୋଲି ବୋଲି ଅଙ୍ଗେ ଯାଉ ମିଶି ରେ

ଅଭିନୀ !

• ଖୋଲାଇ ନୟନ ଖୋସୁ ରେ
ଖସାଇ ଦେଲେ ନାବକ ଖୋସିଦେଇ
ଏ ପୁଣି କି ବୋଲି ଭାବୁ ରେ । ୨ ।

ଗୋରୁ ଦେହ ଡିଢ଼ି କୁକୁମ ଲେପନ୍ତେ ଉଠୁ ଯେ ଥାଇ ଝଟକି ରେ
ଗୋଡ଼ ଆଲିଙ୍ଗନ ପୁରତରେ ଧନ ମୋ ମନ ଥାଉ ଅଟକି ରେ

ଅଭୟା !

ଗଳାର ଦ୍ଵାର ତୁ ମୋର
ଗୁଣଗତ୍ତର ! ତୋ ଗୁଣ ଗୀତ କରି
ଗାଉଥିବ ନିରନ୍ତର ରେ । ୩ ।

ଦାଗଡ଼ା ପଡ଼ି ଦବ୍ୟ ଦେବ ଶିକୁଳ ଗୁନ୍ଥା ସରୁଧାନମାଳ ରେ
ଘଟଣା ଦେମତୁରଜେ ଲାଗିବାରୁ ଦିଶେ ଶତେ ଗୁଣେ ଝଲ ରେ
ଅଭୟା !

ଘଡ଼ିକର ଭାବ ସେତେ ରେ
ଦେନିଲ ପାଷାଣ ଦ୍ରବ ହୋଇଯିବ
ହୃଦୟ ଶର ମୋ କେତେ ରେ । ୪ ।

ନ ଦେଉ ଅଗ ଚୁମ୍ବନ ମୁଁ ନ ଦେଲେ ଥରେ ଥରେ ଅଗ ଦେଉ ରେ
ନ ଦେଉ ମୋହ ବଚନକୁ ଗୋଟିଏ ବଳିଆଇ ଅଗେ ଦେଉ ରେ
ଅଭୟା !

ନିମିଷେ ଅନ୍ତର ନୋହୁ ରେ
ନଗନକେଳିଲାସି ! ମଦାଲସି !
କି ଅପୂର୍ବ ଭାଷା କହୁ ରେ । ୫ ।

ଚନ୍ଦନପାତ୍ର ଚନ୍ଦ୍ରାର୍ଦ୍ଧଭାଲପଟେ ଦିଶୁ ସେ ଥାଇ ଶୁଭୁଷ ରେ
ଶୁଭିଁ ନ ଶୁଭିଁଲେ କେଳିଲ ଶୁଣେ ମୋ ହୃଦୟ ହୋଏ କହୁର ରେ
ଅଭୟା !

ଚରକାଳୁ ମୁଁ ତୋ କାଶା ରେ
ଚକ୍ରଣକେଶୀ ମୋ ଅଭାଗ୍ୟ କାଳରୁ
କଲୁ ତୁ କରୁଣା ଉଣା ରେ । ୬ ।

ଛଳି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଶିରେ ଦେଇ ପ୍ରାଙ୍ଗଣେ ଦିନେ ଥିଲୁ ଉତ୍ତା ହୋଇ ରେ
ଛବିକ ଅନାଇ ମୁଁ ପଛଥାଡ଼ିରୁ ଅଲଙ୍ଗନ କରି ଯାଇ ରେ

ଅଭିଜ୍ଞାନ !

ଛଡ଼ି ଯା ବୋଲିଲୁ ଦୃଷ୍ଟି ରେ

ଛତୁନାହିଁ ମନୁ ଯାହା ବୋଲି ଅଛି

ଯାଇ କହୁ ପଛ ଦୃଷ୍ଟି ରେ । ୭ ।

ଯାମେନ ଯାକ ଯେ ଜଗି ବସିଥାଉ ଉନ୍ନିତେ ମୁଁ ସିଦ୍ଧାପାଇଁ ରେ
ଯତନ କରି ପ୍ରତିଦିନ ପଲକ ତଳେ ପ୍ରସାପ ଘୋଡ଼ାଇ ରେ

ଅଭିଜ୍ଞାନ !

ଜାଣି ନାହିଁ କି ତୋ ପ୍ରୀତି ରେ

ଯାଉ ଜୀବଧନ ତୋ ଲାଗି ଜୀବନ

ସୁଖେ ପୁଣି ରହୁ ଜାଣି ରେ । ୮ ।

ଝୁମ୍ପାବନ୍ଧା କଳା ସବୁ ଶାଢ଼ୀ ଧନ ! ନୋହୁଲେ ନ ପିନ୍ଧୁ ପରା ରେ
ଝଳି ଗଉର ! ତୋ ଝଳି ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗକୁ ସେହୁ ଶାଢ଼ୀ ସିନା ତୋରା ରେ
ଅଭିଜ୍ଞାନ !

ଝଳିଛି ଦେବ କଥା ଚିତ୍ତେ ରେ

ଝଳିଗଉର ! ଦିନେ କୋଳେ ବସାଇ

ଯାହା ବୋଲିଅଛି ମତେ ରେ । ୯ ।

ନିରୁଦନ କାଳେ ଦିନେ ଖଟପରେ ଗୋଷୀ ମୁଖକୁ ଗୁମାନ୍ତେ ରେ
ନିଜନୁ କେଳିଲୁଲସୀ ମଦାଳସୀ ପାହା କଲୁ ବସନ୍ତେ ରେ

ଅଭିଜ୍ଞାନ !

ନାମିକାପୁତ୍ରା ଫୁଲର ରେ

ନାହିଁ ନ ପାରଇ ଗେଲେ ବୋଲୁଥାଉ

ମୁରଲି ମାଗିବାପାଇଁ ରେ । ୧୦ ।

ଟେକି ଯାନ୍ତରେ ବସାଇ ବୁଲୁ ଦେଲେ ଟିକାଏ ନ ଟେକି ଶିର ରେ
ଟେକିସ୍ତନେ ନଖମୁନ ଛୁପିଦେଲେ ରହ ବୋଲି ଧରୁ କର ରେ

ଅରନ୍ଧା !

ଟଳିଗଲା ତେଡ଼େ ସୁଖ ରେ
ଟଙ୍କଧରଣସୁ ଦୁହିଁକ ଏକାଲେ
ଏକାବେଲେ ଦେଲା ଦୁଖ ରେ । ୧୧ ।

ଠିଆ ସେ ହୋଇଥାଉ ଛନ୍ଦି ଚରଣ ଦ୍ଵାରବନ୍ଧେ କର ଦେଇ ରେ
ଠାଠିକିମୁଖୀ ଦେଖିଲେ ଦୂରୁ ମତେ ଦର୍ଶିଯାଉ ଆଡ଼େ ହୋଇ ରେ

ଅରନ୍ଧା !

ଠାର ଶିଖିଅଛୁ କେତେ ରେ
ଠାକୁରଣୀ ପଣ ମୂର୍ତ୍ତିବନ୍ତ ହୋଇ
ଭଲ ମାନିଥାଇ ତତେ ରେ । ୧୨ ।

ତେରଥାଇ କର୍ଣ୍ଣ ଝୁମକ ଝୁଞ୍ଚିଆ ନୁପୂର ନାଦକୁ ଡୋର ରେ
ତାଳମୁଦଗନା ଜାଣି ମୋ ପାଶକୁ ଆସିଥାଉ କେତେଥର ରେ

ଅରନ୍ଧା !

ତରୁଥାଇ ଚିତ୍ତେ ମୁହିଁ ରେ
ତମ୍ବୁରୁସରୁ ସୁନର କନ୍ଦ ଡୋର
ବାତେ ଭାବିବା ପାଇଁ ରେ । ୧୩ ।

ତାଳ ନୟନ କି କର ଆଡ଼େ ଗୁହଁ ଶ୍ରୀମୁଖେ ଦେଲେ ବୁଲୁନ ରେ
ତାଳ ପଡ଼ୁଥିଲେ ହୃଦକୁ ମୋହର ମୁଁ କରଇ ଆଲିଙ୍ଗନ ରେ

ଅରନ୍ଧା !

ତାଳେହେଁ ମୁହଁକୁ ମତେ ରେ

ଉମ କହୁନାହିଁ ଛଳହଳନେହି !

ଛୋଟବ ଗରଳ ସତେ ରେ । ୧୪ ।

ଅବଧାନ ଚିନ୍ତା, ଆନ ବୋଲି ମତେ ଭୁଣ୍ଡେ ନ ବସାଉଥାଉ ରେ
ଅଗୋ ଏ କି ବୋଲି ବୋଲୁଥାନ୍ତି ମତେ ବୋଲି ମୁଖେ ବାସ ଦେଉ ରେ

ଅଭିଜ୍ଞାନ !

ଏହା ଚିନ୍ତାଧର ମନେ ରେ

ଆଉ ନ ପାରଇଁ ବୋଲିବାର ନିକ

ଦେଖିବି ଧନ ସପନେ ରେ । ୧୫ ।

ତୋ ଲାଗି ସକଳ ଦଣ୍ଡ ପରତ୍ୟାଗୀ ହୋଇ ଅରଣ୍ୟ ପଶିବି ରେ
କପଳ୍ପ ହୋଇ କେବଳ ତୋ ନାମମହାମନ୍ତ ଜୁସୁଧି ରେ

ଅଭିଜ୍ଞାନ !

ତେବେ ନୋହୁବି କି ଗଢ଼ି ରେ

ଶିପୁର ସୁନ୍ଦର ! ତୋହୋପରୁ କର

କେ ଦେବ ମୋତେ ଯୁବକ ରେ । ୧୬ ।

ଧୂର କର ଦିନେ ଧୂରଗମନା ତୋ ଉତ୍ତରରେ ଦେଇ କର ରେ
ଥରେ ଚୁମ୍ବନ ଦେଇ ବନ୍ଧୁ ! ବୋଇଲି ହୋଇ କି ବନ୍ଧୁ ଏଥର ରେ

ଅଭିଜ୍ଞାନ

• ଥୋଇ ହୃଦୟରୁ ହାର ରେ

ଥାଉ କିନା ବୋଲି ଯାହା କହୁ ବନ୍ଧୁ

ନ ଥୁବି କି ତା ମନର ରେ । ୧୭ ।

ଦେହପାଣି ସାର ଦିନେ ଅଗଣାରେ ଉଡ଼ି ହୋଇଥିଲୁ ଆସି ରେ
ଦେଇ ପଶନ୍ତି ମଥାରେ ମତେ ଦେଖି ସଦନକୁ ଗଲୁ ପଶି ରେ

ଅରନା !

ଦେହଲ ନକଟେ ଥାଇରେ
ଦିବ୍ୟ ଚିତ୍ତରେ କି ବିଶୁଦ୍ଧ ଅଳପ
ହସିଲୁ ପାଲଟୁ ଶୁଣିରେ । ୧୮ ।

ଧୀରମନା ରେ ଧର ତୋ ଶ୍ରବଣ ବିପଦେ ମୁଁ ମାଗନ୍ତୁ ରେ
ଧରଣୀମଣ୍ଡଳ ! ସୁରସପତ୍ରିକା ! ସେହମଳ କଲୁ ମତେ ରେ

ଅରନା !

ଧୀରେ ଅରମ୍ଭିଲ ରହି ରେ
ଧର ଚନ୍ଦ୍ରନ ଦିଅନ୍ତୁ ତୋ ଶ୍ରୀମୁଖେ
କି ରଙ୍ଗରେ କଲୁ ଗଢି ରେ । ୧୯ ।

ନାସିକା ପୁରୀ ଟେକିଲ କର ତୁ ଯେ ହସି କହୁଥାଉ ବାଣୀ ରେ
ନାହିଁ ନ ପାରିବି ବୋଲି ଶେଲେ ବୋଲୁ ସୁରଭ ମାଗିବା ଜାଣି ରେ

ଅରନା !

ନିରତେ ତୋ ଭାବ ଗୁଣି ରେ
ନୟନ ନୀର ଝର ଝର ଝରଇ
ନରୁଚଇ ଅନ୍ନ ପାଣି ରେ । ୨୦ ।

ପିଠିକର ଦିନେ ପ୍ରିୟେ ! ଶୋଇନାହିଁ ଏବେ ହେଲୁ ଏତେ ଦୂର ରେ
ପରଶୁପାଣି କରବେ ସତେ ପଦ୍ମପାଦେ ଲଗାଇବି ଶିର ରେ

ଅରନା !

ପାସୋର ନ ଯାଉ ଚିତ୍ତେ ରେ
ପୂର୍ବ ପୁଣ୍ୟ ଘେନି ସଙ୍ଗୀତପଠନ !
ପ୍ରାପତ ହୋଇଛୁ ମତେ ରେ । ୨୧ ।

ଫେଡ଼ି ନାବିବନ ବାନ୍ଧୁଥାଉ କେତେ ଦେଖି ହୋଇଥାଇ ଶୁଣି ରେ
ପାଞ୍ଚ ନ ଯାଇ ଚାହିଁଛୁ ଶର ଜୀବ ଏବେ ସେ ଶର ନ ଦେଖି ରେ
ଅଗନ୍ଧା !

ପୁଟୁଛି ହୃଦୟ ମୋର ରେ
ପୂଲ କାଳକାଣ୍ଡ ଶର ଦେଲା ଦଣ୍ଡ
ତୋ ବିନ୍ଦୁ ବନ୍ଧୁ ଏଥର ରେ । ୨୨ ।

ବୋଲୁ ସେ ଥାଉ ପିଣ୍ଡରେ ପ୍ରାଣ ଥିଲେ ଏ ପ୍ରୀତି ନୋହୁଏ ଗନ୍ଧ ରେ
ବେଳକୁ ବେଳ ରଖିବ ନାହିଁ ପରା ବୋଲି କଲୁ ଅଲିଙ୍ଗନ ରେ
ଅଗନ୍ଧା !

ବହୁ କଲ ଏତେ ସରି ରେ
ବାଣୀବଚନ ! ତୋ ଚନ୍ଦ୍ର ବିବାସରେ
ଏବେ ମରୁଅଛି ଝୁରି ରେ । ୨୩ ।

ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଥାଇ ଲେଟଣୀ ଜୁଡ଼ାରେ ସରୁ ହୁରିଅନା ଗଛ ରେ
ତନେ ପରି ପୁଲେ ଗଛ କରିଥିଲେ ଦିଶୁଥାଇ ମହାଶୋଭା ରେ
ଅଗନ୍ଧା !

ରଲା ତୋ ସୁନରପଣ ରେ
ଭାବିଲେ ଭାବନ ! ଦିବସ ରଜନୀ
ସରିବ ନିକି ତୋ ଗୁଣ ରେ । ୨୪ ।

ମାତିଲ ମଦନମୁକୁର ପରାୟେ ବିରଜୁଥାଏ ଶ୍ରୀମୁଖ ରେ
ମୁଁ ଦଣ୍ଡେ ଶ୍ରୀମୁଖ ବାରେ ନ ଦେଖିଲେ ମାଡ଼ି ପଡ଼ିଥାଉ ଦୁଃଖ ରେ
ଅଗନ୍ଧା !

ମୁଞ୍ଚିବା ପଦାର୍ଥ ନୋହୁରେ
ମୁନମୋହନ ! ତୁ ମୋହୋଲ୍ଲସି ସିନା
ପରେ ପରାବଦ ସହୁ ରେ । ୨୫ ।

ଜୁଡ଼ା ଛାଇ ମୁଁ ଯେ ବେଶୀ କରୁଥାଇ ଜାନୁରେ ବସାଇ ଆଣି ରେ
ଜାଣୁମଣି ! ମନ ଜାଣି ଲଜ ପାଉ ଅବେହେଁ ନ କହୁ ଚାଣି ରେ
ଅଭିଳା !

ଯାହା ଶୁଣି ମନେ ହସ୍ତ ରେ
ନମୁନଦଗୋର ! ଯେବେ ଲେଉଟିବି
ଅନ୍ତର ନୋହୁବି ପାଶୁ ରେ । ୨୭ ।

ବମ୍ବା ମନୋରମା ରଜ ଉଲୋତ୍ତମା ଶତୀ ଆଦି ଯେତେ ନାଶ ରେ
ରମଣୀ ! ତୋ ରଜାଚରଣ ତଳକୁ ଜଣେହେଁ ନୁହନ୍ତି ସରି ରେ
ଅଭିଳା !

ରସେ ରସାଇଛୁ ମୋତେରେ
ରସବଦ୍ଧ ! ତୋହୁ ଦେନି ମୁଁ ରସିକ
ବୋଲି ବୋଲନ୍ତି ଜଗତେ ରେ । ୨୮ ।

ଲେଖି ଯେ ଥାଉ ଲେଖ ଲକ୍ଷ୍ମୀରସରେ ନାଗର ! ଅକ୍ଷରମାନ ରେ
ଲକ୍ଷେ ଥର ଶିରେ ଲିନାଇ ମୁଖରେ ଦିଅଇ ଲକ୍ଷେ ତୁମ୍ଭନ ରେ
ଅଭିଳା !

ଲେଖିଲେ କେ ଦେବ ତୋତେ ରେ
ଲେଖେ ମୁଁ ପାଶୁରୁ ଅନ୍ତର ନୋହୁବି
ଲେଖି ଆସିବି ଯେବେରେ । ୨୯ ।

ବିପଦ ଅନ୍ତେ ବେଶ କରି ତୋତେ ବସାଇଲେ, ଆଣି କୋଳରେ
ବିନୟ ହୋଇ କର ଧରି ବୋଇଲି ଏବେ ହୋଉ ଅଉ ବେଳ ରେ
ଅଭିଳା !

ବିଦନେ ତୁମ୍ଭନ ଦେଇ ରେ
ବୋଧ ନୁହ ବନ୍ଧୁ ଯେତେ ହେଲେ ବୋଲି
ବୋଇଲୁ ଗେଲୁ ହୋଇ ରେ । ୩୦ ।

ଶରଦ ନିଶିରେ ସନେ ସରୋଜାସି । ସୁନାଙ୍ଗ ଚନ୍ଦନ ହୋଇରେ
 ଦିନୁ ଶାଢ଼ୀ ଉପରାଗ ଦେଇ ମୋ ଆଗେ ଉଭୟ ହେଲୁ ଯାଇ ରେ
 ଅଭିଜ୍ଞାନ !

ସନ୍ତୋଷ ହେଲ ଅନାଇ ରେ
 ଶରଧା କରି ଆଲିଙ୍ଗନ କରି ତୋ

ମୁଖେ ଚୁମ୍ବ ଦେଇ ନେଇ ରେ । ୩୦ ।

ଶିଶୁଅଙ୍ଗୀ ଶ୍ରୀମୁଖ ମୋଡ଼ି ଦେଇ ଯାହା ବୋଲିଅଛି ଦୃଷ୍ଟି ରେ
 ସେହିଦିନୁ ସେହି କଥା ଅବଲମ୍ବିତ ହୃଦେ ହେଉଥାଇ ଘୋଷି ରେ
 ଅଭିଜ୍ଞାନ !

ସବୁ ସୁଖ ମୋର ତୁହି ରେ
 ସତେ ମହାପ୍ରଭୁ ରଖି ଥିବେ ଶଙ୍ଖେ
 ପୁରାଇ ଚକି ଘୋଡ଼ାଇ ରେ । ୩୧ ।

ସୁନ୍ଦର ଢଳକପୁମ ନାସାପୁଟେ ଶୋହେ ମୋତି ନାକଚଣାରେ
 ସହଜେ କେତେ ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଥାଇ ଘଷାବସା କମ ଗୁଣାରେ
 ଅଭିଜ୍ଞାନ !

ସଜିବି ସଜିବି ଜଣାରେ
 ସୁକୁଳ ନଥିଲା ଲୋକ ତା ଲୋକନ
 କରବା କଥା ବି ଉଣାରେ । ୩୨ ।

ହୋଇ ସୁବେଶ ଶୁଭ ସଦନରେ ମୋ ପାଶେ ହୋଇ ପ୍ରବେଶରେ
 ହରି ଉପରୁ ବସନ ପରିରମ୍ଭ କଲେ ହେଉ ହସ ହସରେ
 ଅଭିଜ୍ଞାନ !

ହରଷେ ମୋଗଲା ଉଡ଼ୁରେ
 ହେଲେ ରଘବସେ ଅଶ୍ରୁସୂତ ବଶେ
 ଅଧରେ ଅଧର ପୀଡ଼ୁରେ । ୩୩ ।

ଯଶେ ନ ଦେଖିଲେ ଗବାକ୍ଷ ମାର୍ଗରେ ଶୁଦ୍ଧିଆର୍ଜ୍ଜି ମୋତେ ଆସିବେ
 କ୍ଷପାକରମୁଖି ! ରଜନୀ ଦବସେ ମୋକଥାରେ ଥାଉ ରସି ରେ
 ଅରୁଣା !

ଶିଳମଧ୍ୟେ ଭୁବ୍ଧ ସାର ରେ
 କ୍ଷେମେ କନ୍ଦେ ବିପ୍ର ଦାଶରଥ ଦାସ
 ତୋତେ ଭୁବ୍ଧ ପଟାନ୍ତର ରେ । ୩୪ ।

ବା ଚଉତିଶା

ହୃଦୟାନ ପରାଧୀନ ଦେବ ପରେ ସମାଜରେ ଓ ଧର୍ମରେ ସେହି ଗୋଟିଏ
ପଦ୍ମର ଉପସ୍ଥାନ ବାଣୀ ବୁଝେ ଭାବୁ । ଏହି ଚଉତିଶାରେ ବନ୍ଦର ହୋଇ ଅଛ ।
ଚଉତିଶା ସେ ବନ୍ଦ ଦେବତା ତାହା । “ସୁଗୁଣ ଗାୟକେ ଓଡ଼ିଶା ଗାଇନ” “ଝଙ୍କାରୁ
ଧାନ ଭରଣେ ହୋଇବ” ଓ “ଛାୟାଗୋର ସହସ୍ର ଗୁଣାବ ଉପରେ ଓଡ଼ିଶା ଗୁଣା
କରତା” ପ୍ରଭୃତି ପାଣ୍ଡିମାନଙ୍କରୁ ବେଶ ପ୍ରପେନ୍ନ ହେବ । ଦୁର୍ଲ୍ଲଭା ସୁଫଳା ନେପତି
ସୁଦାଶନ ସାଧନ ଓଡ଼ିଶା ପେଟେବେଳେ ବ୍ୟାସପାଦବଦ ହୋଇଥିବେ ସାଧନତା
ହେଉ ଅର୍ଥ ଓ ବରବର ନିମିତ୍ତ ହେଉ ଅର୍ଥାତ୍ ସେବକବେଳେ ବୋଧହୁଏ
କିନ୍ତୁ ବେଳାଥ (ବେଳ)ର ନିମିତ୍ତ ହେଉ ଓଡ଼ିଶା ବନ୍ଦର ବଞ୍ଚିବାମୟ ପରବର
ହୁଏ ପେଟିଥିବ । ପଦ୍ମର କହୁଅଛି ସେ ଚଉତିଶାରେ ନାନା ବନ୍ଦହତା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ
ଓକିଆ ବର୍ଣ୍ଣନା କରତା ଗୁରୁରୁ ଅନ୍ୟତମ ଥିବ । ପଦ ଶେଷରେ ‘ବା’ ଲେଖିବା
ଏହି ବିଚିତ୍ରତାକୁ ଗୋଟିଏ ।

କହନ୍ତି ସୁଜେଷ୍ଟ ସହଦେବ ଶୁଭ ଶୁଣ ତୁମ୍ଭେ ମନ୍ତ୍ରୀବର !

କଳୟୁଗରେ ଯେ ଦେବତା ବ୍ରାହ୍ମଣ କେମନ୍ତ ଅଟେ ଅଗୁର ବା

କହ କଳୟୁଗ କଥା

କହୁ ଫେଡ଼ା ହୁଏ ମନୁ ବ୍ୟଥା ବା । ୧ ।

ଖଡ଼ି ଧରଣ ସହଦେବ ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ତୁମ୍ଭେ ନୃପବର

ସଖେ ଶୁଭା ପରଜାକୁ ଦୟା ନୋହୁଏ ବହୁଣ ନେବେ ସକଳ ବା

ଖନ ଥାଉଁ ଶାୟିଥିବେ କର

ସଖେ ପରଜା ଦେବେ କାହାର ବା । ୨ ।

ଗାରଜୀ ମନ୍ତ୍ରର ପଢ଼ିବେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ରକୁ ଶୁଦ୍ଧ

ଗଉଡ଼ମାନେ ବୈଷ୍ଣବ ବୋଲିଲେ ଗ ଇ ପେଟରୁ ବାହୁଣ କାଢ଼ି ବା

ଗୁରୁ ନମାନମେ ଅଉଁ ଶିଷ୍ୟ

ଗୁରୁସ୍ତ୍ରକୁ ନାଶ ଦେବେ ବିଷ ବା । ୩ ।

ଘରେ ଘରେ ସବୁ ଝିଉଁ ଉପୁଜିବ କେହୁ ନ କହିବେ ସତ

ଘେନିବେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ମୁଣ୍ଡଗବଦାନ ନେଇ ଲୋକକୁ ପାଢ଼ିବେ ହାଥ ବା

*

ସୁନ୍ଦ ନ ଦେବେଷ୍ଟ ଅଗ୍ନି ମୁଖ
ଘରେ ଘରେ ମାଗୁଥିବେ ଗନ୍ଧ ବା । ୪ ।

ନେତ ଲୋକମାନେ ଉଚ୍ଚରେ ଉଠିବେ କଉଡ଼ିରେ କରି ପ୍ରୀତି
ନେତ ଉଚ୍ଚ ଦୁହେଁ ସରସମ ହେବେ ନ କରିଲେ ଭୟ ଭ୍ରାନ୍ତି ବା
ନିଜ ଭାଆକୁ ଛାଡ଼ିବେ ନାଶ
ନିଆଁ ଗିଳିବେ ସଂହାସ କରି ବା । ୫ ।

ଚିତା ପଇତା ତମ୍ବାଗଡ଼, ଛତା ଶୁଣିବେଦ ଅଧିକାଶ
ଚଉତିଶାସ୍ତେ ଚଉଧୁରୀ ହୋଇବେ ମଦ୍ୟପକ୍ଷ ସଙ୍ଗେ ସରି ବା
ଚିତ୍ତେ ନୋହିବ ସେ ଭୟଭ୍ରାନ୍ତି
ଚଣ୍ଡାଳ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରୀତିବା । ୬ ।

ଛତୁଁ ଲୋକମାନେ ଫସ୍ତାମକୁ ଯାଇ ଜୀବକୁ କରିବେ ଅଶ
ଛୁଇଁନେ ରଣେ ବଇକୁଣ୍ଠ ପ୍ରାପତ ଛାଡ଼ି ପଲାଇବେ ରଣ ଯଶ ବା
ଛଳେ ନୋହିବେ କେ ଛତୁଁପଣ
ଛତୁଁ ହୋଇଣ ଛାଡ଼ିବେ ରଣ ବା । ୭ ।

ଜାତି ଅଜାତି ଏକକାର ହୋଇବ ଘରେ ଘରେ ହେବ ଭାଷ
ଜଉତିସମାନେ ଲଗ୍ନ ନ ଜାଣିବେ ଜଳ ଅକାଳେ କରିବେ ବୁଝି ବା
ଜୀବ ଜନ୍ମରେ ନ ଥିବ ଦୟା
ଜଗନ୍ନାଥେ କରିଛନ୍ତି ମାୟା ବା । ୮ ।

ହିଅ ବିଭାକରି କଉଡ଼ି ଦେନିବେ ତହିଁ ନ ସରିବ ଦିନ
ହିଅର କଉଡ଼ି ହିଅ ଦେନିଯିବ ସଂସାରେ ବୋଲିବେ ଦ୍ଵୀନ ବା
ହିଲ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଦିଶେ ଯେସନ
ହିଅ ନ ଦେବେଷ୍ଟ କନ୍ୟା ଦାନ ବା । ୯ ।

ନିସତ ହୋଇବେ ନିପୁମ କରବେ କେହି ନ କହିବେ ସତ
ନବ ଯୁବାସ୍ତ୍ରୀ ଘରେ ଥାଉ ଥାଉ ବଢ଼ି ପୁଣି ଚିତ୍ତ ବା
ନ କରବେ ବୃହାମଣୀ ରାଜା

ନିଷ୍ଠେ ମରବେ ଗୋ ଜନ୍ତୁ ପ୍ରଜା ବା । ୧୦ ।

ଟାହି କରବେ ଶୂଦ୍ର ଯେ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଟେକିଛି ଯେଉଁ ସାହାଣ
ଟଙ୍କାଟକୁ ଧାନ ରରଣେ ହୋଇବ ନ ମିଳିବ ଅନ୍ନ ବସ୍ତ୍ର ବା
ଟେକ କହ କିନା ଧର୍ମରାୟେ

ଟେକ ଅଛି ଯେଉଁ ଦେବତାଏ ବା । ୧୧ ।

ଠାକୁର ଯୁକ୍ତେଷୁ କର୍ଣ୍ଣ ହୁଇଁ ଉଠି କି ବୋଇଲୁ ବାପ ଭାଇ
ଠାକୁରପଣ ପଛେ ନୋହିବ କଳିଯୁଗେ କାର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ ବା
ଠିକେ କହୁଛି ମୋର ଆଗରେ

ଠାକୁର ପଣ ପଛେ ହୋଉ ଦୂର ବା । ୧୨ ।

ଡରିବେ ନାହିଁ ବୋହୂମାନେ ଶାଶୁଙ୍କୁ ଅନ୍ୟାୟରେ ଦେବେ ଗାଳି
ଡକ୍ତଣୀ ଡାଇଣୀ ବାଦେ ଲାଗିଥାଇ ଘରେ କରୁଥାଇ କଳି ବା
ଡର ନୋହିବ ପିତା ମାତାଙ୍କୁ

ଡେଇଁ ଯିବେଟି ଶିଷ୍ୟ ଗୁରୁଙ୍କୁ ବା । ୧୩ ।

ଛାଲେହେଁ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ସନ୍ଧ୍ୟା ନ କରବେ ଅବିଦ୍ୟା ପାଠ ପଢ଼ିବେ
ଛମ କହୁଥିବେ ରାଜ୍ଯ ଶିଥ ପଣେ ଶୂଦ୍ରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବସିବେ
ଛାଲେ ପାଣି ଝରି ଘେନି ଛତା

ଛମେ ବୋଲେ ରାଜା ନମସ୍କର ବା । ୧୪ ।

ଅହଙ୍କାର ମନୁ ଦଣ୍ଡେହେଁ ନ ଯିବ ନିରନ୍ତରେ ମନେ ଦୁଖ
ଅପଣା ପ୍ରିୟକ ପର ନେଉଥିବ ଶୁଦ୍ଧି ଥିବେ ତାର ମୁଖ ବା

ଅଣ ଅପ୍ରାପ୍ୟ ହୋଇବେ ନାଶ

ଅଣ ଅପୂର୍ବ ନୋହେ କାହାର ବା । ୧୫ ।

ଭନି ଭନି ବର ଏକା ଯୁବତୀର ଲଜକୁ ନ ଥାଇ ଭର

ଭନି ଶୁଦ୍ଧ ଗୁରୁ ଗୁରୁସ୍ତ ହୋଇଲେ ପୁଣି ଦ୍ଵିତୀୟ ସ୍ଵୟମ୍ବର ବା

ସ୍ତ୍ରୀ ନ ମାନମେ ପୁରୁଷକୁ

ଗୁରୁ ଗୁରୁସ୍ତ ଏକା ଜଣକୁ ବା । ୧୬ ।

ଥୋଇଲା ମାଇପ ଘର ସେ କରିବେ ବ୍ୟାଘ୍ର ମାଇପକୁ ଶୁଦ୍ଧ

ଥାନା ଲୋକମାନେ ଥାନ ଶୁଦ୍ଧିଯିବେ ବିଥାନା ବସିବେ ମାତ୍ର ବା

ଥପ୍ପେ ନୋହୁବ କାହାର ବୁଦ୍ଧି

ଥେଲୁ ଗଣିଥ ଖାଇବେ ରୁଷି ବା । ୧୭ ।

ଦିଅର ଭାଉଜ ଘର ସେ କରିରେ ଗୁରୁସ୍ତ ହେବ ପୋଇଲା

ଦାଉଣ୍ଡି ବଳଦ ମୁହଁ ବାଜିଥିବେ, ବ୍ରାହ୍ମଣେ କରିବେ ମାୟା ବା

ଦିନ ନ ସରେ ଦିନ ମୂଲ୍ୟ

ଦୁଇ ପହରକୁ ଠିଆ ଠିଆ ବା । ୧୮ ।

ଧର୍ମ ଲୋକମାନେ ଅଧର୍ମକୁ ଯିବେ କାହାଣୀକେ ନେବେ ପଣେ

ଧର୍ମ ତହିଁ ଅଛୁ ଅଛାଇ ବୋଡ଼କ ସମସ୍ତେ ଜଣେ ଜଣେ ବା

ଧର ନେବେଟି ଚକଟି ଟଙ୍କା

ଧର୍ମ କାହାକୁ ନୋହୁବ ସଖା ବା । ୧୯ ।

ନ ଶୁଣିମେ ରଜା ପରଜା ଗୁହାଣ ନଷ୍ଟେ ମରବେ ଗୋ ଜନ୍ମ

ନିସତେ ଖଳ ପରଜା ହସ୍ତେ ଦେଇ କରିବେଟି ହଜୁ ସନ୍ନୁ ବା

ନାହିଁ ଶ୍ଵେରକୁ ଏମନ୍ତ ଶାସ୍ତ୍ର

ନକ୍ଷେ ଉପୁଜାଇ ହେବେ କଷ୍ଟୀ ବା । ୨୦ ।

ପୋଇଲ ମାଲପ ପଡ଼ି ଲେଖିଦେବ ପଡ଼ିଅକୁ ନେବେ କର
 ବୁଢ଼ା ବୁଢ଼ୀକ ବାହାର କର ଦେଇ ପୁଅ ବହୁ କରିବେ ଘର ବା
 ପୁଅ ବାପକୁ କରିବେ ଲୋକ
 ପାପ ପୁଣ୍ୟକୁ ନଥିବ ଦକ ବା । ୨୧ ।

ଫଳିବ ନାହିଁଟି କରୁଁ କୃଷି କଥାଟା ଚକାରେ ହୋଇବ ଟାଣ
 ଫଳାକଲେ ଫଳ ଯାକ ନ ଅଛିବ ସାହୁକୁ ନ ଦେବେ ଗୁଣ ବା
 ଫଳ ଜଗୁଁ ଜଗୁଁ ନ ରହୁବ
 ଫୁଲ ଫୁଟିଲେ ଫଳ ନୋହୁବ ବା । ୨୨ ।

ବଧବା ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ପେଟପୋତା ଆର ଶୁଦ୍ରଙ୍କ ସଙ୍ଗତେ ରଇ
 ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଅନ୍ୟାୟୁର ହୋଇବେ ନୀଚ ସଙ୍ଗତେ ପୀରଇ ବା
 ବେଦ ଶୁଦ୍ରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଶୁଣି
 ବହୁ ମାରବେ ଶାଶୁଙ୍କ ପଣି ବା । ୨୩ ।

ଭାଇ ବହୁ ଦେଉଶୁର ନ ମାନିବେ ଧେଇ କହୁଥିବେ କଥା
 ଭଣ୍ଡାଣମାନେ ଚତୁର୍ଥୁର ହୋଇବେ ଶୂଦ୍ର ହେବେ ନମନ୍ଦତା ବା
 ଭଜି ନାଲାଚଲପଇ ଏକା
 ଭଣେ ପାମର ଅସିତ ଲୋକା ବା । ୨୪ ।

ମୁଗୁଲ ଖାଇବେ ଓଡ଼ିଶା ଗୁରୁକ ମୁକେଶ୍ଵର ଅଛନ୍ତି ଦେଇ
 ମଲେଟି ପରଜା ହଜୁମନ୍ତ ହୋଇ ଦ୍ରୁଥକର ଶାପ୍ୟ ପାଇ ବା
 ମାତା ପିତା ନ ମାନମେ ପୁଅ
 ମାଇପକଠାରେ ବଡ଼ ମେହ ବା । ୨୫ ।

ଯୁବାସ୍ତ୍ରୀ ବାପ ଘରରେ ଶୁଦ୍ର ଦାଣ୍ଡେ କହିବେ ବଡ଼ାଇ
 ଜପ ନ କରିବେ ଧର୍ମ ନ କରିବେ ଚକାଣ ଘର ବୁଢ଼ାଇ ବା

ଯୋଗ ଜଉଦିଷ ନ ଜାଣିବେ

ଜଳ ଅକାଳେ ବୃଷ୍ଟି କରବେ ବା । ୨୬ ।

ରାଜା ନ ଶୁଣିବେ ପରଜା ଗୁହାଞ୍ଜ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କି ସାଇଲ ଦେଇ
ସାଇଜ ଯାକ ବାହାପିଆ ଖାଇବେ ଚିଠିପତ୍ରମାନ ବହୁ ବା

ରାଜା ଜଗନ୍ନାଥ ଯାକରେ ପଢ଼ି

ରାଜା ଯୁଦ୍ଧେଷୁ ପ୍ରଭୁ କହନ୍ତି ବା । ୨୭ ।

ଲୋଭରେ ପ୍ରାଣୀ ଛଟ ପଟ ହୋଇବେ ଜଳମୀନ ପାଶ୍ଵେ ହୋଇ
ଲେଖାଲେଖି ଏକା ଦିନକେ ସରିବ ପାପ ପୁଣ୍ୟେ ରଘୁ ନାହିଁ ବା

ଲୁହା କଳଙ୍କ ଲାଗିଣ ଭଗ୍ନ

ଲୋଭ ଲାଗି ପ୍ରାଣୀ ଯିବେ ନାଶ ବା । ୨୮ ।

ବଇଦମାନେ ବ୍ୟାଧିକ ନ ଚିହ୍ନିଣ ମଳୁକୁ କରବେ ହେଲା

ବିରାସ ଲୋକେ ଅବିରାସ ହୋଇବେ ମିଛେ କରଥୁବେ ମେଲା ବା

ବିଷ ବିରାସ କଲେଣ ଖାଇ

ବୁଦ୍ଧିକୁ ଭୁଲଣ ଭ୍ରମେ ମରଇ ବା । ୨୯ ।

ସହଦେବ କହେ ଶୁଣ ଧର୍ମସାୟେ କଳୟୁଗର ଏ ଗଢ଼

ସହସ୍ତେ ବରଷ କଳ ଗ୍ରେଣ ଦେଲ ଧରାଇଣ ଦଣ୍ଡଛଇ ବା

ଶୁଣି ମଉନ ଯୁଦ୍ଧେଷୁ ରାୟେ

ସତ୍ତା ମଧ୍ୟରୁ ଶୂନ୍ୟକୁ ଚାହିଁ ବା । ୩୦ ।

ସହଦେବକୁ ଯୁଦ୍ଧେଷୁ ଅଜ୍ଞାନେ ଶୁଣ ତୁମ୍ଭେ ମନ୍ତ୍ରୀବର

ସକାଳ ସେ ମୋତେ ଦର୍ଶନ କରବ ତାକୁ ଦେବ ରାଜ୍ୟଭାର ବା

ସକ କରଣ ଅଣ ଅଶୁକୁ

ଶାନ୍ତି ଦେଲେ ଦିଲ ପାଇଛୁକୁ ବା । ୩୧ ।

ସ୍ବାହାନ ନିମନ୍ତେ ସବର୍ଣ୍ଣ ଗର୍ବରେ ଅପଟେ ଆଣିଲେ ପାଣି
 ଶାଢ଼ୀ ଦେଲେ ତାଙ୍କୁ ଗଳପଇ ପଣେ ଯୁସେଷ୍ଠି ସେ ନୃପମଣି ବା
 ଶାଢ଼ୀ ହେଲ ବୈକୁଣ୍ଠକୁ ଗଲେ
 ସଙ୍ଗତରେ କାହାକୁ ନ ନେଲେ ବା । ୩୨ ।

ହରି ହରି ବୋଲି ଶୁଭଲ ଶବଦ ଯୁସେଷ୍ଠି ସ୍ବର୍ଗକୁ ଗଲେ
 ହେମ ସେବକ ଗଉଡ଼ା କର୍ଣ୍ଣାଟ ଓଡ଼ିଶା ରାଜାଙ୍କୁ ଦେଲେ ବା
 ହସ୍ତୀ ମଣ୍ଡିଲେ ଧବଳ ଛଇ
 ହରିଗଣ ଧର୍ମ ନୃପଇ ବା । ୩୩ ।

ଛପନ କୋଟ ଜୀବଜନ୍ତୁ ଉପରେ ଲଗନ୍ନାଥ ପ୍ରଭୁଦାତା
 ଛଦ୍ମାଶୋଇ ସହସ୍ରେ ରାଜାଙ୍କ ଉପରେ ଓଡ଼ିଶା ରାଜା କରତା ବା
 ଶଶେ ଚନ୍ଦ୍ରା କରେ ପଦ୍ମମୁଖ
 ଶୁଭ ଲେଖା ବୋଲେ ମୋତେ ରଖ ବା । ୩୪ ।

ବା ଚଉତିଶା

ବିପ୍ର ବସିଲକ ଏ ବା ଚଉତିଶା ସେବନାଥଙ୍କ ବା ଚଉତିଶାଦ ଅନୁକରଣରେ
ଲିଖିତ । ହେଲେ ବୁଦ୍ଧିଙ୍କ ବସିତାର ବିଷୟ ବିରୁଦ୍ଧ । ନିଶାକୁ ଜଣାଯାଏ ଏ
ବା ଚଉତିଶା ମଧ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧ ପୁରାତନ ।

କରୁଣାସାଗର କମଳାଙ୍କ ବର କରେ ଶଙ୍ଖଚକ୍ର ଧରି
କୋଟି କଲ୍ୟାଣ ଲବଣ୍ୟ ଖାରରୂପେ ଦନୁଳକୁଳ ନିବାର ବା
(ତୁମ୍ଭେ) କଢ଼ି ଲୁପ୍ତରେ ଭଲ
କର୍ଣ୍ଣେ ଶୋହୁଛୁ ରତ୍ନକୁଣ୍ଡଳ ବା । ୧ ।

ଖେଳୁଘର କରି ଦେବଚକ୍ରଧାରୀ ଶ୍ରେଣେ ଲଗାଇଲ କେଳ
ଖୁମାରୀ ପଣେ ଅଙ୍ଗେ ଅକ୍ଷି ବିପ୍ର କୁମର ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗେ ମାରଲ୍ଲ ଧୂଳି ବା
(ତୁମ୍ଭେ) ଶ୍ରୀରସିକୁ ମଧ୍ୟେ ଥାଅ
ଖେଳୁ ଅକ୍ଷକୁ ଲେଚନ ଦଥ ବା । ୨ ।

ଗନ୍ଧନ ବନେ ଭବନ୍ତି ମୁନିମାନେ ଗଢ଼ାଗଢ଼ ଅବା ବହୁ
ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ଧରି ଗୋପକୁ ରଖିଲ ଗୁଣମଣି ଭବପ୍ରାପ୍ତ ବା
(ତୁମ୍ଭେ) ଗିରିଧର ନାମ ତେଣୁ
ଗ୍ୟାନା ନାମ ଅଛନ୍ତି ବଖାଣୁ ବା । ୩ ।

ଘୋଷିଛି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଘୋର ନବଖଣ୍ଡ ନାମର ସେ ଫଳାଫଳ
ଘେନି ସୁଧକାକୁ ସେତେ ଭାବ କଲ ନବୀନ ବାଲଗୋପାଳ ବା
(ତୁମ୍ଭେ) ଘୋରବନେ ଥାଅ ରହୁ
ଘୃତ ଲବଣୀ ଖାଅ ଶ୍ରେଷ୍ଠର ବା । ୪ ।

ନାହିଁକା ବ୍ୟାଧି ନ ଢଳ କୁସୁମେଶ ମାଳମେଘ କାନ୍ତି ଶୋହେ
ନେତର ଉପରେ ପଡ଼ନ୍ତି ଗଉଁଛ ରୂପେ ଯୋଗୀଜନ ମୋହେ ବା

ଭୁମ୍ବେ ନାରାୟଣ ନିରାକାର

ନାମ ଜପନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମା ଶଙ୍କର ବା । ୫ ।

ଚମ୍ପା ନାଗେଶ୍ବର ଚୂଳକୁ ସୁନ୍ଦର ଚିତ୍ତ ହରିନେଲେ ମୋର
ଚନ୍ଦନ ପାତ୍ର ଜଗତ ମୋହୁଅଛୁ ଚଷଲା ଦେଶାଙ୍କ ବର ବା

(ଭୁମ୍ବେ) ଚଷଲ ବଦନ କଳା

ଗୁହଁ ପଡ଼ିଣ ମଲ୍ଲ ମଉଳା ବା । ୬ ।

ଛୁରୀ ବାରନେତ ଛୁଟି ପଡ଼ାମତ ଛଇନ ଚାନ୍ଦୀ ଦେଶ
କ୍ଷୀର ସଙ୍ଗତେ ଯେ ପ୍ରତନା ଶୋଷିଲ ଛେଦଲ ସଫାରଦୁଃଖ ବା

(ଭୁମ୍ବେ) ଛେଦଲ ପ୍ରିୟର ନାସା

ଉର ଚରୁତଲେ କର ବସା ବା । ୭ ।

ଜଗଦଜୀବନ ଯଶୋଦା ନନ୍ଦନ ସୁନନ୍ଦକୁଳଧାରଣୀ
ଯନ୍ତ୍ରପତି ସାର ନାମକୁ ଚକ୍ରର ସୁପେଷ୍ଟି ରାଜାଙ୍କ ପ୍ରାଣ ବା

(ଭୁମ୍ବେ) ଜୀବନ ଦେଲ ପାଷାଣ

ଯାନ୍ତେ ଜଗି ଅସୁରାତ ହାଣ ବା । ୮ ।

ଝଟ ଝଟ ମୁଖ ନରେଶିଣ ଦୁଖ ଝମସ୍ତକେ ଯାଇ ମନୁ
ଝାଡ଼ିର କୁସୁମ ମଲ୍ଲ ଶୋଭାବନ ଚତୁଷମ ଲଗି ଚନ୍ଦ୍ର ବା

(ଭୁମ୍ବେ) ଝାଡ଼ି ମାଇଲ ଅସୁର

ଝିଅ ଜେଲଟ ବଳେ ରଜାର ବା । ୯ ।

ନବଦନଶ୍ୟାମ ନାହିଁ ଅନୁପାମ ଶରଣ ରକ୍ଷଣ ବାଳା

ନଞ୍ଜ ଦାରୁଣ ଦୁଃସାଧନ ଅଗେଶ ଦ୍ରୁପଦାକ ବଜସେନ୍ଦ୍ରା ବା

(ଭୂମ୍ବେ) ନନ୍ଦକୁ ଆଣିଲ ଜଡ଼

ନବ ଯୁବକ ରଖ ଅନନ୍ତ ବା । ୧୦ ।

ଟାକିଛନ୍ତି ଯାକୁ ବ୍ରହ୍ମାବ ଉତ୍ସବ ପାଦପଦ୍ମେ କରି ଲଏ

ଟେକି ଶ୍ରବଣ ଗଜକୁ ନିସ୍ତାରିଲ ଦେବତାଙ୍କୁ ଦେବଗୁଣ ବା

(ଭୂମ୍ବେ) ଟାଣପଣ ସବୁ ଦିନେ

ଟାହି ସେନୀତା ବୃନ୍ଦାବନେ ବା । ୧୧ ।

ଠାକୁର ହୋଇ ଏଡ଼େ ମାୟା ହୃଦରେ ଠାବ କଲି ଏତେକାଳେ

ଠକ ଭଣ୍ଡପଣେ ନାଚିଲ ଆପଣେ ଗୋପୀ ବୋଲେ ଭୁତମେଲେ ବା

(ଭୂମ୍ବେ) ଠାବ ନିଜ ନୀଳଗିରି

ଠିକେ ଦନ୍ତ ବଳ ନିବାର ବା । ୧୨ ।

ଡମ୍ବରୁଧର ଆଶେ ଧରି ଶୂନ୍ୟ ଭାଙ୍ଗିଲ ତାଙ୍କର ଦର୍ପ

ଡେଇଁ କାଳନିରେ ମହିମା ରହିଲା ମର୍ଦ୍ଦିଲ କାଳିଆ ସର୍ପ ବା

(ଭୂମ୍ବେ) ଡାକ ମୁକଲ ବଜାଇ

ଡାକି ମୋହଲ ଗୋପର ଗୋଇଁ ବା । ୧୩ ।

ଇଲହଲ ଦିଶେ ଶ୍ରୀରଙ୍ଗା ଅଧର ଭୋକିଲା ଅମୃତ ଜାଣି

ଇମ୍ବ କହୁନାହିଁ ପ୍ରାଣରୁ ଅଧିକ ନନ୍ଦସତ ଚକ୍ରପାଣି ବା

(ଭୂମ୍ବେ) ଇଲ ଶୂଦ୍ରାଣୀକ ଦେଖି

ଇଲହଲ ଦିଶେ ଚକା ଆସି ବା । ୧୪ ।

ଅଣ ଅବୁଦ୍ଧ ସେବଣ ତୁନି ମୂର୍ତ୍ତି ଅନନ୍ତେ ଦେଖନ୍ତି ନର

ଅନେକ ଭୋଗ ନାନା ବର୍ଣ୍ଣେ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି କେ ତାହା କରିବ ପାର ବା

(ଭୂମ୍ବେ) ଅଣିଲ ଗୁପ୍ତେ ମଣି

ଅଣଦେଲା ସେ କଲ ଘରଣୀ ବା । ୧୫ ।

ତୁଳସୀ ମାଳ ଯା କଣେ ଲମ୍ବିଅଛି ତଳେକର ମନ ଦେଇ
 ସୈଲେକ୍ୟ ଠାକୁର ସାହି କି ନକର ତାଙ୍କ ବିନୁ ଠାବ ନାହିଁ ବା
 (ତୁମ୍ଭେ) ତରକି ଚରିଲ ବକା

ତାଳବନେ ମାଲଲ ଥେନୁକା ବା । ୧୬ ।

ଥାବର ଜଙ୍ଗମ ଏ କାଟି ପଡ଼ଇ ହୋଇଅଛି ଯାର ହୃଦ
 ଥୁରକର ମାଏ ଗର୍ବକୁ ଶୃଙ୍ଖିଲେ ଦେଖିଣ ଦେଲେ ବସାଦ ବା
 (ତୁମ୍ଭେ) ଥୁଲ ନନ୍ଦରେ ରହି

ଥୁଲେ ରେଲେ ଯଶୋଦା ଖଟାଇ ବା । ୧୭ ।

ଘାନଜନବନ୍ଧୁ ନାମ କୃପାସିନ୍ଧୁ ଦରଦ୍ର ଲୋକକ ଧନ
 ଦାସ ସୁଦାମ ଯା ପ୍ରାଣରୁ ଅଧିକ ଫେଡ଼ିଲ ତାଙ୍କର ମାନ ବା
 (ତୁମ୍ଭେ) ଦେଲ ଲଙ୍କାକର ହତ

ଦୁଖୀ ଦରଦ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣ ମିତ ବା । ୧୮ ।

ଧନ୍ୟ ଶୋଭା ପାଇଁ ବସ୍ତ୍ରାର ବଇଁ ଧନ୍ୟ ଶୋଭା ତାଙ୍କ ବୁକୁ
 ଧରିବ ଅବା କର୍ତ୍ତ ମୁନି ଧର୍ମ୍ୟ ଧରଣୀ ଧର ରୂପକୁ ବା
 (ତୁମ୍ଭେ) ଧର୍ମ୍ୟ ମହିମା ମେରୁ

ଧରି ଗଲୁଛ ଦୈତ୍ୟ ହସ୍ତରୁ ବା । ୧୯ ।

ନାନାରହ ନେତ୍ର ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗେ ମନାଇ ନାସ ମୂଳରେ ହିରକ୍ଷି
 ନାଗରାଜା ଜୀବନ ଶ୍ରୀ ମଧୁସୂଦନ ଗୋପାଳପୁଅଙ୍କ ସଙ୍ଗୀ ବା
 (ତୁମ୍ଭେ) ନାମର ଅନ୍ତ ନ ପାଇ

ନିର୍ଥ ଗିଲିଲ ଗୋପାଳ ପାଇଁ ବା । ୨୦ ।

ପରମ ପୁରୁଷ ଦାସଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସ ପଥକୁ ସମ୍ବଳ ନାମ
 ପିଠା ପଶାନାମେ ଅନ୍ତର ପୂରିଛି ନାମକୁ ଶଙ୍କର ଯମ ବା

(ଭୁମ୍ଭେ) ପୀତବସନ କଟରେ

ପକ୍ଷୀ ରଖିଲ ରଣ ଭୂମିରେ ବା । ୧୧ ।

ପାଇ ମୋଟ ଦେହ ଫେଡ଼ନ୍ତି ସନ୍ଦେହ ପୂଲେ ଅଙ୍ଗ ଅଛୁ ଲୁପ୍ତ

ପୁରୁଣା ହୋଇ ଅସୋଧାକୁଆସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାଙ୍ଗିଲ ଆମ୍ଭ ବା

(ଭୁମ୍ଭେ) ପାଇବଲେ ଅଟ ବଡ଼

ପାଇ କପି ଘେନି ଲଙ୍କା ବେଢ଼ା ବା । ୧୨ ।

ବୁଦ୍ଧାବଳେ ପଣି ମନମନ ହସି ବିଗୁର କରନ୍ତେ ବସି

ବୁଦ୍ଧାବଳା ନିଜ କନ୍ଦରେ ବସାଇ ବୁଲିଲ କରୁଣାରାଣି ବା

(ଭୁମ୍ଭେ) ବେଢ଼ାରେ ରହିକ ମତ୍ତ

ବସି ଚରଣେ ଦିଅ ଅଳତା ବା । ୧୩ ।

ଭଲ ବେନି ଭୁଜ ହୋଇଅଛି ଭଲ ଭଗତ ଜନକ ପାଇଁ

ଭବଗ୍ରାସ୍ତନାଥ ଭୁଜ ଟେକିଛନ୍ତି ଶରଣ ପଶିବା ପାଇଁ ବା

(ଭୁମ୍ଭେ) ଭୋଳାନାଥ କରେ ପୂଜା

ବିଭୀଷଣ ଲଙ୍କେକଳ ରାଜା ବା । ୧୪ ।

ମହିମା ଅସୀମ ପ୍ରଭୁ ପୀତବାସ ମନ୍ତ୍ରାଘୋର ଦୁଃ ଫେଡ଼ି

ମତ୍ତ ଗଜଦନ୍ତ ଭୁଜରେ ଉପାଡ଼ି କନ୍ଦରେ କଲ ଲଭୁଡ଼ି ବା

(ଭୁମ୍ଭେ) ମାୟାଧର ଆଦିକନ୍ଦ

ମାଲ ମାରି ମଥୁରାରେ ବୁଜି ବା । ୧୫ ।

ସେତେ ଜୀବଜନ୍ତୁ ଯେଣେ ଥିବେ ଥାନ୍ତୁ ଜଗନ୍ନାଥରେ ଶରଣ

ଜାଆଇ ଦେଲେ ଅପଣା ଗୁରୁ ପୁଣି ଭିଜି ଭୁବନେ ପୁରଣ ବା

(ଭୁମ୍ଭେ) ଜଗ ଗୋପପୁର ବାଟ

ସର୍ତ୍ତ ରହିକ ପଣକୁ ଘଟ ବା । ୧୬ ।

ରହିବ କାଳିଆ ଗୋପୀଙ୍କ ମେଳିଆ ରଙ୍ଗେ ବୃନ୍ଦାବନେ ବଜେ
 ରତ୍ନ କଠାଉ ତରଣେ ଶୋଭାବନ ରୂପ କୋଟି କାମ ଗଞ୍ଜେ ବା
 ତୁମ୍ଭେ ରଙ୍ଗ କୁମ୍ଭକୁ ରସି
 ରଖ ଜଳରେ ଗର୍ଭରୁ ରୁଷି ବା । ୨୭ ।

ଲଙ୍ଗଳଧର ଠାକୁର ବଳୀବର ଲକ୍ଷେ ଲଳା ଶିରୋମଣି
 ଲକ୍ଷ ଦେବାକୁ କେଉଁ ପ୍ରଭୁ ଅଛନ୍ତି ଶିରରେ ସପତ ଫେଣି ବା
 ତୁମ୍ଭେ ଲଙ୍ଗାଳେ ତାଡ଼ି ହସ୍ତିନା
 ଲଳା ଭାବକୁ ସଂସାର ସିନା ବା । ୨୮ ।

ବଶିଷ୍ଠ ନାରଦ ବେଦ ବ୍ୟାସ ଆଦି ସେବନ୍ତି ଯତ୍ନ ତରଣ
 ବାର କରଇଲା ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯୁବକା ବନେ ଭୋଜି ଉଥାଇଣ ବା
 ତୁମ୍ଭ ବଜ୍ରଧରଭୂଲେ ବାଦ
 ବାହୁବଳେ ଦଶଶିର ଛେଦ ବା । ୨୯ ।

ସହସ୍ରେ ନାମ ଯେଉଁ ନାମେ ବିଶ୍ରାମ ଶୁଣିଲେ ତରନ୍ତି ନର
 ସାମବେଦକୁ ସନ୍ତୋଷ ଭାବଗ୍ରାସ୍ତ ସୀତାପତି ରଘୁନାଥ ବା
 ତୁମ୍ଭ ସୁନ୍ଦର ପଣକୁ ରସି
 ସୁମରଣ ବରଲେ ସୁକେଶୀ ବା । ୩୦ ।

ସିନ୍ଧୁ ଗନ୍ଧ ଜାଣି ବିକ୍ରମର ଠାଣି ସମୁଦ୍ର ତଟେ ରହଣି
 ସନକ ମୁନି ଯେଉଁ ନାମେ ଶରଣ ସେବନ୍ତି ଝିଲୁଲଣୀ ବା
 ତୁମ୍ଭେ ସର୍ବକୁ ସଂହାତ୍ୟ ମାର
 ଶିଶୁପାଳର ସାର ବେଭାର ବା । ୩୧ ।

ଶ୍ୟାମଳ ସୁନ୍ଦର ଦେବିଙ୍କା କୁମର ସୋଲ୍ଲ ତତାକୁ ଶରଧା
 ସହଜେ ଶ୍ୟାମଳ ଭୂଲତା ଯୁଗଳ କନ୍ଦୁଲେ ଗୁଞ୍ଜୁରବଳା ବା

ଭୁମ୍ବେ ସଜ୍ଜନକ ଗୋସାଇଁ

ସଦ ହୃଦେ ଭାବ୍ୟ ପାଦ ପାର ବା । ୩୨ ।

ହୀର ନାଳା ମୋତି ହୃଦେ ଝଟକନ୍ତୁ ହେମ ମର୍ଜିତ ଗତିଶା
ହରିଲ ମନ ଭାଙ୍ଗିଲ ଯୋଗୀଧାନ ହୁଅ ପଦକ ବିଧାନ ବା ।

ଭୁମ୍ବେ ହରଧନୁ ଭାଙ୍ଗି କିତା

ହୃଦେ ମାଳ ଦେଲେ ନେଇ ସୀତା ବା । ୩୩ ।

କ୍ଷୀର ପାନକଲ ମାଣିକ୍ୟ ଦେଇଣ ଶିବପତି ରଘୁନାଥ
କ୍ଷମା ସାଗର ଠାକୁରଙ୍କୁ ଭଜଣ ବସ୍ତ୍ର କପିଳା ମୁକତ ବା ।

ଭୁମ୍ବେ ଛଛନେ ଫେଡ଼ ସଙ୍କଟ

କ୍ଷେମେ ରହିଲ ବଟ ନିକଟ ବା । ୩୪ ।

କଳସା ଚଉତିଶା

ବୌଦ୍ଧେ ଶର୍ପ ଅନ୍ଧ ଗୋଷ୍ଠ ମଧ୍ୟରୁ ଏ ଚଉତିଶା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିବୁଁ । କଳସା ବାଣୀରେ ଭାରିବ ବୋଲି କେତେ ଛନ୍ଦ ଉପରେ ଲେଖା ହୋଇଥାଏ, କିନ୍ତୁ କଳସା ଗୀତ କଣ ଜାଣିବାର ଜଣାପୁ ନ ଥାଏ । ଏହିପରି ଅନେକ ବାଣୀର ନାମ ଦେଖାଯାଏ କିନ୍ତୁ ସେଗୁଡ଼ିକର ମୂଳ ଗୀତ ମିଳେ ନାହିଁ, ଫଳରେ ମାହିତ୍ୟକ ମନରେ ଯେଉଁ ଅବଶୋଷ ରହିଯାଏ ତାହା କଥାଟା ବୁଝାଇ ଦେବନାହିଁ । ସାହାଦେଇ କଳସା ମୂଳ ଗୀତ ମିଳେ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେତେକ ବାଣୀର ମୂଳ ଗୀତ ମଧ୍ୟ ମିଳିପଡ଼ିଛି । ରସକୁଲ୍ୟା ବା ରସକୋଇଲ ବାଣୀର ମୂଳ ଗୀତ ମଧ୍ୟ ଏ ଭାଗରେ ସନ୍ଧିବେଶିତ ହୋଇଅଛି । କଳସା ଗୀତ ଅତି ପୁରାତନ, ପ୍ରମାଣ ମିଳିଅଛି ସାରଳା ଦାସଙ୍କ ମହାଭାରତ ଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଏହା ଅଧିକ ବୟସ୍କ । ଏହାର ମନଃସ୍ଥାବର ସରଳ ବୋଧ ଏବାବେଳେକେ ଅନନ୍ତଭରଣୀୟ । ଆଉ ଶିବବିବାହ ବର୍ଷନରେ କବି ବନ୍ଧୁ ଦାସ ଯେଉଁ ଅନନ୍ୟସୂଚର ରମିକତା ବା (Humour) ଦେଖାଇଛନ୍ତି ତାହା ମଧ୍ୟ ପୁରାତନ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବର ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣମାନଙ୍କରୁ ଅନ୍ୟତମ ।

କହନ୍ତି କାମିନୀ ଶୁଣ ହେମନ୍ତଦୁଲ୍ଲଖି
କାହ୍ନି ବରେ ବଢ଼ିଲେ ତୁମ୍ଭର ପିତାମଣି
କୁଳ ମୂଳ ଗୋଟି ଅଦି ନାହିଁ ଜାଣ ତାର
କନକବେଦାରେ ବୁଢ଼ା ବଢ଼ିଛି ମଧ୍ୟର । ୧ ।

ଖୁଁ ଖୁଁ ଖାଣ ସାହାସେଣ ଫେଲୁଅଛି ଧରୁଁ
ଖର ନିଶାସ ବୁଢ଼ାର ମଥଲ୍ଲଗେ ଭୁରୁଁ
ଖଣ୍ଡିଆ ଯୋଗୀର ସଙ୍ଗେ ନାହିଁ ଯାନ ତାର
ଖଣ୍ଡିଆ ବଳଦ ବୁଢ଼ା ବାଳିଛି ପାଖର । ୨ ।

ଗୋଡ଼ ଦାତ ସଖା ଫୁଲ ଗଢ଼ିଛି ନୟନ
ଗଣ୍ଡସ୍ତଳେ ଲମ୍ବର ମୁଦୁର ଦରଶନ
ଗ୍ୟାନ ବ୍ରହ୍ମ ହୋଇଲଣି ଭେବଳ ତା ମନ୍ତ୍ର
ଗୁଣ ଲକ୍ଷଣ ବୁଢ଼ାର ନାହିଁ ତଥୁ ଗଢ଼ । ୩ ।

ଘର ଭାର କେବଣ ଦେଶରେ ତଥ୍ୟ ନାହିଁ
 ଘଟାଇଲା ବିହ୍ୱ ଆଣି ଏମନ୍ତ କରାଇ
 ଘଟ ଘଟ ହୋଇ ଲଳ ବହୁଛି ଭୁଣ୍ଡର
 ଘନ ଜଟା ଲେଖୁ ଏକ ବାନ୍ଧିଛି ମୁଣ୍ଡର । ୪ ।

ନ ଚିତ୍ତଇ ମନୁଷ୍ୟ ସେ ନ ଦେଖେ ନୟନ
 ନିକଟେ ଡାକିଲେ ନ ଶୁଣେ ତା ବେନି କଣ୍ଠି
 ନଖ ମୁଖ ଚକ୍ଷୁସ୍ଥାନ ପଡିଲେ ଭିତର
 ନୂଆ ଖଣି ଖଣା ପ୍ରାଏ ଦିଶୁଛି ଭିତର । ୫ ।

ଚର୍ମେକ ମାଡ଼ିଣ ବୁଡ଼ା ବଢ଼ିଛି ମଧ୍ୟାଣ
 ଚଉପାଶ ବେଢ଼ିଛନ୍ତି ଦେବତା ବ୍ରାହ୍ମଣ
 ଚକୋର ବୁଡ଼ାକୁ ଦେଖି ଚକଚ ହୋଇଲୁ
 ଚନ୍ଦ୍ରା ସାଗରରେ ସଖି ! ନିଷ୍ଠୁର ବୁଡ଼ିଲୁ । ୬ ।

ଛନ୍ଦ ଅଙ୍ଗେ ଛୁଣ୍ଡା ଗଜ୍ଜା ଲାଗିଛି ତାହାର
 ଛର ପାଉଁଶ ଲେଖୁ ଏ ଲେପିଛି ଶରୀର
 ଛଳିଅଛି ସପ୍ତମାଳ ମୁଣ୍ଡେ ଅଭରଣ
 ଛଟକେ ଭେଳକ ଦୁଡ଼ା ଲଗାଇଲା ଜାଣ । ୭ ।

ଜଙ୍ଗମକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଲୁ ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖି !
 ଯାହା ତୋର କପାଳରେ ବିହ୍ୱ ଅଛି ଲେଖି
 ଯୁବାକାଳେ ଯଉଁ ଯୋଗ ଭୁଞ୍ଜିବୁ ନା ଯାହା
 ଜାଣି ଜାଣି ଜଙ୍ଗମ ଗୋଟାକୁ ହେଲୁ ବାହା । ୮ ।

ଝମ୍ପୁ ଝମ୍ପୁ ବାଜି ଘଣ୍ଟି ଘାଗୁଡ଼ି ଲେଖୁ ଏ
 ଝମକୁଣି ଅତି କରେ ଶିଶୁଳ ଗୋଟାଏ
 ଝୁଲି ହୋଇ ଝିକି ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି ଚଳାଇ
 ଝିଅ କି ନାଭୁଣୀ ପ୍ରାୟେ ଦିଶିବୁ ଗୋ ଭୁଞ୍ଜ । ୯ ।

ନିଷଦେଶ କହେ କଥା ନିକୁଟିଣ ଦାନୁ
ନ ଅସର ବାଣୀ ତାର ଦୁହିଁହୁଏ ଅନ୍ତ
ନିଶ ଦାଢ଼ି ରୁଚି ତାକୁ ନ ମିଳେ ଭଗ୍ନୀର
ନିଶାକାଳେ ସେ ଦେଖିଲେ ଭୟେ ତର ପାରି । ୧୦ ।

ଟଳ ଟଳ ହୋଇ ଟେକି ବସି ନ ପାରଇ
ଟାକୁଅ ଗାଲ ପାକୁଅ ଦାନୁ ଅଦି ନାହିଁ
ଟକ ଟକ ହୋଇ ତା ଲଗଇ ବେନି କଣ୍ଠି
ଟାକର ନିର୍ମାଣ ସେ ଅଛି ତ ଅପାବନ । ୧୧ ।

ଠୁଳ କରୁଥିବା ଉଷା ମାଗିବାର ଧନ
ଠକଥିଲା ଦେବି ବୋଲି ହେମନ୍ତ ରଜନ
ଠକର ସ୍ୱଭାବ ସେ ଗୋ ଲଗାଇଲା ଅଣି
ଠାବେ ହେଉ ନାଶଗଲା ହେମନ୍ତଦୁଲ୍ଲଖୀ । ୧୨ ।

ଡାକିଏ ବଜାଉଅଛି ଆଲେକ ଝୋଲର
ଡଙ୍ଗର ଡାଙ୍ଗୁଅ ଦେନି କରୁ ଗୋ ଘର
ଡମ୍ବରୁ ଧରକୁ ସେବା କଲୁ ପରିମାଣ
ଡଙ୍ଗର ବର ପାଇଲୁ ଦେଲେ ଶୂଳପାଣି । ୧୩ ।

ଢୋର ଢପୁଟିକି ମାଗୋ ବଳାଇଲୁ ଚିତ୍ତ
ଢୋକର ସୋଗାକି ମାଗୋ ହୋଇଲୁ ପ୍ରାପତ
ଢମାଳ ନିକର ମୁଁ ସେ କହୁ ଅଛି ସତ
ଢାଳେ ହେଉ ନାଶ ଗଲା ହେମନ୍ତ ଦୁହିତ । ୧୪ ।

ଅଣାଇଲେ ରାସ୍ତେ କାହୁଁ ବବେକ ବରଣ
ଅଣ ମନୁଷ୍ୟ ସେ ସେ ଅଛି ତ ଅପାବନ

ଅଶଖ ସାରଲେ ମାଏ ହିଏ ଦୁହେଁ ହୋଇ
 ଅଶ ଉଦ୍‌ହାତରେ ଶୀଘ୍ରେ ଦେଖାଇଲେ ନେଇ । ୧୫ ।
 ଶାସ୍ତ୍ର ଶରବର ବାଲୀ ବାଜିଲା ହୃଦର
 ଚଢ଼ିତେ ପଡ଼ିଲା ଭଲ ନିଜେ ତା ମନର
 ତକ୍ଷଣେ ତୋଳି ଧଇଲେ ତାହାଙ୍କର ଦାସୀ
 ଭୁବିତେ ମିଳିଲେ ମାଏ କରରେ ତା ଆସି । ୧୬ ।
 ଥର ହର କରି ମାଏ ବୋଲନ୍ତି ବଚନ
 ଥର କରି ମନ ମା ଗୋ ! ନୁହେଁ ଅଚେତନ
 ଥିଲା ଏତେକାଳେ ମୋର ଦୁର୍ଲ୍ଲଭା ହୋଇଣ
 ଅନ ଯଉବନ କାଳେ ଦେଉଛୁ ଜୀବନ । ୧୭ ।
 ଦଇନି କରି କହୁଛୁ ଶୁଣ ମୋର ମାଏ
 ଦନ୍ତେ ଘରଣ ଧରଣ ଓଳଗଇ ପାଶ୍ବେ
 ଦରିଦ୍ର ସ୍ଥାନ ବୁଢ଼ାକୁ ଯେବେ ମୋତେ ଦେବୁ
 ଦୁଇ ନୟନରେ ମୋର ମରଣ ଦେଖିବୁ । ୧୮ ।
 ଧରା ଧର ହୋଇ ମାଏ ହିଏ ବୋବାଇଲେ
 ଧାଇଁ ମୁଦୁସୁଲମାନେ ଚଢ଼ଇ ପାଇଲେ
 ଧାଇଁ ଆସି ତକ୍ଷଣେ ମିଳିଲେ ରାଜନ
 ଧର୍ମ ପୁଣ୍ୟ କାଳେ କିପାଁ କରୁଛୁ ରୋଦନ । ୧୯ ।
 ନାହିଁକି ସସାର ମଧ୍ୟେ ରାଜାର କୁମର
 ନିର୍ଲଜ୍ଜ ବୁଢ଼ାକୁ ସୁନା କି କଲ ବର
 ନୋହିଲେ ବୁଢ଼ୁ ମାଏ ହିଏ ଦୁହେଁ ହୋଇ
 ନୋହିଲେ ମଉରୁ ସ୍ବଦସ୍ତରେ ବିଷ ଖାଇ । ୨୦ ।

ପଟ ଘେନି ମାଣିକ୍ୟ ମୁକୁତା ଶୁଭ୍ରା ନାହିଁ
 ଯୋଡ଼ି ଯୋଡ଼ି ଜୀବନ ପବିତ୍ର ରାଜା ଦୋଇ
 ପିଅର ଜନନୀ ତୁମ୍ଭ ଜୀବନ ଧରଇ
 ପାଇଥା ବୃତ୍ତାକୁ ଦେଇ ଘେନି ଲେଡ଼ି ବର । ୨୧ ।

ପରମାଣ ଦେଇଛନ୍ତି ହେମନ୍ତ ଗଜନ
 ପାଇ କେତେ କହୁବା ଗୋ ସେହୁ ବଡ଼ଜଣ
 ପଲେଣ ଜାଣିବା ପଛେ ତାହାଙ୍କର ଶୁଣ
 ପରସେ ସେବିଲେ ଗୌର ପାଇବ କାରଣ । ୨୨ ।

ବିଶ୍ୱର ନ କର ମାଏ ଝିଏ ଦୁହେଁ ଭୁଲେ
 ବିକଳ ମନରୁ ଛାଡ଼ି କହୁଅଛୁଁ ଅମ୍ଭେ
 ବ୍ରହ୍ମା ବିଷ୍ଣୁ ଦେବତାଏ ଛନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ବେଢ଼ି
 ବଡ଼ ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ଗୌର ପୁଣ୍ୟେ ଅଛି ବଡ଼ି । ୨୩ ।

ଭାବପଟେ ଲେଖନ ଯା ବରୁଛି ବିଧାତା
 ଭଲ ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ଗୌର ଅମ୍ଭର ଦୁହେଁ
 ଭୋଜନର ବେଳେ ଶୁଣି ମିଳିଲକ ଅସି
 ରତରେ ମନୋହ ସଖା ରଥଣ କରସି । ୨୪ ।

ମହାଦେଇ ମନବ୍ୟଥା ଛାଡ଼ାଇ ଗଜନ
 ମିଳିଲେ ଯେ ସବାଜନ ବିଭାର ଅସ୍ଥାନ
 ମଙ୍ଗଳଣ କଲେ ତହିଁ ଦଳଦା ତଳନ
 ମଙ୍ଗଳ ମହୁଣା ଶଙ୍ଖ ବାଜେ ଘନ ଘନ । ୨୫ ।

ଯୁବତୀ ସକଳ ମିଳି ହୁଳହୁଳ ଦେଲେ
 ଜଗମୋହନକ ଦବ୍ୟ ବେଶ କରାଇଲେ

ଜାଣି ଫୁଲ କନିଆର ଖୋସାରେ ଖୋସିଲେ
 ଯଦନେ କସ୍ତୁରୀ ଚିତା କପାଳରେ ଦେଲେ । ୨୭ ।
 ରତ୍ନ ଶ୍ରେଣୀ ଚଢ଼ି ମଥାରେ ସୀତୁନ୍ତି
 ସୁମ ଅଭିଷେକ ଚୁଡ଼ି ନାସେ ଗଜମୋହି
 ରୁଣୁ ଝୁଣୁ ବାଜୁଅଛି ପୟରେ ନୟନ
 ରାଜାବଦଳ ଲେଉଟେ ଢେଲେ କଳ୍ପଳ । ୨୮ ।
 ଲତାବଳ ପାଟେ ପିନ୍ଧି ନେତେ ଉପୁରଣ
 ଲବଣ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ର-ବଦନା ଲକ୍ଷେ ଲକ୍ଷୀ ଗୁଣ
 ଲବଣଚର୍ଚ୍ଚିତ୍ର ପୂଜା ଆଣି ବଢ଼ାଇଲେ
 ଲଳିତେ ମଙ୍ଗଳ ଗୀତ କାମିନୀ ଗାଇଲେ । ୨୯ ।
 ଦ୍ରୁପା ଆର୍ୟ୍ୟ ଡୋଇଣ ବେଢ଼ାରେ ବସିଲେ
 ବରକୁ ସେ ଜର୍ଦ୍ଦଣ ଦଶ ଡୋଳ ବସାଇଲେ
 ବାସବର୍ଣ୍ଣ ବଡ଼ ବାକ୍ୟ ଅସରଳା ସୁତା
 ବସିଲେକ ଟମ୍ବାମାଡ଼ ବାଳୀ ଦେନି ପିତା । ୩୦ ।
 ଶିରରେଣ ବାଜିଲେ ମୁକୁଟ ପଞ୍ଚଶାଖା
 ଶୋଇପଡ଼ି ବୁଢ଼ା ଖାଣୁ ଖାଣୁ ଗଲ ମୂର୍ଚ୍ଛା
 ଶାଶୁ ଆଦି ସମସ୍ତେଦେଁ ବୋବାଳ ଉଡ଼ିଲେ
 ସତେଜ ପାଇଲା ବୁଢ଼ା ଡୋଳ ବସାଇଲେ । ୩୧ ।
 ସନ୍ତୋଷେ ହସ୍ତ ଯୋଡ଼ିଣ କଲେଣ ସେ ନାୟ
 ସନ୍ତୋଷେ ଦେବତାଏ ଗଲେ ଯେହ୍ନା ପୁଣ୍ୟ
 ସନ୍ତୋଷେଣ ନାୟ ମିଳି ଜୁଆ ଖେଳାଇଲେ
 ସହରେଣ ବରକନୟା ବେଢ଼ାରୁ ଉଠିଲେ । ୩୨ ।

ସମସ୍ତେ ବସିଣ ପଞ୍ଚାସାଦି ସାରିଲେ
 ସହସଙ୍ଗା! ତୁଣୀମାନେ ମହୁଣସ୍ୟା କଲେ
 ସୁରଗଣେ ବରକନ୍ୟା କରୁଛନ୍ତି ଭାବ
 ଶୋଭା ପାଉଛନ୍ତି ଦୁର୍ଦ୍ଦେ ଭଦ୍ର କାମଦେବ । ୩୭ ।

ଦେମନ୍ତର ରାଣୀ ଦେଖି ସନ୍ତୋଷ ହୋଇଲେ
 ଶୁନ ପରପଞ୍ଚ ବେଶ ଯହୁଁ ପକାଇଲେ
 ହୋଇଲେ ସନ୍ତୋଷ ଯେ ସକଳ ଲୋକ ଦେଖି
 ହାସ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି ସହସଙ୍ଗା! ତୁଣୀ ଦେଖି । ୩୮ ।

ଛୁଟିଲେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦି ସାରି କାଦ ଖେଳ ଗଲେ
 ଛ ସାତ ଅଷ୍ଟ ମଙ୍ଗଳା ଉଛବି ସାରିଲେ
 ଶିଳପଦ ଠାକୁର ସେ ଇପିଳାସେ ସ୍ଥିତି
 ହୁଏ ବୁଦ୍ଧି ବରଦାସ କଳସା ପଡ଼ନ୍ତି । ୩୯ ।

ରସକୁଲ୍ୟା ଚଉତିଶା

ଏ ଚଉତିଶା ରସକୁଲ୍ୟା ବା ରସବୋଧର ବାଣୀର ମଳ ରାସ । ବନ ପାମୋଦର ଚନ୍ଦ୍ରଶୋଭା ନାମ ସାର୍ଥକ କବିଅଛନ୍ତି, ଥର ଖିଲିକ ସାହସରେ ରସକୁଲ୍ୟା ପର ଜଣିଲ ନିମିତ୍ତ ରୁଦ୍ରର ସେ ସେ ପବର୍ଣ୍ଣକ ଏହା ତାଙ୍କ ଅନନ୍ୟ ସ୍ଵଲର ପଦବର ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ନିପତ୍ତିନ । କବି ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟଙ୍କ ପାଞ୍ଚଶାଳର ମଧ୍ୟ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ବାଉଁଶ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ରସକୁଲ୍ୟା ବୃତ୍ତ ନିଜ କୃତମାନଙ୍କରେ ବ୍ୟବହାର କରି ଅଛନ୍ତି । ଏହେ ପୁରାତନ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ଚଉତିଶାର ଗୁଣ ଅଧିକାରୀ ଗୁଣପାଦର ଚିତ୍ରଣ କୌଣସି ଅଂଶରେ କହୁ ପରମର୍ଥରେ ନୁହେ । ପରନ୍ତୁ ଚଉତିରେ ଗୋଟିଏ ନୈସର୍ଗିକ ସ୍ଵରୂପ ପଦ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧ ଯାହା ଅଧିକ ବ୍ୟବହାର ହେବାରେ ପଡ଼ିଥିବାରୁ ମିଳେନାହିଁ । ବ୍ୟାକରଣର ସ୍ଵରରେ ଓଡ଼ିଆ ବ୍ୟାକର ଚଉତି କେବଳ ଅଧିକ ଦୋଳିଅଛି ରସକୁଲ୍ୟା ଚଉତିଶାମାନଙ୍କ ସହିତ ସେ କୌଣସି ନିଗମ ବ୍ୟବହାର ରୁଚନାତ୍ମକ ପାଠରୁ ଯାହା ସ୍ଵାଦିପଦ ହେବ । ସେହିମାନେ ହେଉଥିବାର ଓ ଯାହାର ନମ ଚିତ୍ରଣର ଯତ୍ନହୀନ ଲେଖି ନାନା ଧୃତ ମତ ବ୍ୟକ୍ତ କରୁଅଛନ୍ତି ସେମାନେ ରସକୁଲ୍ୟା ଅବିଷ୍ଠାରୁ ବଞ୍ଚି ଶିଖିବେ କି ?

କହଲ ରଞ୍ଜ ସଞ୍ଜୀ ଦୁଇକାକୁ,
କଦମ୍ବ ମୂଳେ ଦେଖିଲି କୁଣ୍ଡକୁ
କଳା କଲେବର ରଙ୍ଗା-ଅଧର
କପଳେ କସ୍ତୁର ଚିତା ସୁନ୍ଦର ସେ,
କୁବଳୟା ଫଳ ନାହେ ସେ
କାମ ବିକାର କଲକ ପ୍ରାଣବନ୍ଧୁ
ଦେଖି ସୁଧାନନ୍ଦ ଜାଣେ ସେ । ୧ ।
ଖୋଦିଛୁ ଶିରେ ମୟୂର ଶିଖଣ୍ଡ
ଖଣ୍ଡ ସନ୍ଦାନରେ ଶକ୍ତି କୋଦଣ୍ଡ
ଖଞ୍ଜି ଅଳଙ୍କାର ଗୁଞ୍ଜର ମାଳ
ଖଞ୍ଜି ପୁଞ୍ଜି ପୁଞ୍ଜି କାନ୍ଦିବ ମାଳ ସେ ।
ଶିଳ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଠାକୁର ଗୋ
ଖାନ ନୟନ ଅପାଙ୍ଗ ଶରେ ଚକ୍ର
ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କଲ ମୋର ଗୋ । ୨ ।

ଗଣ୍ଡସ୍ତଳେ ଲୁଲେ କୁଣ୍ଡଳ ବେନି
ଗ୍ୟାନ ଧୁଂସ ହୋଏ ଦେଖି ସଜନୀ !
ଗୋବିନ୍ଦ ଗଳାରେ ପ୍ରବାଳକଣ୍ଠି
ଗୋପସୁତ ସଙ୍ଗେ କରନ୍ତି ଗୋଷ୍ଠି ସେ,
ଗଜମୁକୁତାର ହାର ଗୋ ।

ଗଳାରୁ ଯାନୁ ସନ୍ତସନ୍ତେ ଲମ୍ବର
ବନ କୁସୁମର ମାଳ ଗୋ । ୩ ।

• ଘଟଣ ସୁନ୍ଦର ପିରଙ୍ଗୀ ଅଙ୍ଗ
ଘନ ଘନ ବଂଶୀ ବାବେ ଶ୍ରୀରଙ୍ଗ
ଘୋଷିଲ ଅନ୍ତରେ ଅନଙ୍ଗ ଜ୍ଵର
ଘୃମାଇ ଘାରିଲ ମୋର ଶରୀର ସେ ,
ଘାଡ଼ିକଲ ରଘବର ସେ

ଘାଡ଼ିଅ କରଣୀ ପ୍ରାୟେ ମୁଁ ହୋଇଲି
ଶୁଣି ତା ବେଣୁ ସ୍ଵର ଯେ । ୪ ।

ନୟନେ ତା ରୂପ ଦେଖିଲି ଯାହା
ନ ପାରିଲି କହୁ ବଚନେ ଜାହା
ନ ରୁଚିଲ ମୋତେ ସଦନ ମୁଖ
ନ ଦେଖି ଦେଖିଲି କଳା ଶ୍ରୀମୁଖ ସେ
• ନିବେଦନା ମୋର ଦେନ ଗୋ

ନିଚେ ପ୍ରାଣବଳୁ ଦେଇ ମୋତେ ରଖ
ଅଜହ୍ନ ତୋର ଅରନ୍ଧ୍ର ଗୋ । ୫ ।

ତଳ ସହଚର ! ଗୁନ ତହଟ !
ତରୁବର୍ଗଦାନା ନାଥ ନିକଟ

ବିଷ୍ଣୁପତିଙ୍କ ପାଶେ ଜଣାଇଁ
 ଶୁଣେ ଦେନିଆ ପଦ୍ମ ଶ୍ରୀମତୀ ସେ,
 ଚନ୍ଦ୍ରବନନ ଯା ଦାସ ଗୋ

ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ପଲକ ନ ଟଳଇ

ଶୁଣି ଚନ୍ଦ୍ରବର ବେଶ ଗୋ । ୬ ।

ଶ୍ରୀନ ଉଦର ଶ୍ରୀନ ରୋମାବଳୀ
 ଛନ୍ଦ ଦୋଳବେ ଦେଖି ସୁରବାଳୀ
 ଛତ୍ରବେ ପଦ ସୁଦ ଗୁଡ଼ ବାସ
 ଶଶେ ନ ଛତ୍ରବେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣପାଶ ସେ
 ଛଟକେ ତା ରୂପ ଦେଖି ଯେ

ଉର ନିଲସଖୀ ଛତ୍ର ମୁଁ ଅଲଲି

ଦୋଷ ଶମାକର ସଖି ଗୋ । ୭ ।

କମ୍ବୁନଦ ଜଣି ପୀତବସନ
 ଦାମିନି ଜଳଦ ମେଘେ ଯେସନ
 ଜିହ୍ଵା ବେନି ପର ହର ଉରେ
 ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ରବୃନ୍ଦ ଦେଖି ଯୋଗ ଛଡ଼େ ସେ
 ଯହୁଁ ଶୋଭା ଜଗବନ୍ଧୁ, ଯେ

ସୁବର୍ଣ୍ଣ-ଜୀବନ କେତେକ ମାତର

ଦେଇ ରଖ କୃପାସିନ୍ଧୁ, ଯେ । ୮ ।

ହିମାଳୟେ ଦୁଇ ଚନ୍ଦ୍ର ନିଳି
 ଝାଡ଼ିକାରେ କୁଞ୍ଜବନେ ମିଳିଲୁ
 ଝୁସକେତନର ପିଅର ପାଶ
 ଝଗଡ଼ କହଇ ରାଧାସନେଶ ସେ

ଝରୁଅଛି ପ୍ରାଣସୟା ସେ
 ଝାନପତନା ତା' ପାଶାଣରୁ ଗରୁ
 ଝଡ଼ିପଡ଼େ ବେନ ବାହା ସେ । ୯ ।

ନୟନରୁ ନୀର ନ ରହେ ତାର
 ନିରନ୍ତରେ ନାମ ଜପଇ ତୋର
 ନ ରୁଚଇ ଅନ୍ନ ନ ମାଡ଼େ ନିଦ
 ନିତନୁ ଫୁଲଗରେ ତନୁ ଭେଦ ସେ
 ନ ଜାଅଇ ତୋ ନ ଗଲେ ସେ
 ନିଚେଁ ଜିହ୍ଵା ହତ୍ୟା ଦୋଷକୁ ପାଇବୁ
 ନାସ୍ତ ଶିରୋମଣି ମଲେ ସେ । ୧୦ ।

ଟାହୁ ପରସ୍ପେ ନ ମଣ କନ୍ଦାରୁଁ
 ଟାକି ବସିଥିବ ତୋତେ ଅନାରୁଁ
 ଟଳ ପଡ଼ିବାକୁ ଅଛି କେବଳ
 ଟାଣ ମନସିକିରାଜ ପ୍ରବଳ ସେ
 — ଟାଣି ବିକେ ପଞ୍ଚୁବାଣ ସେ
 ଟିକାଏ ଓପ୍ରୋଧ ନାହିଁ ନା ତାହାର
 କରୁଅଛି ରଣରଣ ସେ । ୧୧ ।

ଠାକୁରେ ଜାଣିଲେ ଗ୍ୟାସନେଶ
 ଠିକ କହୁଛନ୍ତି ଦୁଇକା ପାଶ
 ଠିକ ନୋହୁ ଅନ୍ୟେ ବାଳୁତ ପୋଇ
 ଠକ କଥା କି କେ କହୁ ଦୁହାରୁ ସେ
 ଠାକୁରଣୀ ପଣେ ବଡ଼ ସେ

ଠାକୁର ରଖ —

ଭାନୁଙ୍କ ଜେମାଦେଉ

ଅମ୍ଭେ ଜାଣି ଶିଶୁଝେଡ଼ା ଯେ । ୧୨ ।

ଜଗନ୍ନ କେତେ କହୁ ବନମାଳୀ

ଜେଜିଁ କାଳକୀରେ ମର୍ଦ୍ଦିଲୁ କାଳୀ

ତଂସିଲୁ ଅଙ୍ଗେ ତୁ ନାଶ

ଜଗନ୍ନ କହୁ ମୁଁ ବାକ୍ସିତ ଦିବ ଯେ

ଜଗିଲୁ ନାହିଁ ଇନ୍ଦ୍ରକୁ ଯେ,

ତୋଳେ ଦେଖିଲୁ ଗିରିବର ଧରଣୀ

ରଖିଲୁ ଗୋପବନ୍ଧୁକୁ ଯେ । ୧୩ ।

ତମ ପରା ଏବେ ନ ମଣ ଛାଳେ

ତଳ ପଡ଼ିବ ଜୀବ ଯିବାବେଳେ

ତୋଳିବ ଯେବେ ତୋ ଅଧରୁ ସୁଧା

ତଳ ନ ପଡ଼ିବ ଜୀବିବ ରାଧା ଯେ

ତାଳେ ହୋଇଅଛି ଦୁଃଖୀ ଯେ

ତଳଦଳ ସୁଧା ତୋହସ୍ତୁଁ ପିଇଲେ

ଜୀବିବ ସେ ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖୀ ଯେ । ୧୪ ।

ଅଣହେଲା ଏବେ ନ କର ଦୂର !

ଏଣୀ ନୟନ ନିଷ୍ଠେ ଯିବ ମର

ଅଣଅପରାଧୀ ସ୍ବଧକା ସନ୍ତା

ଅନଙ୍ଗବାଣ ବାରେ କର ହାତୁ ସେ

ଅଣମନୁଷ୍ୟରମଣୀ ହେ ।

ଅମ୍ଭେ ଯିବୁଲୀ

ସୁଖେ ଭୋଗ କର

ଅଣଦେବ ଏହିସରି ହେ । ୧୫ ।

ତୁମ୍ଭେ ଯେବେ ନିଷ୍ଠେ ନ ଯିବ କର
 ତମିର ଅର୍କେ ଅଶନେ ସୁନଗ
 ଦୋଷ ହୋଇ ଆଜ୍ଞା ଦଥ ଶ୍ରୀରଙ୍ଗ
 ତୁମ୍ଭେ ହୋଇ ଲବ ସଖୀସଙ୍ଗ
 ତୁମ୍ଭେ ଅସିବ ତେବେ ଯେ
 ହିଲେତନ ରସୁ— ତାପକୁ ନ ଛର
 ତୋ ତନୁ ଲବିବ ଯେବେ ଯେ । ୧୭ ।

ଥୁରେଣ ହରି କନ୍ଦେ ମନ ଦସି
 ଥୁରୁ ଅମ୍ଭେ କୁଞ୍ଜକୁଣ୍ଡରେ ବସି
 ଥୁବେ କେହି ନାହିଁ ଢାଙ୍କ ସଙ୍ଗର
 ଥାଇ ଦେନି ଆସ ନିଶି ଅକର ସେ ।
 ଥୁରୁ ପରଜନ ଜାଣି ଗୋ
 ଥାଇ ତୁ ନିଶି ଅକେ ଦେନି ଆସିବୁ
 ଶୋଇଲେ ସେ ନଦ ଭାଗି ସେ । ୧୮ ।

ଦୟାନିଧବାଣୀ ଶୁଣି ଦୁଇକ ।
 ଦହି ଜମୁନଦତାହୁଁ ଅଧିକା
 ଦୁଖ ଜାଣି ସଖୀ ବେଗେ ଅଇଲ
 ବୁଦ୍ଧିଦରମନା ପାଶେ ମିଳିଲ ସେ
 ଦେଶିଣ ଦୁଇକାମୁଖ ସେ
 ଦଗମ୍ଭରସୁ ତାପକୁ ନ ଛର
 ଲଭିଲ ପରମ ସୁଖ ସେ । ୧୯ ।

ଧର ଚରଣ ପଦ୍ମର ରସୁ
 ଧରଣୀଧର କ ବୋଇଲେ ସହି !

ଧ୍ରୁବ କରି କହ ସତ୍ୟ ବଚନ
 ଧ୍ରୁବ ଅସିବେ କି ପଦ୍ମନୟନ ସେ
 ଧୀରେ କ'ଣ ସହଚର ! ସେ

ଧରଣୀଧରକ୍ଷ ସେତେ କଥାମାନ

କହିଲେ ବହୁତ କରି ସେ । ୧୯ ।

ନ ଜାଣି ଅଗ୍ନେ ସୁରଭର ଭାବ
 ନାହିଁ ଝେଳି ଜାଣି ଚିଶୁ ସୁଭାବ
 ନାନା ପ୍ରକାର ମଣାରୁଁ କହିଲି
 ନିଷ୍ଠେ ସୀତାକାର କରି ବୋଲିଲି ସେ
 ନିଅସିବେ ତୁମ୍ଭ କଲି ଗୋ

ନିତି ଅର୍ଦ୍ଧେ ଦେନ ଯିବି ମୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ

କୁଣ୍ଢେ ଥିବେ ଶିଶୁପତି ଗୋ । ୨୦ ।

ପୁଲକିଲେ ତନୁ ଶୁଣି ଏ ବାଣୀ
 ପ୍ରସନ୍ନ ମୁଖ ବିଦ୍ୟାସ ନଳିନୀ
 ପ୍ରାପ୍ତ ନିଧି କି ଦରଦ୍ର ହସ୍ତ
 ପଦ୍ମବନେ କି ଉଦେ ଦିନନାଥ
 ପରୁରଇ ନିଶି କେତେ ଗୋ

ପାଶ ପରିଜନ ନିଦ୍ରା ଗଲେ ସନ୍ଧି

ସନି କରାଇବୁ ମନେ ଗୋ । ୨୧ ।

ପୁରୁଣା ହୋଇ ନୀଳ ପାଟେ ପିନ୍ଧି
 ଫେଡ଼ି କବସ୍ତ ଅନ କରି ବାନ୍ଧି
 ପାଇ ଅଳଙ୍କାର ଅଙ୍ଗେ କୁଣ୍ଠିଣୀ
 ପୁରୁ ଚନ୍ଦନ କର୍ପୁର ଖଣିଶ ସେ

ମାରି ବୁଦ୍ଧମ ଲେପନ ସେ
 ଫୁଲ-ଧନୁଧର ରଜା ସଙ୍ଗେ ଅଢ
 ହୋଇବ ପୁରଦରଶ ସେ । ୨୨ ।

ବେଳ ଜାଣି ବେନି ସଖୀ ବାହାର
 ବେଢ଼ାରେ ରଜନୀ ଅର୍ଦ୍ଧ ଅନ୍ଧାର
 ବୁନାବନେ ବେଗେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇ
 ବନମାଳୀ ବନମାଳୀଏ ନାହିଁ ସେ
 ବାଟ ଗୁହଁଛନ୍ତି ବସି ସେ
 ବିଧିବଦନା ତ ନିକଟେ ଦେଖିଣି
 ମନ ମନ ହୋଇ ଦୃଷ୍ଟି ସେ । ୨୩ ।

ଭେଟ ହୋଇଲେ ସେ ରାଧାମାଧବ
 ଭଲ ବଢ଼ିଲା ଖେଦ ନିଦରାବ
 ଭୋଷିଲା ବୁଝା ଭେଟିଲା ମାଳତୀ
 ଭେଟେ ଭେଲକା ଲାଗିଲା ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ସେ ।
 ଭେଟାଇ ଦୁଃଖ ଅନ୍ତର ସେ
 ଭୋଗ ସଯୋଗେ ଭୋଗ ଅନୁ ସରଣ
 ରହିଲେ ତବ ସୋଦର ସେ । ୨୪ ।

ମାଧବଅଙ୍ଗ ମରକତ ଗିରି
 ମୃଦୁଳ ହେମ-ଲବିକା ଉଦୟ
 ମଉଁ କି ଶିଖରୀକୋଡ଼େ ହରଣୀ
 ମନ୍ଦ୍ର ମଉଗଜ ବନନଳିନୀ ସେ
 ମହାବନ୍ଧ ଚଉଦିଶା ସେ

ମଦନ ରାଜାର ମହା ନକ ଟୋପେ
ପଡ଼ି ନ ପାରନ୍ତି ଭୂଠି ସେ । ୧୫ ।

ଯୁଦ୍ଧର ରତନ ଜାଣେ ଦିବ୍ୟାଶ
ଜାଣେ ରତ୍ନରସ ନାନା ରଙ୍ଗେଣ
ଯଦ୍ଧୁଁ ରସ ରସେ ରାଧା ଅଧିକା
ଜାଣେ ବିପଦରତ ରତ୍ନ ନାୟିକା ସେ
ଜଗବନ୍ଧୁ ହୃଦ ପଦ୍ମେ ସେ

ସେଉଁ ରତ୍ନରସ ରସେ ରସବତୀ
ଖେଦର ଅତି ଭୟଦେ ସେ । ୧୬ ।

ରଜା ଅଧରେ ଚୁଲୁକି ଅଧର
ରସ ପୂରିତ ଭୁଜେ ରଣାର
ରତ ଭୁଜିକେ ଭୁଜେ ରତ୍ନରତ୍ନ
ରସେ ଜୟନ ରେ ଜୟନ ରତ୍ନ ସେ,
ରସ ଅପ୍ରତିତା ହୋଇ ସେ,

ରମଣୀ ବର ରସିକ ଶିଶୁମଣି
ସାକ୍ଷୀ ସଖୀ ମହା ଦୁର ସେ । ୧୭ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ଲଭିଲେ ଭାବ
ଲଜ ନ ପାଇଲେ ଦେବେ ଦୁର୍ଲଭ
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତନୁ ନୋହି ଲଗି ଦୁର୍ଲଭ
ଲକ୍ଷ୍ମୀ କବରୀ ଭୁଜିକରେ ଲେଖ ସେ
ଲମ୍ବେ ଶମ୍ଭୁଶିରେ ପାଣି ସେ

ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ଲଜ ରେଖ ଲଗି ତହିଁ
ଅର୍ଦ୍ଧ ଶୋଭେ ନିଶାମଣି ସେ । ୧୮ ।

ବନମାଳୀ ଦଧିବଦନ ରସ
ବିଶ୍ରାମିଲେ ଅଙ୍ଗେ ଫିଙ୍ଗିଲେ ବାସ
ବହୁତ ବିନୋଇ କହଇ ବାମା
ବହୁତ ଅପ୍ରାପ କର ମୋ ଯମା ଯେ
(ମୁଁ) ବହୁ ଭୂଆସୁଣୀ ସିନା ଯେ
ବଡ଼ ମନ ମୋର ଶାଶୁ ଯେ ନଶନ
ବାଦେ ଲାଗିଥାନ୍ତି ବିନା ଯେ । ୨୧ ।

• ସାସ ଥିବ କର କହେ ସୁମୁଖୀ
ସ୍ନେହରେ କୋଳେ ଧରି ପଦୁଆସି
ଶ୍ୟାମ କରେ ଶ୍ୟାମ କବରୀ ସାଜି
ଶ୍ୟାମ କୁସୁମ ମାଳେ ତନୁ ରାଜି ଯେ
ସୀମନ୍ତେ ମୁକୁତା ଜାଲି ଯେ
ସରୁ ଅଳତା ଅନ କର ଛନ୍ଦିଣୀ
ଭାଲେ ମୁଗମଦ ସାଜି ଯେ । ୩୦ ।

ସୁରଭି ଜୟ ପଟାବଳୀ ମାନ
ସୁଗନ୍ଧ ଦେଶ କଲେକ ଲେଖନ
ସରୁ ଚୁମ୍ବନ ଦେଇ ଚିତୁକରେ
ଶ୍ୟାମ ସୁନ୍ଦର ଗୁପ୍ତିଲେ ହୃଦରେ ଯେ
ସୁରଙ୍ଗ ଅଧର କଳା ଯେ
ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ଚିତୁକେ କର ଦେଇ
ଛତ୍ରାଇଲେ ନନ୍ଦବଳା ଯେ । ୩୧ ।

ଶାଶୁରେ ଦଶେ ଲାଖ ଯତ ଚିତ୍ତ
ଶାମଲିଲେ ଅଙ୍ଗେ ଶୁଷ୍କ ଚନ୍ଦନ

ଶ୍ରବଣେ ଶକ୍ତିଲେ ତାଟଙ୍କ ବେନି
 ଦିକ୍ଷୁଲମାନ ହୃଦେ ମଣ୍ଡିଣୀ ସେ
 ସର୍ବରେ ତୁ ଅର୍ଦ୍ଧଅଙ୍ଗୀ ଗୋ
 ସରସ ଲେଚନା ଦଣ୍ଡେ ନ ଶୁଭ୍ରଇ
 ସୁଗେ ସୁଗେ ପ୍ରାଣ ସଙ୍ଗୀ ଗୋ । ୩୧ ।

ହରିଣ ନୟନା ହରଷମନ
 ହଂସ ଗମନା କହଇ ବଚନ
 ହୋଇଥିବି ତୋ ଠାରେ ପରାଧନ
 ହୃଦେ ଜୟଥିବି ତୋ ଗୁଣ ଗୁଣି ସେ
 (ତୁ) ହୋଇଥିବୁ ମୋତେ ସାହା ସେ
 ହୋଇଥିବି ତୋର ଜନ୍ମେ ଜନ୍ମେ ଦାସୀ
 ଅଙ୍ଗା ଦଥ ଚତୁର୍ବାହା ହେ । ୩୨ ।

ଶ୍ରୀଗୋଦଣ୍ଡ ବାଣୀ ଶୁଣି ଗୋପାଳ
 ଛଳନେ ରାଧା କୃଷ୍ଣ ଶୁଭେ କୋଳ
 ସଗେ ନ ଶୁଭ୍ରଇ ତୁମ୍ଭ ପୀରଇ
 ଶୁଭ ସେହେ ଥାଇ ଚୂଷର କର ସେ
 ସେମେ ଯାଅ ନିଜସୁର ସେ
 ଶୁଭ ଦାମୋଦର ଅପୁରୁଷ ଶମା
 କର କରୁଣା ସାଗର ହେ । ୩୩ ।

ସାନ ଜନତା ଚଉତିଶା

ପନାଇ ଦାସଙ୍କ ସାନ ଜନତା ଚଉତିଶା ଓ ବଡ଼ ଜନତା ଚଉତିଶାର ସ୍ଥାନ
 ଭଦ୍ରଲର ଅଧ୍ୟାୟ ଗୀତମାଳଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଛି ଭଦ୍ର । ଏପରିକି ସ୍ୱଳ୍ପଜନ ପରିଚିତ
 ମନବୋଧ ଚଉତିଶା (ବଡ଼ ଭଦ୍ରଚଉତିଶା)ର ଭଗବାନ ମଧ୍ୟ ଏହି ଦୁଇ ଚଉତିଶାରୁ
 ସୃଷ୍ଟ । ଗୋଧିଭଣ୍ଡାବାରଙ୍କ ପଦ୍ମପଦ୍ମ ଅନାବଣୀକ । ସେଇମାନେ ଗୋପାଳିଆ
 ବର୍ଣ୍ଣିତ କୃଷ୍ଣଲୀଳାରେ ତଥା ବହୁତ ଅନୁକରାର ଗଳ୍ପ ପାଇଁ ନାସାବୁଝନ କରୁଅଛନ୍ତି ଓ
 ଗ୍ରାନ୍ଥୀ ସମିତି ଗୋପାଳିଆର ପ୍ରକାଶକ ବୋଲି ଗ୍ରାନ୍ଥୀ ସମିତିର ଔଚିତ୍ୟଜ୍ଞନ
 କେତେକେ ଧୃଷ୍ଟ ମତ ପ୍ରକାଶ କରୁଅଛନ୍ତି ସେମାନେ ସାନ ଜନତା ଓ ବଡ଼ ଜନତା
 ଚଉତିଶା ପଦ୍ମ ଓ ଶବ୍ଦରେ ଦ୍ୱାର ଦେଇ ବଡ଼ନୁ ଗୋପାଳିଆବାର ଦେଇ ଶ୍ରେଣୀର
 ଲେଖକ ଓ କବିଶାସ୍ତ୍ରପଣ ନକେ ଓ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରେରଣାଦାତା ଗୁରୁମାନେ ଦେଇ
 ଶ୍ରେଣୀର ଲେଖକ । କୃଷ୍ଣଲୀଳାରେ ସାଦାର ଅନୁକରଣ କରାଯାଇଅଛି ତାହା ସେ
 ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦୁର୍ଘର, ଦେବଜନଦୁର୍ଘର ବାମନବନ୍ଧୁ ତାହାତ ସେ ସେ ବୁଝିଥିବା ବଥା
 ନୁହେଁ । ତାହା ଯଦି ଦୋଇଆନ୍ତା ଦେବେ ବଦଳର ବାହିନି ଗାଉଥାନ୍ତେ ବୋଲି
 ଜନ୍ମରେ ସା ବାମନା ସଂପ୍ରତି ଗୋବିନ୍ଦରସେ ସେ ରସଇ ।

କାହିଁକି ଜନମ ହୋଇଲି ଗୋସାଇଁ

ବହୁଛି କାର୍ଯ୍ୟ ତ ନୋହିଲି

କଷ୍ଟ ନରନ୍ତରେ ଏକା ହୋଇଲି

କେତେଦିନ ଥିବି କୃଷ୍ଣ ନ ଭଜିଲି

କୁଟୁମ୍ବକାଳ ତ ମୋହିଲି ।

ମନ ରେ ! । ୧ ।

ଖାଇବା ଝେଳବା ହସିବା ଭୁଞ୍ଜିବା

ଏହି କଥାରେ ତ ରହିଲି

କ୍ଷଣେ ସାଧୁଗୋଷ୍ଠିରେ ନ ବସିଲି

ଖୋଜୁଥାଇ କେଣେ ଧନ ଅରଜିବି

କ୍ଷୁଦ୍ର ପାପରେ ନାଶ ଗଲି ।

ମନ ରେ ! । ୨ ।

ଶୁଦ୍ଧ ଅବୋଶ ଗହବରେ ରହିଛି
 ପ୍ରାୟିଲ୍ଲନ କାଳ ନିକଟ
 ଗଢ଼ ରସା ଯିବାକୁ ନାହିଁ ବାଟ
 ଗୋବିନ୍ଦ ନାମ ଗାୟନ ଦୂର କରି
 ଗଳ ମୂର୍ଖରୁ ହେଲି ଘାଟ ।
 ମନ ରେ ! । ୩ ।

ଦୋଷକୁ ବିଷୟା— ବିଷ ନିରନ୍ତରେ
 ଦାର ମୁଁ ହୋଇଲି ଅଚେତ
 ଦାଏ ପତି ହୋଇଲି ପ୍ରମୁଦ
 ଦୀପ ଗ୍ୟାନ ମୋ ଉଦୟେ ନୋହିଲ
 ଦୋଷି ନ ପାରେ ମହାମନ୍ଦ ।
 ମନ ରେ ! । ୪ ।

ନ ଜାଣଇ ସୁଖ ନିରନ୍ତରେ ଦୁଃଖ
 ନୟନ ଆଉ ନ ଦିଶିଲ
 ନିଶି ଉମିର ପ୍ରାୟେ ଅଜ୍ଞାବଳ
 ନିଧି ଅଛି କଇ ନ ଜାଲଇ ଦାପ
 ନିଷ୍ଠୟେ ରୁକି ମୋ ନାଶିଲ,
 ମନ ରେ ! । ୫ ।

ଚାହିଁ ଛୁ ଚନ୍ଦ୍ରରେ ବାଟ ନ ଦିଶଇ
 ଚରଣ କଣ୍ଠାରେ ପାତଲ
 ଚିତ୍ତପିତୁଳୀ ପ୍ରାୟେକ ହୋଇଲି
 ଚକ୍ରଧର ନାମ ଚିତ୍ତରେ ନ ଥଇ

ଭୁଞ୍ଜା କଥାରେ ତ ଭୁଲିଲି ।

ମନ ରେ ! । ୬ ।

ଛଇଲ ବୁଦ୍ଧି ମୋ କେବେହେଁ ନୋହିଲ

ଛୋର ପାଇଣ ମରୁଥାଇ

ଶୁର କଥା ନରକରେ ଭଜଇ

ଛାର ଦେହ ମୋର ବଅର୍ଥ ହୋଇଲ

କ୍ଷମାକ୍ଷୟକି ନ ଭଜଇ ।

• ମନ ରେ ! । ୭ ।

ଜୀବ ବୋଲି ନାମ ଆଗନ୍ତୁ ବହୁଛି

ଯିବା ତ ନିକଟ ହୋଇଲ

ଯେତେ ଏତେ ଦିନ ଯାଏ ରହିଲ

ଜାଣଇ ନାହିଁ ଜାଣୁ ଜାଣୁ ବ୍ରହ୍ମ

ଯତନେ ମନ ନ ଦେଖଇ ।

ମନ ରେ ! । ୮ ।

ଝଗଡ଼େ ପଡ଼ି ଝେଝଇ ହୋଇଥୁଛି

ଝାଡ଼ା ଗହନେ ଅଛି ପଶି

ଝୁରୁଥାଇ ମୁଁ ରାହ ବବା ନିଶି

ଝଙ୍କାର ଖାଇବେ ବୋଲି ସବୁ କଳ୍ପ

ସନଧେ ମିଳିଛନ୍ତି ଅସି ।

ମନ ରେ ! । ୯ ।

କର୍ବପୁ ହୃଦୟେ ନାହିଁ ମୋ ସଦୟେ

କରନ୍ତରେ ପାପ ଆଖିର

କଟ ଘଟ କଥାରେ ଯରଖର

ନିରୁଦ୍ଧି ଏଡ଼େ ନ ଭବନ ଦରକି
 ନିର୍ବାଣ ମୁକ୍ତି କଲି ଦୂର ।
 ମନ ରେ ! । ୧୦ ।

ଟାଣ ପଣ ବୁଦ୍ଧି କେବେଦେଁ ନୋହିଲ
 ଟକାଏ ଭବ ନ ଜାଣିଲ
 ଟାହି ବଚନକୁ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇଲ

ଟଙ୍କର ଥାଉ ଟୋପରେ ପଡ଼ୁଥୁଛୁ
 ଟେକି ତ କୁଣ୍ଠି ନ ବୋଇଲି ।
 ମନରେ ! । ୧୧ ।

ଠାବ ଭଲ ପାଇ କୁସଙ୍ଗେ ବଢ଼ିଲ
 ଠାଠିକ କଥା ନ ଜାଣିଲ
 ଠଣ ଗଜ ଛଡ଼ି ଗଧ ବଣିଲ

ଠାକୁର କଥାକୁ ଅଣଶ୍ରଦ୍ଧା କଲି
 ଠକ ରଣେଶ ନାଶ ଲେ ।
 ମନ ରେ ! । ୧୨ ।

ଡରୁନାହିଁ ଡାକ ପାତକ କଣ୍ଠରୁ
 ଡେଇଁଥୁ ସବା ଦାଣ୍ଡରେ
 ଡେଇଁପଡ଼ୁଥୁ ଅଗାଧ ଗଣ୍ଡରେ

ଡଗର ଦୁଇ ଖତ ଭୋତେ କହୁବେ
 ମରି ସିରୁ ଯମଦଣ୍ଡରେ ।
 ମନ ରେ ! । ୧୩ ।

ତାଳେହେଁ ମନସ ମାନଙ୍କ ଭବରେ
 ଦୋଇଲି ଅସାରୁ ଅସାର
 ତାଳେ ଲେଖାରୁ ଦୋଇଲି ବାହାର
 ତିନି ଇମାଲର କଥା ସରିଗଲା
 ତାଙ୍କିଲା ଅଜ୍ଞାନ ଅନ୍ଧାର
 ମନ ରେ ! । ୧୪ ।

ଅଶବେଳା କଲ ଅମୃତରସକୁ
 • ଆଗି ଭସ୍ମିତ ବସନ୍ତଳ
 ଅଶବସକୁ ଲାଗିଗଲା ବେଳ
 ଆଶିମାଦି ଅଇ — ଶୂର୍ଯ୍ୟ ଦୂର କର
 ଅଗୋଷ୍ଠି ଲୋକ ସଙ୍ଗେ ମେଳ ।
 ମନ ରେ ! । ୧୫ ।

ତାପ ତ ମନରୁ ଦଣ୍ଡେହେଁ ନ ଗଲା
 ତୃପ୍ତି ତ ମନ ନୋହିଲା
 ଘନ କୁସୁମ ପ୍ରାପ୍ତେକ ହୋଇଲା
 ଭର ଭର ତେଣେ ଲେଡ଼ା ପଡ଼ିବନି
 ଭୁନି ହୋଇ ଏଣେ ରହିଲା ।
 ମନ ରେ ! । ୧୬ ।

ଥୁବି କେତେଦିନ ଅପ୍ତ ନ ପାଇଲ
 ଥେଣ୍ଡ ଲାଗି ଦୁଖ ପାଉଛି
 ଥୋଇଲା ଧନ ଅପ୍ତେ କର ନ ପାରି
 ଏତେ ମନୁ ସନୁ ହୋଇଛି
 ମନ ରେ ! । ୧୭ ।

ଦାନ ଦୁର୍ଗାଜନ ଦୟାବନ୍ତ ସ୍ଥାନ
 ଦାରୁଣ ହୃଦୟ ମୋହର
 ଦଣ୍ଡେ ନ ଚଢ଼ିଲ ମୁଁ ଦାମୋଦର
 ଦେବତା ବ୍ରାହ୍ମଣେ ସେବା ତ ନ କଲ
 ଦନା ଶ୍ରବକୁ କାହିଁ ଗାର
 ମନ ରେ ! । ୧୮ ।

ଧନ ସ୍ତ୍ରୀ ଲାଗି ଧନ୍ଦେ ହୋଇଅଛି
ଧର୍ମ ଅବରଣ ନ କଲି
ଧକ ଜୀବନକୁ ଯୋଗ୍ୟ ନୋହିଲି
ଧର ନ ପାରିଲି ମହାପ୍ରଭୁ ନାମ
ଜୀବନ ଥାଉ ଥାଉ ମଲି ।
ମନ ରେ । । ୧୯ ।

ନିଶି ଦିବସେ ତ ସଙ୍ଗେ ଲାଗିଲ
 ଅଗାଧ ମନ୍ଦ ହେଲି ଭୋଲ
 ନ ଦେଖିଲି ମୁଁ ଯେ ଦିବ୍ୟ ତଣ୍ଡଳ
 ନିରୁଧ ଏଡେ ନ ଭଜଇ ହରିଜି
 ନାମ ଧରବା କଲି ହେଲେ
 ମନ ରେ । । ୨୦ ।

ପଢନ୍ତୁ ସେହେ ଅଗାଧ ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭଗବତ
ପଢନ୍ତୁ ଜଳନ୍ତା ଅନଳେ
ପଢନ୍ତୁ ତେଇଁ ଦେଖନ୍ତୁ ତୋଳେ

ପିଅଇ ନାହିଁ ପାଖେ ଅଛୁ ପୀୟୂଷ
ପଙ୍କ ପାଣିବ ମନ ବଳେ ।
ମନ ରେ ! । ୨୧ ।

ଫୁଟୁଛୁ ଶିମୁଳୀ ସୁରଙ୍ଗ ଦିଶୁଛୁ
ପାଇ ଆସକରି ରହୁଲି
ପଳ ଖାଇବି ହୃଦରେ ଧଇଲି
ଫୁଟି ଉଠିଗଲେ ସେ ସେହେ ନିଷ୍ଠୁଳ
ସେହମଇ ପ୍ରାୟେ ହୋଇଲି ।
ମନ ରେ ! । ୨୨ ।

ବୁଦ୍ଧି ଥାଉ ଥାଉ ନିବୁଦ୍ଧି ହୋଇଲି
ଭୁଞ୍ଜି ଅମୃତ କଲି ବିଷ
ବାଇପ୍ରାୟେ କଣଇ ସିଂସ ଢସ
ବିକଳେ ବୋଲି ନ ପାରିଲି ଗୋବିନ୍ଦ
ବୁଦ୍ଧି ବିବେକ ଗଲ ନାଶ
ମନରେ ! । ୨୩ ।

ଭାସିଯାଉଅଛି ଅଗାଧ ଜଳରେ
•ଭଲ ନ କର ମୁଁ ଶୋଚନା
ଭଲେ ନ ଭଜିଲି ପଦ୍ମଲୋଚନା
ଭଲ ଭଲ ଲୋକେ ଭଲ ନ ବୋଇଲେ
ପ୍ରାଣରେ ପଡ଼ି ମଲ୍ଲ ଦନା
ମନ ରେ ! । ୨୪ ।

ମରବ ବୋଲି ମୋ ମନେ ଗ୍ୟାନେ ନାହିଁ
 ମୁଁ ନ ଚିନ୍ତିଲି ମଞ୍ଜାର
 ମୁଁ ତ ରହିଲି ମୋହ ଆଶେ କରି
 ମହାପ୍ରଭୁ ନାମ ଅଣ୍ଟକା କଲି
 ମନ ଅଭାଗୀ ଦୁରାଶୁ
 ମନରେ ! । ୧୫ ।

ଜଳନ୍ତା ଅଗ୍ନିରେ ତେଜ ପଡ଼ି ଅଛି
 ଜାଣଇଁ ନାହିଁ ମୁଁ ମରବ
 ଯେ'ବେ ଜାଲଥିଲେ ଦର କରିବି
 ଜାଣିଲି ଜଗନ୍ନାଥ ମୋତେ ଛାଡ଼ିଲେ
 ଅଉ କାହିଁ ମୁଁ ତରବି
 ମନ ରେ ! । ୧୬ ।

ସ୍ବପ୍ନ ଦିବସରେ ରମଣୀବସରେ
 ରସି ତ ବିଅର୍ଥ ହୋଇଲି
 ସମ କୃଷ୍ଣ ତ ଭୁଣେ ନ ବୋଇଲି
 ସଜାପଣ ଛାଡ଼ି ଅଜା-ରଖୁଥିଲି
 ରକ୍ଷପଣ ସୁଖ ମଣିଲି ।
 ମନ ରେ ! । ୧୭ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀକେଳ ସରସତୀ ପକାଇ
 ଲିଆ ଖାଇବାରେ ରସିଲି
 ଲଦି ସାଙ୍ଗେ ପଡ଼ି ସାଧୁ ଲେଉଟିଲି
 ଲବଣ୍ୟନିଧି ଦୁର କରି ପକାଇ

ଲୁହା କଣିମାରେ ପଡ଼ିଲ ।

ମନରେ ! । ୨୮ ।

ବାଲି ଚଷି ଚଷି ଧାନ ବୁଣୁଅଛୁ

ବହୁତ କରୁଅଛୁ ଆଶ

ବାଡ଼ ବେଢ଼ାଇ ଅଛୁ ଚଉପାଶ

ବାଟୁଆଲେକ ସଙ୍ଗ ବଜ୍ର ପୀରତି

ବୁଦ୍ଧି ବିବେକ ଗଲ ନାହିଁ ।

ମନରେ ! । ୨୯ ।

କମ୍ବୁ ଶୁଦ୍ଧ ଶିଳ— ପୁରାକୁ ପୂଜୁଛି

ମିଛକୁ ମଣୁଅଛୁ ସତ

ସତ ଦିଶୁଅଛୁ ମିଛ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ

ସାଧୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗ ହୋଇ ନ ପାରିଲି

ଅଦକ୍ଷ ଲୋକ ସଙ୍ଗେ ଦକ୍ଷ

ମନ ରେ ! । ୩୦ ।

ସର ପକାଇ ସୋଲ ଶାଗ ଖାଉଛି

ସୁଧା ତେଜ ସ୍ବର ଅପ୍ୟନ୍ତ

ସାଧୁ ସଙ୍ଗେ ନ ରହିଲି ମୋ ମନ

ସୁବର୍ଣ୍ଣନିଧି"ମୋ ସନ୍ନିଧିରେ ଅଛି

ଶାମୁକ ମଣେ ଦବ୍ୟ ଧନ ।

ମନ ରେ ! । ୩୧ ।

ସପନ ନିଧି— ସତ ପ୍ରାୟେ ମଣିଲି

ସିଦ୍ଧ ଛଡ଼ି ଶାନ ପୋଷିଲି

ଶୁକନଳ ପ୍ରାୟେ ବୋଲି ହୋଇଲି
 ଶଠ ମୁକୁଳ ପଦ୍ମକୁ ଦୂର କରି
 ସାହାଡ଼ା ଫୁଲକୁ ରସିଲି ।
 ମନ ରେ ! । ୩୨ ।

ହୃଦୟ ଉଦରେ ଥୋଇଲା ଧନ ମୁଁ
 ହଜାଇ ହେଉଅଛି ବଣା
 ହେତୁ ନ ପାଇ ଅଦକ୍ଷରେ ଗଣା
 ହୋଇଲି ହନୁ ସନ୍ତୁକୁ ଯୋଗ୍ୟ ମୁଁହିଁ
 ହରି ଚକ୍ରିକ ଯନ୍ତ୍ର ଉଣା ।
 ମନରେ ! । ୩୩ ।

କ୍ଷୟଣ ଶିଶୁଣ ଚଢ଼ୁ ବାସି ଅଛି
 ଛିନାଇଁ ନ କଲି ଉପାୟେ
 କ୍ଷୟ ବାନ୍ଧିଲି ପାଦୁ ଶିର ଯାଏ
 ଶୁଭ ସ୍ଥାନ ଦନା ଲେଖାରୁ ବାହାର
 ପାଦ ପଦ୍ମରେ ଥାଉ ଲୟେ ।
 ମନ ରେ ! । ୩୪ ।

କଲି ଗମନ ଚଉତିଶା

କଲି ଗମନ ଚଉତିଶାର ନାମକରଣରେ ମଧ୍ୟ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ । ବୋଧହୁଏ ଏହାର ଅନ୍ୟ କିଛି ନାମ ଥାଏ, କାରଣମେ ମୂଳପଦ ଦୁଇଟି ହାଏ ଏହା ପରଫଳ ହୋଇ ମୌଳିକ ନାମ ହେଉଅଛି । ପ୍ରାଣରାଗ ଓକ୍ତାୟା ପ୍ରେମ କବିତାକୁ ଏହା ଅନ୍ୟତମ ଓ ପ୍ରେମାଦେବର ସରସ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିରେ କବି କାହାର ପଦ୍ମାବତୀ ବୁଝନ୍ତି । ତଥା ଓ ରାଜାମୂଳକ ପ୍ରମାଣକୁ ଜଣାଯାଏ ଚଉତିଶା ଅତି ସୁବଚନ ।

ଗର—ବାଦୀ

କଲିଗମନ ସେ ଦନ ପ୍ରିୟେ କହଇ ତୋର ଅଗେ
କୁସୁମଧନୁ ଧରି ମଦନ ଥିଲୁଟି ମୋର ଅଗେ
କି ଗୁଣେ ସଖି ହେଉ ବଦନ ଶୋଭାକୁ ଭୁଲି ଲେଖି
କାମଦେବକୁ ଶୁଭ୍ର ମୋ ରସେ ତୋ କୁତୁବୁ ଦେଖି । ୧ ।
ଖେଦ ସମୁଦ୍ରେ ବୁଡ଼ିଲି ପ୍ରିୟେ ମୋ ସଦଜ୍ଞାନ ନାହିଁ
ଖର ନିଷାସ କିନ୍ତୁ ଶୁଭ୍ର କପୋତେ କର ଦେଇ ।
ଖାଦି ପଡ଼ୁଛି କନ୍ଦୁ କବରୀ କୁସୁମ କେର ଶୋଭା
ଖାଇବ ବୋଲି ଗ୍ରାସିଛି ରାଜୁ ବଦନରାୟ ଲେଖା । ୨ ।
ଗଳାର ହାର କାନ୍ତି ଶ ପ୍ରିୟେ ନିଅନ୍ତିଅଛୁ ତୁହି
ଗହବ କଲି ପଶନ୍ତି ପାର କି ଗୁଣେ ଅଛୁ ଶୋଭା ।
ଗରବ କରିଥିଲି କାମକୁ ତୋତେ ଦେଖିବା ଯାଏ
ଗୋଡ଼ାର ଧନୁରେ ଗୁଣ ଦେଇ ତଜେ ମଦନ ରସେ । ୩ ।
ଦାରି ହେଉଛି ଶରୀର ମୋର କି ରଜି ଶରଦାତେ
ଦୋଡ଼ାର ମୁଖ ଶୋଭା ସେ ଅଛୁ କଥା ନ କହୁ ମୋତେ ।

ଦାଉ ଦୁରଣୀ ପ୍ରାୟେକ ପ୍ରିୟେ ମନେ କରନ୍ତୁ
 ଦଶ ଅକ୍ଷରେ ଲୁଚ ସୁଗଳେ ଲଗାଇ ପ୍ରାଣ କାନ୍ତା । ୪ ।
 ନବ ସୁବଳା ଦୋଇଣ ପ୍ରିୟେ ସେତେକ ଛନ୍ତି ମୋର
 ନ ରହେ ଚିତ୍ କାହାର ତହିଁ ମୁଖ ନ ଦେଖି ତୋର
 ନ ଯିବି ଅଭବେଲେ କାହିଁକି ନୋହିବି ପରବାସୀ
 ନୟନ ଟେକି ନ କହୁ କିକେ କାହାକୁ ଅଛି ରୁଷି । ୫ ।
 ଚନ୍ଦ୍ର ଅଧକ ବଦନ ତୋର ବୋଲୁ ସେ ଥାଇ ମୁହିଁ ।
 ଚନ୍ଦ୍ର କଥା ମନରେ ବ୍ୟଥା ରଜନୀ ଦୁଖଦେଇ
 ଚନ୍ଦନ ପକ ଲଗନ୍ତେ ପ୍ରିୟେ ଚମକ ଉଠେ ହୁଅ
 ଚାହିଁ ଚାହିଁଣ ଏଡ଼େ ନିର୍ଦ୍ଦୟା ହୋଇଲୁ ପ୍ରାଣପ୍ରିୟା । ୬ ।
 ଛତା ପ୍ରିୟେ ଯତ୍ ଦିନୁ ତୋ କଲଇଁ ପରବାସ
 ଛିଛନେ ଦିନ ନେଉ ସେ ଥାଇ ବଳାଇ ତୋତେ ଅଶ ।
 ଛଡ଼ି କରବି ଏଡ଼େ ସେନେହ ଛତରୁ ବୋଲି ଏତେ
 ଛଟକେ କାମ ମୋତେ ମାରଇ ମାରଇ ନିବି ତୋତେ । ୭ ।
 ସେ ଦିନୁ ପ୍ରିୟେ ଉପେକ୍ଷି ତୋତେ ଗମନ କଲି ଏକା
 ସେଣେ ଚାହିଁଲେ ତେଣେ ମଦନ ଦିଅଇ ମୋତେ ଦେଖା
 ଜଗଦଯାକ ଦଶନ୍ତ ମୋତେ ସବୁହେଁ ସୁବାନାଶ
 ଜୀବନ ବିଧା ରହିଣ ଅଛି ତୋ ଗୁଣ ଅନୁସର । ୮ ।
 ଝରୁଛି କଣ୍ଠ ସ୍ବରୁଛି ମୋର ବିରହ ଜର ଦାଏ
 ଝରୁଛି କଣ୍ଠ କପେଟୁଁ ଝଲ ନ ଦେଖି ସଖି ! ତୋଏ
 ଝଡ଼ି କରେଣ ରଖ ଗୋ ପ୍ରିୟେ । ସ୍ବରୁଛି ଦାନ ଦେଇ
 ଝିଂଝେ ଅଉ ଗଲେ ରେ ପ୍ରିୟେ ମୋତେ ପାଇବୁ କାହିଁ । ୯ ।

ନିର୍ଦୟା କର କହୁଛୁ ପ୍ରିୟେ ଶୁଣ ତୁ ମୋର ବାଣୀ
 ନିଷ୍ଠୁର କର ରମଣୀ ଭୁଲେ ନାହିଁଟି ଗୋଟି ପୁଣି
 ନିଷ୍ଠୁର ଚିତ୍ତ ଧରଣ ପ୍ରିୟେ ଶୋଇଛ ପିଠିଆଇ
 ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଚିତ୍ତ ନ ରହେ କାହିଁ ତୋତେ ଦେଖିବା ପାଇଁ ॥
 ଟେକିଣ ମନ ଅଛଇ ମୁହିଁ ତୋତେ ଦେଖିବା ପାଇଁ
 ଟାଣକ ପଣ କରିଛୁ ପ୍ରିୟେ ଏଡ଼ିଛୁ ବିଷ ପାଇଁ
 ଟଙ୍କାର କରିଥିଲି କାମକୁ ତୋହର ମୁଖ ଦେଖି
 ଟାଣେ ବନ୍ଧୁଛୁ ମଦନ ରାସ୍ତେ ପାରୁ କି ବାରେ ରଖି । ୧୧ ।
 ଠା ଠିକ କର କହୁଛୁ ପ୍ରିୟେ ମନେ ନ ଧର ରୋଷ
 ଠିକ ସ୍ବରୂପ କହୁଛୁ ପ୍ରିୟେ ମନେ ନାହିଁ ମୋ ଦୋଷ
 ଠର ଠର ନୁହଁ ଗୋ ସଖି ସଖୀଙ୍କ ମୁଖ ଶୁଣି
 ଠିକ ସଳିଳା ବୋଲିବେ ନିଜ ବନ୍ଧର ଭେଜ ନାହିଁ । ୧୨ ।
 ଡମ୍ବରୁ ମଧ୍ୟା ଧରଣ ପ୍ରିୟେ ହୋଇଲି ହର ପ୍ରାୟେ
 ଡରେ ପଳାଇ କୁସୁମ ଧନୁ ଧରି ମଦନ ରାସ୍ତେ ।
 ଡୋଳାର ପଙ୍କ ଲଗୁ ଗୋ ପ୍ରିୟେ କହ ମୋ ମୁଖ ଶୁଣି
 ଡାଳମ୍ବ ମଞ୍ଜି ଦଶନ ଘେନି ହୃଦୟ କାଟି ସହ । ୧୩ ।
 ଢଳା ବଜାଇ କହୁଛୁ ପ୍ରିୟେ ତୁ ବଡ଼ ଅନୁରାଗୀ
 ଢୋଲ ଟମକ ଦଥଇ କାମ ତୁ ବଡ଼ ଅନୁରାଗୀ ।
 ଢଳ ହଳ ନୟନୁ ଖର ଅରୁଣ ଚକ୍ଷୁ ଢୋଳା
 ଢାଳେହେଁ ସଖି ! ମରିବି ଆଉ ନ କର ଅଶଢ଼େଳା । ୧୪ ।
 ଅଶଖ ଅଡ଼େ ହୋଇଣ ପ୍ରିୟେ ଏବେ କହୁଛୁ ଯୋଡ଼ି
 ଅଶ ଅପ୍ରାପ୍ତ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କାମ ଧନୁରେ ଶର ଯୋଡ଼ି

ଅଣଅପ୍ରାଧୀ ଅଟଇ ପ୍ରିୟେ ଦୋଷ ମୋ କର କ୍ଷମା
 ଅଣ ଉତ୍ତର ବିକେ ନ ଦେଉ ତରୁଣୀ ରଜସେମା । ୧୫ ।
 ତରୁଣୀ କୁଳ ଗଜନ ପ୍ରିୟେ ଅଟ, ତୁ ଗୁଣନିଧି
 ତରବି ବୋଲି କାମ ସାଗରୁ ତରୁଣ ଭୋର ବୁଦ୍ଧି ।
 ତୋହର ଭୁଜି ହୋଇବା ଦେଖି ଫୁଟୁଛି ମୋର ହୃଦ
 ଶାସ ଧର୍ମର ମଦନ ରସେ ହୋଇଛି ଦ୍ଵାରେ ଠିଆ । ୧୬ ।

ଥଳ ନ ପାଇ ମଦନ ଜଳେ ଯାଉଛି ମୁହିଁ ଭସି,
 ଥକିର ପଣ କର ଗୋ ସଖି ଭୁଲ ମୋ ଧର ଅସି
 ଥୁର ଗରବ ତୋ କୁର ଭୋଲା କରଣ କର ପାରି
 ଥୁବ ଯାବତ ଶରୀରେ ଜୀବ ଖଟଣ ଥୁବ ଭୋର । ୧୭ ।

ଦରଦ୍ରନିଧି ପାଇବା ପ୍ରାୟେ ହୋଇଛି ମନ ମୋର
 ଦେଖିଲି ଯେତେବେଳେ ଗୋ ସଖି ! ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ ଭୋର ।
 ଦର୍ଶନ କଲ ବେଳେ ଗୋ ସଖି ମନ ମୋ ନାହିଁ ଭ୍ରାନ୍ତି
 ଦୁଃଖ ପାଇଲ ଶୂନ୍ୟ ପକ୍ଷୀ ମନେ ନୋହିଲ ଶାନ୍ତି

ଧୂଳି ଧୂସର ହୋଇଣ ପ୍ରିୟେ ଅବଳା ଅଛୁ ଶୋଇ
 ଧୀରମଣି ରେ ! ପାଟଇ ହୁଅ ତୋ ନାରଖାର ଶୁଣି
 ଧରଣୀ ଭସ୍ମ ତରୁଣୀ ଯେତେ ନୋହନ୍ତି ତୋତେ ସର
 ଧରଣ ଦାନ୍ତେ ଭରଣ ପ୍ରାୟେ ବିନଦି ଘେନି ମୋର । ୧୮ ।

ନୂଆ ବୟସି ! କୁଟଳ କେଶି ! ପଞ୍ଚୁପ୍ରାଣ ତୁ ମୋର
 ନିର୍ବେ ରମ୍ୟାଙ୍ଗି ! ନୋହିଲେ ସାଦା ଯିବ ଗରବ ସର
 ନିତନ, ଦାଥେ ମରବି ଧନ ଦେଖି ମରଣ ମୋର
 ନବଲଭାଙ୍ଗି ! ଜାଇବୁ ଯେବେ ହୃଦ ପଥର କର ।

ସୁଦ୍ଧ ଭୁ ସଖି ! ସସାରେ ଯେତେ ଜଗୁଣୀ ଛନ୍ତି ରହୁ
 ପ୍ରାଣବନ୍ଧିର ଉପରେ ଏତେ ନ ଥାନ୍ତି ରୋଷ ବହୁ
 ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଥିଲି କାମକୁ ତୋହର ମୁଖ ଦେଖି
 ପାଇବି ବାରେ ତଳୁମା ମୁଖ ଜୀବନ ତୋରୁ ସଖୀ । ୧୧ ।
 ଫେଡ଼ିଣ କଥା ନ କହୁ କି କେ ମନେ କରିଛୁ ଅଣି
 ଫେଡ଼ିଣ ହୃଦ ରତରେ କାମ ପ୍ରାଣ ନେଲୁଛୁ ଦାଣି
 ପ୍ରଭୁଣା ଥିଲୁ ସବୁ ସରିଲୁ ତୋହର ମାନ ହେଉ
 ଫାନ୍ଦେ ପକାଇ ଅବସ୍ଥା ମୋରେ ଦିଅଇ ମୀନକେତୁ । ୧୨ ।

ବରଷା ଋତୁ ଅସନ୍ତେ ସଖି ! ପରବାସରୁ ଅସି
 ବନ୍ଧିର ଅସି ଶୁଣି କହନ୍ତେ ନ ଥାନ୍ତି ଏତେ ରୁଚି
 ବୋଲୁ ଯେ ଥାଉ ମୋ ମୁଖ ଶୁଣି ତୋ ତହୁଁ ଅନ ନାହିଁ
 ରୁହିଲି ଏବେ ଯେତକ ପ୍ରିୟ କାହାର ନୋହେ କେହି ॥

ଭୃତ୍ୟର ଭୃତ୍ୟ କରିଣ ପ୍ରିୟେ ଦେଖିଣ ଥାଉ ଭୁବୁ
 ଭରସା କରିଥିଲି କାମକୁ ଭରିଣି ଆଉ ନାହିଁ
 ଭରମଅଙ୍ଗି ! ଅବନୀଶୋଭା ଭାଙ୍ଗିଲୁ ଭୃତ୍ୟ ଅଣ
 ଭରସା ଗଲୁ ମୀନକେତନ ଦେଲୁ ରେ କେଡ଼େ ପ୍ରାସ ।
 ମଦନ ଦେବ ଶରରେ ଧନ ମନ ମନ୍ତ୍ରଇ ମୋର
 ମାଇଲେ ମୋତେ ମାନନୀୟ ! କି ପଡ଼ିରୋଷ ତୋର
 ମନୋଜ ରୁଣ କି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦେଖିଲି ଏବେ ମୁହିଁ
 ମୋହର ମନ ଜାତ ହୋଇଛି ମୋତେ ମାରବା ପାଇଁ ॥
 ଯୁବାବୟସ ଡାକିଁ ଗୋ ପ୍ରିୟେ ! ଦାସ କରିବୁ ତୋର
 ଜମ୍ବୁନଦକୁଳିତ ବରଣା ସଜ୍ଜକେତକା ଗୋର !

ଜାଣି ନ ଜାଣି ବିଦେଶେ ସଖି ! ରହିଲି ଦିନାକେତେ
 ଜୀବ ଯାବତ ପଥରେ ଥିବ ଉଡ଼ିବି ନାହିଁ ତୋତେ । ୧୬।
 ରମଣୀକୁଳ ରତନ ପ୍ରିୟେ ! ଅଟୁ ତୁ ଗୁଣଗ୍ରାସୀ
 ରାଜ ଦବସ ଗୁଣି ଅଛୁଲି ତୋତେ ଦେଖିବା ପାଇଁ
 ସେଷ କରିଣ ବିମନ ଏତେ ଦେଉଛୁ କାହିଁପାଇଁ
 ରହିଣ କପା ଶରୀର ଅଛୁ ବଳୁ ଅକାର ହୋଇ । ୧୭ ।

ଲୁଗୁଲି ମୁଖ ଶୋଇଣ ଅଛୁ କଥା ନ କହୁ ମୋତେ
 ଲେଡ଼, ସେ ଥାଉ ନ ଥିଲ ବେଳେ ମିଛକୁ ମିଛ ସେତେ
 ଲାଖ କରି ତା ବିକ୍ରିଛୁ କାମ ଅକୁଳ ହୋଇ ଦେଖି
 ଲବଣ୍ୟମୁଖ ରଖ ରେ ସଖି ! ଅମୃତ ରସ ଦେଇ । ୧୮ ।
 ବୟସ ନାଶ ଏଡ଼େ ଚତୁର ବୁଝିଲି ନାହିଁ ମୋର
 ବଞ୍ଚିବ ଅସି ଚାଟୁ କହନ୍ତେ ବହୁତ ସେଷ କରି
 ବୁଝିଲି ଅଜ କାମସାଗରେ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ଧର ସହ !
 ବଡ଼ ନିଷ୍ଠୁର ହୋଇଣ କାମ ଧନୁରେ ଗୁଣ ଦେଇ

ଶିଶୁଷ ଫୁଲ ଶରୀର ତୋର ଅଟୁ ତୁ ସୁକୁମାରୀ
 ଶରୀର ଏଡ଼େ ନିଷ୍ଠୁର କରି ଧରିବି ନାହିଁ ନାଶ
 ଝିରେ କୁସମ ଖୋସିଣ ପ୍ରିୟେ ବୋଲୁ ସେ ଥାଉ ମୋତେ
 ଝିବ ପାଷାଣୁ ଅଧିକ କରି ଧଇଲି ଅଜୁଁ ତୋତେ । ୧୯ ।
 ଶୋଇଲୁଠାରୁ ଉଠି ଗୋ ପ୍ରିୟେ ଦିଅ ତୁ ମୋତେ ଗାଳି
 ଶିରରେ ଦେଇ ଯାଅ ଗୋ ପ୍ରିୟେ ଅମୃତ ରସ ତାଳ ।
 ସବୁ ତରୁଣୀ ମିଳଣ ପଛେ କରନ୍ତୁ ଉପହାସ
 ସତେହେଁ ଭାବ୍ୟ ଜନକୁ ପ୍ରିୟେ ଲଗୁ ସକଳ ଦୋଷ ॥

ସହସ୍ରେ ଶବ୍ଦ ଧରଣ ନୃପ ମୟାଣ ଅଛୁ ବେଢ଼ି
 ସଳ-ଦେବେଜା-ଗୋର ! ମୁଁ ଅଶ୍ରୁ କାହିଁ ନ ପାଏ ଲେଡ଼ି
 ସାମସ କର ରହିଛୁ କେବେ ମନରେ ରୋଷ ବହୁ
 ବିଚ୍ଛୁ ବାଣ ମଦନରସେ ବାରେ ତୁ କର ହାତ । ୩୨ ।
 ହୃଦୟେ ଦାର କରଣ ପ୍ରିୟେ ଚୋଳଣ ଭୁଜେ ରହି
 ହରବଲର ସନ୍ତାପ କଲା ହେଲେହେଁ କର ପାଇ ।
 ହୋଇଲି ତୋର ହୃଦୟର ହୃଦୟ ଦୋଷ ମୋ କର ଛେମା
 ହେଲେ ଉତ୍ତର କି କେତେ ଦେଉ ତରୁଣୀ ରଜଜେମା । ୩୩ ।
 ଶିଉନୁପତି ହୋଇ ତୋ ଦାସ ଅଟଇ ପ୍ରିୟେ ମୁହିଁ
 ଶଶକେ ସଖା ଦେବା କଷ୍ଟତ ଉତ୍ତର କସ ପାଇଁ ।
 ଛନ୍ଦ-ମୋହନ ! ପାଷାଣେ ଶୁଭ ବାଜି ଶିଖିଲୁ କାହୁଁ
 ଛନ୍ଦନେ କହେ ନୃସିଂହ ରସେ ବାଉନ ଜୀବ ଯାଉ । ୩୪ ।

ଶୁଦ୍ଧ ପଦ

ଅଶୁଦ୍ଧ	ଶୁଦ୍ଧ	ପୃଷ୍ଠା	୧ଂକି—
ବରଚନା	ବରଚନା	୯	୨୦
କସ୍ତୁର	କସ୍ତୁର	୧୩	୨
ଝଟକ	ଝଟକ	୨୦	୯
ଆସି	ଆସି	୨୭	୫
ମୋଡ଼ା	ମୋଡ଼ା	୨୭	୮
ଖଟାଙ୍ଗ	ଖଟାଙ୍ଗ	୩୦	୭
ବୁଜିଲାବ (?)	ବୁଜିଲା ବଞ୍ଚିତେ	୪୪	୯
ସଙ୍ଗୀତ ପଠନ	ସଙ୍ଗୀତ ପଠିନୀ	୬୦	୨୧
ବ୍ରଥା	ବ୍ରଥା	୬୭	୫
ହେମ ସେତବନ	ହେମ ସେତୁବନ	୭୧	୬
ଶ୍ରେଣେଲଗାଇଲକେଲ ଶ୍ରେଣେଲଗାଇଲ କଲ		୭୨	୫
ଭଜ	ଭଜ	୭୭	୧୧
ସନ୍ଦେଶ	ସନ୍ଦେଶ	୭୭	୧୩
ଧର	ଧର	୮୦	୨୨
ନିକର	ନିକର	୮୧	୧୯
କପାଳେ	କପାଳେ	୮୭	୪
ସାନୁ	ଜାନୁ	୮୭	୭
ମୁଖ	ସୁଖ	୮୭	୧୭
ଚନ୍ଦ୍ର	ଚନ୍ଦ୍ର	୧୦୮	୭
ଫୋଡ଼ି	ଫୋଡ଼ି	୧୦୯	୨୧

ଚଉତିଶା ଚନ୍ଦ୍ରିକା

ମନ୍ଦାଚିନୀ ଚଉତିଶା

୧ । କୃପାଲେଲେଲେବନା—ଦୟାରେ ଚଞ୍ଚଳ ବା ସବୁଷ୍ଟ ଚନ୍ଦ୍ର
ଯାହାର । କର୍ଲକଣ୍ଠ—ପିକ । କନକପ୍ରଭମ ବରନା—ସୁନା-ଗୋଷ୍ଠ ।
କନକକମଳ—ସୁନାପଦ୍ମ । କଷ୍ଟକୀଡ଼ାଗମନା—ଗଜଲଲାଗମନା ।
୨ । ଉପଗତ—ଦଶା ବା ଭାବ । ଖଣ୍ଡେନ୍ଦୁଶେଖର—ମହାଦେବ ।
ଜାଦିତ—ପ୍ରାଣ । ଝର—ଚଞ୍ଚଳ । ଅପାଙ୍ଗ—ଆଖିର କୋଣ ।
୩ । ଗାଡ଼—ଗଞ୍ଜାର । ଗୁଡ଼—ଯାହା ସବୁଜେ ଜଣା ହୁଏ ନାହିଁ,
ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ—ବାହାରେ କଠିନ ଭିତରେ ସରସ । କୁମୁଦନାଳିକା—କଇଁନାଡ଼ା ।
ଗନ୍ଧବସତ୍ତା—ଗାନକୁଶଳା. ଅଦେବ କଳାବତୀ । ୪ । ଘଟଣ—
ସୁନ୍ଦର । କୃତାନ୍ତ—ଯମ । ପ୍ରଭାକାର—ମହୋଷଧି । ଶ୍ରବଣପଥେ—
କାନରେ । ୫ । ନଳିନ—ପଦ୍ମ । ଇନ୍ଦୀବର—ମାଲକଇଁ । ମାଲକଣ୍ଠ—
ମୟୂର । ମଦର—ମଦୁଃଖନ ପକ୍ଷୀ । ଚଞ୍ଚଳାୟତ—ଚଞ୍ଚଳ ଦୀର୍ଘ ।
ମନ୍ତ୍ରରେ—ଅଳସରେ, ଧୀରେ । ୬ । ଅନଳ—ପବନ; ବ୍ୟଜନ—ପଞ୍ଜା,
ଅନାୟାସରେ—ସହଜରେ । ୭ । ନିହାଣୀ—ଚତୁଷ୍ପା; ହେଷ—
ଦୁଇ ବା ବେଶି ଅର୍ଥସ୍ୱବା ଉକ୍ତି । ବିଳାସ—ଲୀଳା । ଛାନୋଦଘ୍ନ—
କ୍ଷୀଣୋଦଘ୍ନ—ବୃଣୋଦଘ୍ନ । ଛଡ଼ି...ନାହିଁ—ହତୋତ୍ସାହ ହେବନାହିଁ ।
୮ । ରଜ—ଧୂଳି । ସ୍ନେହକଳାପ—ସ୍ନେହସବୁ । ୯ । ଝୁଲିଦଶନା—
ସୁନ୍ଦର ଦନ୍ତୀ । ଅନନ୍ତରେ—ଅବ୍ୟକ୍ତ ବା ଅଷ୍ଟାଞ୍ଚ କଥାରେ । ଝୁଲି—

ବଚନରେ—କହୁତ ତେଜରଭାବ, ଅଳ୍ପକରେ ଅହଂକାର ଓ ବଳ ବା ଟାଣ
 ସେ କଥାରେ ଥିବ । ଝଟକହାସୀ—ଚଟକହାସୀ । ଝସ—ମାଛ ।
 ୧୦ । ନୃପବଞ୍ଚିତ୍ର—ରଜାଘର ସ୍ତ୍ରୀ । ନଳନ ନାଲି—ପଦ୍ମନାଡ଼ ।
 ନିସର୍ଗ—ସ୍ୱଭାବତଃ । ସୁରତ-ପ୍ରଶ୍ନର-ପାତ୍ରାକୁ—ଯାହାଠାରେ ରଚିତସ
 ସମ୍ପର । ୧୧ । ଟଙ୍କଧର—ଶିବ, ତାଙ୍କ ବଇର ଶତ୍ରୁ କାମ ଦେବ ।
 ୧୨ । ଅଜର—ଅଗଣା; ଠିକ—ସୁନ୍ଦର ଓ ଭଲ । ଠଣ—ସୁନ୍ଦର ।
 ଠାଠିକ କର—ଉପଯୁକ୍ତ ଭାବରେ ବା ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ । ୧୩ ।
 ସୁଠାମା—ସୁଗନ୍ଧା, ସୁନ୍ଦର । ପ୍ରେମକଳା—ପ୍ରୀତିବତୀ । ପ୍ରଣୟୁଥରଦ୍ରା—
 ପ୍ରୀତିପୂର୍ଣ୍ଣହୃଦୟ । ୧୪ । ଅଶ୍ରମଧ୍ୟମା—କ୍ଷୀଣକଟ । ଅଶି—ଟେକ ।
 ଅଶିପାରିବାକୁତ—ସମକଳ ହେବାକୁ । ଅନଙ୍ଗ...ବଢ଼ାଇରେ—
 ମଦନ ସମୁଦ୍ରରେ ଜୁଆର ଭଟ୍ଟା ପକାଇ ଦେଇପାରେ; କାମଭାବକୁ
 ବଢ଼ାଇପାରେ ଓ ଭୁଟାଇଦେଇ ପାରେ । ଅମୃଜ—ପଦ୍ମ ।
 ୧୬ । ତନ୍ମୁ—ଅଳ୍ପ ଓ ଦେହ । ମଜ୍ଜନ କରିବ—ମଜ୍ଜିବ । ତନ୍ମୁଦାନେ—
 ଅଳ୍ପ ଦାନରେ । ଦେମଗିରି ଦାନେ—ସୁନାର ପଟ । ଭୁଜସ୍ତନ କନକ
 ଗିରି—ତୋର ଭୁଜସ୍ତନ ହେଲା ସୁନାର ପଟ । ତନ୍ମୁଦାନ—ଅଳ୍ପଦାନ
 (ଶ୍ରେଷ୍ଠାର୍ଥରେ ଗର୍ବର ଦାନ) ତ ପ୍ରତି ପୁନବାର ସୁନରୂପ ସୁନାଗିରି
 ଦାନକୁ କିଏ ନାହିଁ କରିବ, ସେଇ ଭାଗ୍ୟର କଥା । ୧୭ । ଶୃଙ୍ଗାର
 ଶାଣରେ—କାମ ସେବ ଶାଣରେ । କାମ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି ଯେ
 ଅଲିଙ୍ଗନ, ଚୁମ୍ବନ, ଅଧରପାନ, ନଖସ୍ତତ, ଦଶନସ୍ତତ ପ୍ରଭୃତି କାମର
 ଉଦ୍ଦୀପକ । ତତ୍ପରେ ସୁରତ ବଳାଦି, ରଚିତହସ୍ୟ ବା ବାସ୍ତାୟନ
 ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ । ନଖଦଶନ ପଦ—ନଖ ଓ ଦନ୍ତର ସ୍ତତ । ୧୮ । ଅଧସେପ—
 ପ୍ରେରଣ । ୧୯ । ସାରଙ୍ଗ ପତକା—ମଦନ ପତକା । ଝଣଡ଼ିପଡ଼ି—
 ଶ୍ରମକରି । ଗୁଡ଼ି ବିରଚନା—ଯାହାର କାର୍ଯ୍ୟର ଗତି ଜଣାଯାଏ ନାହିଁ ।

୨୦ । ନେତ୍ର ପ୍ରସ୍ତର—ଚକ୍ରାଳା । ୨୧ । ପ୍ରଣତ—ବିନୀତ ।
 ୨୨ । କୋରକ—କଢ଼ି । ପକ୍ଷ୍ମଳ—ଅକ୍ଷିପତା । ଖୁଟ—ପରିଷ୍କାର ।
 ପୁରୁଷା—ଆନନ୍ଦ । ପାଇ—ଉଦ୍ଭବ, ସୁଖ । ୨୩ । ବନରୁଦ୍ଧ—ପଦ୍ମ
 (ବନ—ଜଳ) । ବରାଙ୍ଗେ—ମୁଣ୍ଡରେ । ବଳନ—ସୁଗନ୍ଧ,
 ଭରତ । ୨୪ । ପାଟୀର ଦ୍ରବ—ଚନ୍ଦନ ଜଳ । ଅଶ୍ଳେଷ—ଅଲଜ୍ଜନ ।
 ଭୂରତର—ବସୁଳ । ୨୫ । କନ୍ଦର୍ପଶରେକ୍ଷଣୀ—ଯାହାର ଚକ୍ର
 ଦେଉଛି କାମର ଶର । ୨୬ । ପରିପାଟୀଧାରୀ—ସୁନ୍ଦର କଥାର କ୍ରମ ।
 କୁସୁମ ମଣ୍ଡନ ଶିରର—ଏ ସବୁ ମୁଣ୍ଡରେ ଫୁଲ ଦେଇଲ ପର ।
 ୨୭ । ଶ୍ରୋଣି—ପିତ୍ତ । ଭୂଜଳ—ପ୍ରକାଶ । ୨୮ । ଦେବପଥସଂଗ୍ରହ—
 ଆକାଶଗୁଣ । ଶ୍ଳେଷ—କ୍ରି ଅର୍ଥଧୃବା କଥା । ବିଷବଳତ...ବିରଚନା
 (ବିଷବଳତ—ବିଷୟକ୍ତ) ମଳୟ ପର୍ବତରୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଚନ୍ଦନବନରୁ
 ସାପକ ନିଶାସରେ ବିଷୟକ୍ତ ଦକ୍ଷିଣାପବନ ତ ପୁଣି ବସନ୍ତରେ
 କୋଇଲର କୁହୁକୁହୁ ସ୍ବରର କାରଣ ହୁଏ । (ଗୀତାଗୋବିନ୍ଦ ଦେଖ)
 ୩୦ । ସୁଷମା—ସୁନ୍ଦର । ଅମୃତ ଓ ବିଷ ଏ ଦୁହେଁ ଭିନ୍ନଗୀ
 ନେତ୍ରରେ ଥାଆନ୍ତି । ୩୧ । ଶ୍ୟାମା—ସୌବଳମଧସ୍ତା (ଶ୍ୟାମା ସୌବଳ
 ମଧସ୍ତା) । ସେୟବତ୍ତ ପୁଣି ଜାତ କରିନାହିଁ ବା “ ଶୀତେ ସୁଖୋଷ୍ପସବାଜୀ
 ଗ୍ରୀଷ୍ମେ ଯା ପୁଣ୍ୟଶୀତଳା । ତପ୍ରକାଞ୍ଚନବର୍ଣ୍ଣାସ୍ତା ସା ସ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ୟାମେତ୍ତ କଥ୍ୟତେ । ”
 ୩୨ । ସରସିକମୁହାଁ—ପ୍ରଦୁମ୍ବିନୀ । ୩୩ । ବଇରାଗ—ବିରକ୍ତି । ଭୂଜଳ-
 ସୁନ୍ଦ । ହୃଣ୍ଡିର—ସମୁଦ୍ରଫେଣ । ୩୪ । ରାଗ ଜଳଧରେ—କାମ
 ସମୁଦ୍ରରେ । କ୍ଷପାକର—ଚକ୍ର । ଶୀରସିକ୍ରମାପଦ—ଲକ୍ଷ୍ମୀପଦ, ଜଗନ୍ନାଥ ।

ବର୍ଣ୍ଣାବଳୀ ଚଉତିଶା

୧ । କାଳିକା—ମେଘ । କୁଶଳ—ଅଧିକ । ୨ । ଖମ୍ବୁଳ—
 ଅକାଶସ୍ଥଳ । ଶିଶୁସ—ଶିଖର । କ୍ଷଣକାନ୍ତ—ବଜ୍ର । ୩ । ଗନ୍ଧର୍ବ-
 ସତ୍ତା—ନୃତ୍ୟବିଦ୍ୟାକୁଶଳା, କଳାବତୀ । ଗଲ୍ଲକଗୋଷ୍ଠୀ—ଗେରୁର
 ରଙ୍ଗପରି ବର୍ଣ୍ଣି ଯାହାର । ଗଙ୍ଗାଧରପୁ—କାମଦେବ । ୪ । ଘନଘଟା
 —ମେଘସମୂହ । ସୁଧାଂଶୁମୁଖୀ—ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖୀ । ୫ । ନାଳକଣ୍ଠ—
 ମହାଦେବ । ନାଲେନ୍ଦୀବର—ନାଳକର୍ଣ୍ଣ । କୁଳପାଳିକା—କୁଳସ୍ତ୍ରୀ;
 “କୁଳସ୍ତ୍ରୀ କୁଳପାଳିକା”—ଅମର । ୬ । ଜାଣୁମଣି—ଜ୍ଞାନମୟୀ ।
 ଜଳଜାଣୀ—ପଦ୍ମନୟନୀ । ଚତୁର୍ଥା—ଉପରକୁ ତୋଳି ବା ଟେକି
 ଦେଇଥିବା । ୭ । ମହାଘନ—ଅତିସୁଧୁଳ । ଝଟକହାସୀ—
 ଚଢ଼ିହାସୀ । ଝସକେତନ—(ଝସ—ମୟ) ମଦନ । ୮ । ସୁଶୋଣି—
 ସୁନିତ୍ୟା । ୯ । ନାପ—କଦଳୀ । ୧୦ । ଟଳିବାକୁ—ଛଡ଼ିବାକୁ ।
 ୧୧ । ଠାଣା—ଠିକ କର । ଠାଣିଦାନୀ—ସୁନ୍ଦର ଜୀବନୀ । ୧୨ ।
 ବସୁରେଡ଼ା—ପରମସୁନ୍ଦରୀ । ଡମ୍ବରୁକର—ମହାଦେବ ।
 ମନଃଜିତାପ—କାମଅଗ୍ନି । ୧୩ । ଅନଙ୍ଗ-ଅହୁବିଷହର—କାମରୂପ
 ସାପର ବିଷକୁ ହରଣ କରେ ଯେ । ୧୪ । ଅଶୁମଧ୍ୟା—କୃଗୋଦୟ ।
 ଚୁହାଅ—ରଖାଅ । ୧୫ । ତାରତରରଞ୍ଜାତୋୟନ—ଅତିଉଜ୍ଜ୍ୱଳ
 ଲଲ ପଦ୍ମ । ୧୬ । ଜାତି କଳ ନଖେ—ଜାଇଫୁଲର କଢ଼ିପରି ନଖରେ ।
 ୧୭ । ଧବଳକରଣ ବଦନେ—ଚନ୍ଦ୍ରବଦନରେ । ୧୮ । ଦେମଗଉରୁ-
 ସୁନାଗୋଷ୍ଠୀ । ୧୯ । ପୁଣ୍ୟକପତାପୁତ ଲେଚନା—ପଦ୍ମପତ୍ରପରି ବଶାଳ
 ଆଖି ଯାହାର । ୨୦ । ଫୁଲାରବିନ୍ଦ—ଫୁଲପଦ୍ମ । ୨୧ । ମଦର-
 ନେତ୍ରୀ—ଝଟକନୟନୀକୁ । ୨୨ । ଜଳଜାଣୀ—ପଦ୍ମନୟନୀ । ୨୩ ।

ଲବଣ୍ୟଲପନା—ସୁନ୍ଦରମୁଖୀ । ୨୯ । ଲେଖୁଏ—ଶୃଙ୍ଗାଏ । ୩୦ ।
ସୁପାତ୍ତ—ଶେଷ । ୩୧ । ଶତବାର ସଲବଣ ଦାଦ ଦେମ ଗଭୀରା—ସା-
ବାର ଲୁଣରେ ପୋଡ଼ାହୋଇ ସଫା ହୋଇଥିବା ସୁନାପରି ଗୋଷ୍ଠୀ ।
ଉଦନ୍ତ—ଖବର, ବାର୍ତ୍ତା । ସୁମନଶର—କନ୍ୟା । ୩୨ । ବିଶୁଦ୍ଧାରଙ୍ଗ
ଅସୁବଲେଚନା—ହୁଅହରଣପରି ଦୀର୍ଘ ନୟନ ଯାହାର । ୩୩ ।
କରେଦରେ—ହାତରେ ।

କେଳିକଳ୍ପଦ୍ରୁମ ଚଉତିଶା

୧ । ବଞ୍ଚିଲେଚନ—ପଦ୍ମଅଶି, କୃଷ୍ଣ । ଜୋଧରର—ଦୁଃଖ—
ପୂର୍ଣ୍ଣ । କଳାକରମୁଖୀ—ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖୀ ରାଧା । ୨ । ଖଟ୍ଟାଞ୍ଚର—ଅରୁ—
ଶିବଶତ୍ରୁ ମଦନ । ଖଚରନନା—ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖୀ । ମୀନକେତୁ—କନ୍ୟା ।
୪ । ଘଟଣମୁଖୀ—ସୁନ୍ଦରମୁଖୀ । କଦନ—ଜୟ । ଘଟଣା—ଉପମା ।
ଶୁକ୍ରକେଶୀ—ଚକ୍ରଣକେଶୀ । ଘନସାର—ଚନ୍ଦନ । ୫ । ଅପ୍ୟାନ—
ଅପ୍ୟାସୁନ, ଦୃଷ୍ଟି, ବିଳାସ । ନଚନ—ମଦନ । ୬ । ପଶୁଳାକ୍ଷା—ସୁନ୍ଦର
ଅକ୍ଷପତା ଥିବା ଅଶି ଯାହାର । ୭ । ଛଇ—ସିଦ୍ଧ । ଛରସିଦ୍ଧସୁତା—
ଲକ୍ଷ୍ମୀ । ଶ୍ରେର—ଶୋର, ଦୁଃଖ । ଛନ୍ଦାଳୀମଣି—ରତିକା । ୮ ।
ପୋଶାନ୍ତମୋହନ—ଶିବମୋହନ । କୁସୁମଗୁପ—ମଦନ । ଘର
ମାଣ୍ଡ—ବୁଝ । ୯ । ଝଳଅନନା—ଝଟକମୁଖୀ । ଘୀନ—ବସୁଲ । ଝୀନ—
କ୍ଷୀଣ । ଝାଡ଼ରୁକ—ସିଦ୍ଧ । ୧୦ । ଟମାଳ—ଧନ୍ୟ । ୧୧ ।
ଡଙ୍ଗର—ଦୁଷ୍ଟ, ଧୂର୍ତ୍ତ । ୧୨ । ଡମାଳ—ଦ୍ରବ୍ୟକଉତୁକରେ ।
ମୀନକେତୁ—କନ୍ୟା । ୧୩ । ଏଶାଙ୍କମୁଖୀ—ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖୀ । ୧୪ ।
ଦଳନାଥ ବଳ୍ଲମୁଖୀ—ସୂର୍ଯ୍ୟର ବଳ୍ଲ ପଦ୍ମ-ତାପରି ମୁଖ ଯାହାର—

ପଦ୍ମମୁଖୀ । ୧୯ । କୁସୁମ କାର୍ମୁକ—ଫୁଲଧନୁ । ୨୦ । ନାକ—ସୁର୍ଗ;
 ନାଗନାଶ—ପାତାଳର ନାଗସ୍ତ୍ରୀ । ଜୀବଧାମ—ଜୀବନର ଅଶ୍ରୟସ୍ଥାନ ।
 ୨୧ । ପଞ୍ଚବସ୍ତ୍ରୀ—ଶୃଙ୍ଗାରରେ ପ୍ରୀତି । (ପଞ୍ଚବ—ଶୃଙ୍ଗାର) ।
 ପିଣ୍ଡନ—କୂର । ୨୨ । ଫାଇ—ବଡ଼ । ଫୁରୁଣା—ଅନନ୍ଦ ।
 ୨୪ । ଭବନା—ସୁନ୍ଦରୀ । ଉରଜ—ସ୍ତନ । ତୁମ୍ଭ—ଲଭ ।
 ୨୬ । ଜଳଜାଣି—ପଦ୍ମାଣି । ୨୭ । ରସକଳା—ରସବତୀ ।
 ୨୮ । ଲହରୀ—ନୂଆ । ୩୦ । ଶମ୍ଭୁର ଶର—କନ୍ଦର୍ପଶର ।
 ୩୨ । ଶମ୍ଭୁରତାତ—ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ କି କାମଦେବ, ତାଙ୍କ ପିତା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ।
 ଶଶିସ୍ନେହ—ଚନ୍ଦ୍ର । ସାରଙ୍ଗଧରକୁ—କୃଷ୍ଣକୁ । ୩୩ । ହିମାଂଶୁମୁଖୀ—
 ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖୀ ୩୪ । ଶୀରସିକ୍ରମେମାପଦ୍ମଚରଣ—ଲକ୍ଷ୍ମୀପଦ—ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ-
 ପାଦ ।

ପ୍ରେମଚିନ୍ତାମଣି ଚଉତିଶା

୭ । ଅବିଚ୍ଛନ୍ନ—ଅବିଚ୍ଛନ୍ନ ଶବ୍ଦଜ, ସବଦା । ୧୦ । ନିବ-
 ଞ୍ଡିତ—ମନାକରୁ । ୧୨ । ଠୁଳ ପୁରୁଷ—ସାକାରବ୍ରହ୍ମ ।
 ୧୭ । ଥୋଇଥା ଗଣି ବସନେ—କାନରେ ଗଣି ପକାଇଥା
 ୧୯ । ସୁନ୍ଦ—କଳ୍ପକାଳ; ସଶର ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ ସମୟ ବା ନିମେଷର
 ସମୟ । ୨୩ । ବୁଝିଲ କହୁତ ମାରଣା ତା ଅସ୍ତି—ଅନ୍ତରେ ବୁଝିଲ
 ଅସ୍ତି ହେଲା ଖଣ୍ଡ । ୨୪ ମର୍ଦ୍ଦିତ ବଞ୍ଚଣ—ମରକତ ମଣିର ଲତା ।
 ୨୯ । ବିବେକ ଚଢ଼ାଇ—ବିବେକ ହେଲା ପକ୍ଷୀ । ବିବେକ
 ଚଢ଼ାଇ ବେକ ମୋଡ଼ାଇଲା—ଅଭିମନ୍ୟୁ । ୩୩ । ସ୍ଥାନ—
 ଅଶ୍ରୟ । ୩୪ । ରସିକର ରସ—ରସିକାରସ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ରସ ।

ଦୁର୍ଦ୍ଦାତାବିଶା

୧ । କଳିତରୁ ନବଅଙ୍କୁର-ବାହାବଟର ନୂଆଗଜା-ଅଶ୍ୱତ୍ଥାପଳ
ଦାତା । ୨ । ଶୀତନାଳ — ଶୀତନାଳ — ସହସ୍ରଦଳ ପଦ୍ମର ସେ ସୁସ୍ଥନାଡ଼
ତା ଉପରେ କୁସୁମକୁ ଅଛନ୍ତି । ୩ । ଗୋଲାହାଟ — ମେରୁ ଶିଖରରେ
ଅବସ୍ଥିତ — ଯୋଗର ବିଷୟ — ଶରୀରର ଚକ୍ରଉପରେ ସେ ହିଁକଟ, ।
ତା ଉପରକୁ ଗୋଲାହାଟ । ପରତେଗୀତା ୧୮ଶ ଅଧ୍ୟାୟ ଦେଖ ।
୪ । ଭଲଟ କଦମ୍ବ — ଶରୀର ମୂଳ ଦେଉଛି ମୁଣ୍ଡ, ଗାଢ଼ା ଦେଉଛି
ଦସ୍ତ ପାଦ । ଏହା ଗୀତାରେମଧ୍ୟ ଅଛି — “ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱମୂଳଂ ଅଧୋ ଶାଖମ୍” —
ଉତ୍ପାଦି, ମନୁଷ୍ୟର ଶରୀର ଦେଉଛି ଭଲଟ କଦମ୍ବ, ତାର ମୂଳରେ —
ଶିରର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱଭାଗରେ । ୬ । ଛତ୍ରଚକ୍ର — ମୂଳ ବା ଆଧାରଚକ୍ର, ଲଙ୍ଗ-
ଚକ୍ର, ନାଭିଚକ୍ର, ହୃଦଚକ୍ର, କଣ୍ଠଚକ୍ର, ଓ ଲଲାଟଚକ୍ରରେ ଯଥାକ୍ରମେ
ଗଣେଶ, କାମଦେବ, ବ୍ରହ୍ମା, ନାରାୟଣ, ଶିବ; ତା ଉପରେ କୃଷ୍ଣ ।
ଅବାଡ଼ ପ୍ରତିମା — ଜ୍ୟୋତିର ଲବ୍ଧି ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଦେବତା । ୧ । ଝର-
ଶିଖେ — କଣ୍ଠ ଉପରେ ତାକୁରେ । ୧୧ । ହିବେଶୀ — ଇଡ଼ା,
ପିଙ୍ଗଳା ଓ ପୁଷ୍ପାଞ୍ଜୁ (ଗଙ୍ଗା ଯମୁନା ଓ ସରସ୍ୱତୀର) ମିଳନ ସ୍ଥାନ ।
୧୨ । ଠୁଲଶୂନ୍ୟପରେ — ଅର୍ଦ୍ଧମାତ୍ରା ଉପରେ, ଭୁଲଭାର ମଧ୍ୟସ୍ଥାନର
ଉପର ଭାଗରେ । ୧୪ । ତିଥ — ସ୍ଥିତି, ରହୁଅଛି । ୧୫ । ଅଶସର
ଘରେ — ସୁଷ୍ମା ଘରରେ । ୨୧ । ପର ପୀରତ୍ତରେ ପରମମିଳା —
ପରଜାୟା ରସରେ ‘କୃଷ୍ଣକ’ ସହିତ ଜୀବକୁ ଭେଟାଅ ଅନ୍ୟପାଠ —
(ପରମସଙ୍ଗତେ ଜୀବକୁମିଳା) ପରରଜ ବିଶ୍ୱର — ପରରଜ,
ସସ, ବଦ — ଏହା ଗାୟତ୍ରୀର ମୂଳ ଶବ୍ଦ — ଏହାର ଅର୍ଥ ରଜ-
ଗୁଣର ଉପର । ୨୨ । ଫୁଲ ମକରନ୍ଦ — ସହସ୍ରଦଳପଦ୍ମରେ । ଭ୍ରମର —
ଗୁରୁଜୀବ । ୨୩ । ବାରଥଙ୍ଗୁଳ ନିରାସ, ବାରଥଙ୍ଗୁଳ ପ୍ରାସ । ଗୁରୁ-

ଉର୍ମି, ଧୂର୍ମି, ଜ୍ୟୋତି, ଜ୍ୟୁଳା, -ଝକଳା ମିଶାଇଲେ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ ହୁଏ ।
 “ବାରକୁବାର ଚଉବିଂଶ । ବାର ପରମହଂସ ମିଶ୍ର । ବାର ମିଶାଇ
 ବାରମେଳ । ଶିବ ଏ ରସେ ନିତ୍ୟହେଳ । ନାରଦମୂଳେ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ ।
 ଅଛନ୍ତି ଏ ଶ୍ରୀବକୁ ସେନ ।,, ‘ବ୍ରହ୍ମଶାକ୍ତି’, (୧୧ଶ ପଟଳ ଦେଖ) ।

ଅନ୍ୟପାଠ—ବାର ବାର କରି କହୁଛି ସହ ।

୨୭ । ରସ—ତଳ—ଜାତୁନରେ ରସ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ—ଏଠାରେ ଲଳାଙ୍ଗ-
 ର କଥା । ୨୮ । ଯୋଗ, ଭୋଗ, ଲୟ ଓ ଲଳା ଅଙ୍ଗରେ କ୍ରିମିକ
 କୃଷ୍ଣରସ ନିଷ୍ପତ୍ତି ହୁଏ । ଯୋଗର ଲୟରେ କୃଷ୍ଣ ଲୀଳାରେ ଲେପ
 ମହେ-ଗୁରୁବକ୍ତିଗୀତା ଦେଖ ।

ଶବଦ ଶବ୍ଦର ଶିଶୁବେଦରେ—ସୁଷୁମ୍ନାମୂଳ ରେ; କାଂସ୍ୟ,
 ଝଞ୍ଜାଳ ପ୍ରଭୃତି ଶବ୍ଦପରେ ବଶୀଷ୍ଠନ ଶୁଭେ—ବ୍ରହ୍ମପ୍ରଣବ ସଲଗ୍ନାଦୋ
 ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟାହୁକଃ । ମନସ୍ତ୍ରବଳାୟଂ ଯାତି ଚତୁର୍ବିଂଶୋଃ ପରମଂ ପଦମ୍ ।

ଅଭିନା ଚଉତିଶା

୧ । କାଳାକର—ତନ୍ମୁ । କେହି—ବିପର । ୨ । ନାବି—
 ଖୋସଣି । ଅଟକ—ବାନ୍ଧି । ୩ । ଶୁଣଗଉଣ—ଶୋଭାବତୀ । ୪ ।
 ଦାଗଡ଼ା—କଷ୍ଟର ଅଳଙ୍କାର; ହେମ ଶିକୁଳ—ସୁନାସୁତା । ଦଟଣ—
 ସୁନ୍ଦର । ହେମଉରଜେ—ସୁନାବର୍ଣ୍ଣର ସୁନରେ । ୫ । ବଳଅର—
 ଅଗମଡ଼ାହୋଇ । ନତନୁ—କନ୍ୟା । ୬ । ଶୁଣେ—ଶୀଘ୍ର । ୭ ।
 ଝଲ—ଝଟକ । ଝଲଛି—ଜଡ଼ିଯାଇଛି । ୮ । ନିଧୁବନ—ରତି ।
 ୯ । ଟଙ୍କଧରରସୁ—ବିବଙ୍କର ଶବ୍ଦ କନ୍ୟା । ୧୦ । ଠାଠିକ ଅଭିସୁନ୍ଦର
 ୧୧ । ବାତେ—ପବନରେ । ୧୨ । ଚଳହଲ—ଚରଳ, ଚଞ୍ଚଳ ।

୧୮ । ଦେହପାଣି—ସ୍ନାନ । ଦେହଲ—ଘରର ପିଣ୍ଡାରେ । ୧୯ ।
 ପରଶୁପାଣି—ମହାଦେବ । ୨୦ । ପୃଷ୍ଠ—ଦକ୍ଷିଣପାର୍ଶ୍ବ । ୨୧ ।
 ବିବାସ—ନିବାସନ, ଏଠାରେ ପ୍ରବାସରେ । ମାଜିଲା ମଦନ ମୁକୁର—
 ଭଲକର ଘଷାଦେବାରୁ ଝଟକୁଥିବା ଦର୍ପଣ—ତା ମଦନର ଦେଲେ
 ତୋ ମୁଖ ପର । ପୃଷ୍ଠ ଧାତୁ ଦ୍ରବ୍ୟରେ ଦର୍ପଣ ଦେଉଥିଲା;
 ‘ବିରାଟ’ ଦେଖ । ୨୨ । ଜାମେଟି—ଜ୍ଞାନମୟୀ । ଜମୁନଦଗୋଷ୍ଠୀ—
 ସୁନାଗୋଷ୍ଠୀ । ୨୩ । ରମ୍ଭା, ମନୋରମା, ତିଳୋତ୍ତମା—ଅସୁରମାନେ ।
 ରତ୍ନ—ବନ୍ଦର୍ପର ଶ୍ଳୀ । ଶତୀ—ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଶ୍ଳୀ । ୨୪ । ଲକ୍ଷ୍ମୀରସରେ—
 ଅଳତାରେ । ୩୦ । ସରୋଜାକ୍ଷି—ପଦ୍ମାକ୍ଷି । ଉପରାଣ—ଓଇଟି । ୩୩ ।
 ସୁରତ ସଦନରେ—କେଳିଗୃହରେ । ୩୪ । ଶପାକରମୁଖୀ—ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖୀ ।
 ପଟାନ୍ତର—ଭୁଲନା ।

ବା ଚଉତିଶା

(ଲେଖନୀ)

୧ । ଶୁଭ-ଜାତ । ୨ । ଖଳ—ଅସଲ । ସାଧୁଥିବେ—
 ବସାଉଥିବେ, ରଖୁଥିବେ । ୩ । ଗାରଡ଼ି—ମାୟାବଦ୍ୟ, କେଳାଚୟନ୍ତ ।
 ଶୁଭସ୍ତ—(ବୃହସ୍ପତି) ସ୍ବାମୀ । ୪ । ନେତ-ନାତ, ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ୫ । ଭୂଥା—
 ସ୍ବାମୀ । ୬ । ଚଉତିରାସେ—ଚଉତିରାରେ ବସିଲା ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ।
 ମଦ୍ୟପ—ମଦୁଆ । ୭ । ଛବି—ସନ୍ଧିସ୍ବ । ୮ । ଶୁଃ—ମଦରାଜବା ଚୁଲ ।
 ୧୦ । ନିସତ—ମିଛୁଆ । ୧୧ । ନମଦତା—ଅମଦତ । ୧୨ ।
 ବ୍ୟାଘ୍ର—ବିବାହିତା । ଥେଣ୍ଡ—ଗୈର । ୧୮ । ପୋଇଲା—ଗୁକର,
 ଗୋଲମ । ଦାଉଣି—ବେଙ୍ଗଳା ବଳଦ । ୧୯ । ଚକଣି—ଚକଚକଥ ।

୨୦ । ନିସତ-ଅସତ୍ୟରେ ବା ଅଳସପଣରେ । ଖନ-କୃଷି । ଦନ୍ତସନ୍ତ-
ଦଇରାଣ । ୨୧ । ଲୋକ-ଶୃକର । ୨୨ । ସାହୁ-ମହାଜନକୁ । ୨୩ ।
ପାଇଛ-(ବାଦସା ଶବ୍ଦରୁ ଅପତ୍ରୁଷ୍ଟ) ବଢ଼ିରାଜା । ୩୨ । ଅପଟ-
ବେହେରା । ୩୩ । ହିମ-ହିମାଳୟ ।

ବା ଚଉତିଶା

(କପିଳ)

୨ । ରାଗେ ଲଗାଇଲ କଳ-(ପାଠଶୁକ) - ରେଗେ
ଲଗାଇଲ କେଳ -(ପାଠ ଅଶୁକ) ଖୁମାଣପଣେ - କୋଥରେ,
ବଳାହାରରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପୁଅ ଦେହରେ ଧୂଳ ପକାଇଲ - କିନ୍ତୁ
ତାର ପିତା ଅଳ୍ପ ଆଗରେ କହିଲ ସେ ତା ପୁଅ ତୁମ ଅଙ୍ଗରେ ଧୂଳ
ପକାଇ ଅଛି; ତାକୁ ଦେଖିବାକୁ କହିବାରୁ ତା ଆଖି ଫିଟିଗଲା । (ଅତ୍ୟନ୍ତ-
କ ଦୂରବଶ ଦେଖ) । * । ଗଉଡ଼ - ଗଛଛୁ, ମଣ୍ଡିଛୁ, ଶୋଭାପାଇଛୁ ।
୭ । ପଡ଼ିତାମତ - ପଡ଼ିଲାପରି । ଲକ୍ଷ୍ମଣରୂପେ ସୂର୍ଯ୍ୟଶା ନାସା ଛେଦିଲ ।
୮ । ଜନ୍ମପଦ - ସମ । କକର - ଶୃକର । ପାଷାଣ - ଅଦୃଶ୍ୟ ।
ଅସୁରୀ - ତାଡ଼ିବା । ୯ । ଝମକିବେ - ଅଳ୍ପକରେ । ଅସୁର -
ଶିଶୁପାଳ । ରଜାରହେଅ - ରୁଚୁଣୀ । ୧୦ । ଅନୁପାମ - ଅଦୂଳ ।
ଦ୍ରୁମଞ୍ଜବ - ଦ୍ରୋପଦୀ । ବଜ୍ରସେବା - ବଜ୍ରକବଚ - ରକ୍ଷକ ।
ନଳକୁ ବରୁଣରାଜା ନେଇଥିଲା ତାକୁ ଉଦ୍ଧାରକଲ
ଓ ଗୋପୀମାନଙ୍କ, ଅଗ୍ନିମୁଖରୁ ରକ୍ଷାକଲ । ୧୩ । ତମ୍ବୁରୁ-
ଧର-ଶିବ । ୧୫ । ଅଶାଧୁତ-ଅଶାଦାର । ମଣି-ସ୍ୟମନ୍ତକମଣି ।

୧୭ । ତଳେକର-ତହିମୂକର-ମନ ଲଗାଅ । ୧୮ । ବ୍ରାହ୍ମଣମିତ-
 ସୁଦାମା ବିପ୍ର ଭୃମ୍ବର ମିତ । ୧୯ । ଧରଣୀଧର-କୃଷ୍ଣ । ଦୈତ୍ୟ-ଜଗସକ୍ତ
 । ୨୦ । ଗୋପରେ ଅଗ୍ନି ଭସଣ ଭାଗବତରେ ଦ୍ରୁଷ୍ଟବ୍ୟ ।
 ୨୧ । ସମ୍ବଳ-ଧନ । ଶଙ୍କର ଓ ଯମ ନାମ ଭଜୁ ଅଛନ୍ତି ବା ନାମ
 କଲେ ଯମ ସେ ସେ ମଙ୍ଗଳକାରୀ ହୁଅନ୍ତି । ୨୨ । ପାଇ-ବଡ଼ ।
 ପୁରୁଣା-ପ୍ରପୁଞ୍ଜ । ପାଇ-ବଡ଼ । ୨୩ । ଭଜ (ଭୁଜ ଭୁଲ) ଟେକ ।
 ଭୋଲାନାଥ-ଶିବ । ୨୪ । କଂସର କୁବଳୟା ହସ୍ତୀଦନ୍ତ ଉପାଡ଼ିଲ ।
 ୨୫ । ଶୁଭ୍ରପୁଷ୍ପ-ସାନ୍ନିପତି ଗୁଣେ ପୁଣି । ଘଟ-ସୋଗ୍ୟ ।
 ୨୬ । ଗୁଣି-ମାର୍କଣ୍ଡେୟ । ୨୭ । ବ୍ରାହ୍ମଣକନ୍ୟାମାନେ ବୃନ୍ଦାବନରେ
 କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରବୋଧଦେଇ ଗୁଡ଼କୁ
 ଫେରାଇ ଦେଇଥିଲେ । ବଜ୍ରଧର-ଇନ୍ଦ୍ର । ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ ପୂଜା ବନକରର
 ଗୋବର୍ଦ୍ଧନଗିରି ଟେକି ଇନ୍ଦ୍ରକୁ ଅପମାନଦେଲ । ଦଶରେ-ରାବଣ ।
 ୩୨ । ଭୃଷ୍ୟପାଦ-ଭଗୁଙ୍କ ପାଦପ୍ରଦାର । ୩୪ । କାଷ୍ଠପାଶାବେଲେ
 ମାଣିକ ଗଉଡ଼ିଣୀଠାରୁ ଦୁଧଖାଇ ତାକୁ ମାଣିକ୍ୟ ମୁଦ ଦେଇ
 ଯାଇଥିଲ ।

କଳସା ଚଉତିଶା

୧ । ହେମନ୍ତ ଦୁଇଶୀ— ହ୍ରମାତଳ କନ୍ୟା ପାବଣୀ—
 ପିତାମଣି—ରଜ ବାପା (ଭରକ୍ତି ବା ପରିହାସ ସୁତକ ଭକ୍ତି)
 ୨ । ସାହାସେଣ ସାସରୋଗରେ । ୩ । ମୁଦୁର—କାଠ ବା କରୁଛ
 ଖୋଲର ମୋଡ଼ିଅ ଯାହାକୁ ବାବାଜିମାନେ କାନରେ ପିନ୍ଧନ୍ତି ।
 ବେରଲ—ବିଦୁଳ । ୪ । ଘଟ ଘଟ—ଧରକୁଧର । ଲେଖ୍ୟକ—

ପୁଲୀ । * । ଖଣି ଖଣା— ଖଣିଗାତ । ୭ । ଚକୋର—ଚକ୍ରୀ,
 କପଟିଆ । ୮ । ହିନ୍ଦ—ଶିଖ । ଗନ୍ଧା—ଚରା ଲୁଗାରେ ସିଲାଇ ହୋଇ
 ଉଠିଥିବା ହୋଇଥିବା ବେଳା । ଶୁଭ—ସାର ଶବ୍ଦ । ୮ । ଜଙ୍ଗମକୁ
 ବାବାଜୀଟାକୁ । ୯ । ଝମକୁଣ ଧର—ଧର କର ଦବ ବା ନଇଁ ଯାଉଛି
 ୧୦ । ନିସଦେଶ—ଦୁର୍ବଳ ଭାବରେ । ରୁଚି—ଭଲଲଗେ ।
 ୧୧ । ଟକ ଟକ— ଶୁଖିଲା ଲେଉଟା ହୋଇ । ଟାକର— ସ୍ଥାନ ଦରଦ୍ର ।
 ନିର୍ମାଣ—ନିର୍ଗ୍ରସ୍ତ । ଅପାବନ—ଅପବିତ୍ର । ଭୁଞ୍ଜିତ । ୧୩ । ଉଙ୍ଗର—ଧୂର୍ତ୍ତି
 କପଟୀ ବା ସେବକତାଙ୍ଗୁଥ—ମୁଦାରଥ ପାତଳା । ୧୪ । ଘୋର—ସ୍ଥାନ, ନର
 ଗୋକର— ଅଭିଦୁର୍ବଳିଆ ରୁଢା । ଇମାଲ—ଦୁଷ୍ଟତା । ନିବର
 ସ୍ଥାନରେ ନକର ପର । ୧୫ । ଅଶମନୁଷ୍ୟ—ଅମନୁଷ୍ୟ । ଅଶଖ—
 ଲଜ୍ଜା ବା ନିନ୍ଦା । ଅଶଭୁଦାତ୍ତରେ—ଅଳ୍ପଭୁଦାତ୍ତଧୂବ ଅଥଚ ଦେଖା
 ଯାଉଥିବାସ୍ଥାନରେ । ୧୬ । ଚଡ଼ିତେ—ଅଭିଶାପ । ୧୭ । ଉଭୟ
 ଦୁର୍ଗ, ଦାସ । ୧୮ । ମୁଦୁସ୍ତଳ—ଦାସୀ । ୧୯ । ଫରମାଣ—ଜ୍ଞାପାତ୍ର
 ଫରସେ—ସେବକ ପଣରେ, ଭଲକର । ୨୦ । ଓଡ଼ିଆଣି—କଟ୍ଟ
 ମେଖଲା । ରାଜାବ—ପଦ୍ମ । ୨୧ । ଟମ୍ବା—ଅସନ ବିଶେଷ ।
 ୨୨ । କାଦ—ବବାହର ପଞ୍ଚମଦବସର କୃତ୍ୟ ବିଶେଷ ।

ରସକୁଲ୍ୟା ଚଉତିଶା

୧ । ରାସ—ରାଧା । କୁବଳସ୍ତା ଫଳ—ମୋଇ । ୨ । ଶକ୍ର—
 କୋଦଣ୍ଡ—ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ । ୩ । ବାବେ—ବଜାଏ । ଦାଉ—ଦାତ ।
 ଦାଉଅ—ଦାତପ୍ରାପ୍ତ । ୪ । ସଦନସୁଖ—ଦରସୁଖ । ୫ । ଚଞ୍ଚଳା—
 ଲକ୍ଷ୍ମୀ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିନ—ବ୍ରହ୍ମା । ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର—ମହାଦେବ ।

୨। ଜମୁନଦ - ସୁନା । ସାମିନୀ-ବଜୁନ । ୧। ହିମବତ୍ରେ - ଭୃଗୁବରେ ।
 ହାତ୍ତକା - ଶୀଘ୍ର । ହସକେତନ - କନ୍ଦର୍ପ । ହଗଡ଼ି - ଦୋଷଦେଇ
 କହୁଛି । ହୀନପତନୀ - ସରୁଲୁଗା । ୧୦ । ନତନୁ - କାମଦେବ ।
 ୧୧ । ରଣରଣ - ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ । ୧୨ । ଶ୍ରିଘ୍ରାନ୍ତ - ବୃଷଭାନ୍ତ ।
 ୧୩। ଡ଼ାସିଲ୍ଲା-ଦ଼ାସିଲ୍ଲା । “ଭୁନୋହୁଲୁ ନାଶ” ପାଠ ପଢ଼ି “ନୋହୁଲୁ”
 ଶୁଦ୍ଧ ଅଛି । ୧୫ । ଏଶୀନୟନୀ-ମୁଗନୟନାରାଧା । ଅଶମନ୍ତବ୍ୟ-
 ନୟନସଜ । ୧୬ । ଇମିର - ରାଜା । ୧୭ । ଜମୁନଦ - ସୁନା ।
 ୧୮ । ଧରଣୀଧର - କୃଷ୍ଣ । ଧ୍ରୁବ - ଠିକ । ୨୦ । ନୁ ଆସିବେ -
 ଆସିବେ ନାହିଁ । ୨୧ । ବିଦ୍ୟାସ - ବିକସିତ । ୨୨। ପାର - ଭଲ, ଚନ୍ଦ୍ରଟ
 ୨୫ । ହେମ ଲତ୍ତକା - ସୁନାଲତା ରାଧା । ୨୬ । ସିଦ୍ଧାଶ - ଚତୁରୀ ।
 ଉଦ୍ଭାସେ - ଉଦ୍ଭାସରେ । ୨୭ । ଉରଜ - ସୁନ । ମତା - ମରା
 ୨୮ । ଲଖ - ନଖ । ୩୦ । କବଳୀ - କୁଡ଼ା - ମୁଗମଦ - କସ୍ତୁରୀ ।
 ୩୨ । ଫିରୁଫଲ - ମୁକ୍ତା । ୩୩ । ପରାଧନୀ - ଅପରାଧନୀ ।

ସାନ କନକା ଚଉତିଶା

୨ । ସାଧୁଗୋଷ୍ଠରେ - ସାଧୁସଙ୍ଗରେ ବା ସଭାରେ । ୩। ଗନ୍ଧବ-
 ଗନ୍ଧକ ବା ଧନକ । ଦାଠ - ନିକୃଷ୍ଟ, ଉଣା । ୪ । ଦାଏ - ଦାତରେ
 ପ୍ରହାର କରେ । ୫। ଶ୍ରେୟ - ଶୋଭା, ଦୁଃଖ । ୬। ସତନେ - ଉଦ୍ଭବ
 ବିଷୟରେ । ୭। ହଗଡ଼ି - ଧନକଣ, ବିବାଦରେ । ହେହେ - ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ
 ହେହାରି - ଓହ୍ଲାଇ ହେଲେ । ୧୦ । ନଟ ଦଟ - ବୃଥାବ୍ୟସନରେ ଖେଳ
 କରୁଥିଲେ । ୧୧ । ଟକର - କୁଦ ବା ଉଚ୍ଚକାମା । ଟୋପରେ -
 ଖାଲରେ । ଟେକ - ଉଚ୍ଚସ୍ଵରରେ । ୧୨ । ଠାଠିକ - ଉପସ୍ଥିତ,

ପ୍ରକୃତ ଠିକ୍ । ଠଣ-ଉତ୍ତମ । ୧୫ । ଅଣିମାଦି - ଅଣିମା - ଲାପିମା,
ପ୍ରାକାମ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦି ସହ ଔର୍ଦ୍ଧ୍ବ୍ୟ । ଅଗୋଷ୍ଠି - ଅସାଧୁ । ୧୬ । ଥେଷ-
ଧୂର୍ତ୍ତି, ଦୁଷ୍ଟ । ଅଜା ରଖୁଅଲ-ଛେଳରଖୁଅଲ । ୧୭ । ଲେଛୁଲ-
ଛଡ଼ିଲ । ୧୮ । ଶତ୍ରୁ ମୁକୁଳ - ସାତପାଖୁଡ଼ା । ୧୯ । ହିଂସ୍ରୀ -
ସତ୍ତ୍ବ, ରଜ ଓ ତମ, ପ୍ରକୃତସାୟା ।

କଳିଗମନ ଚଉତିଶା

୧ । ଦେଠ - ଅଧ, ତଳୁଅ । କକେ - କପାଳ । କବରୀ -
କୁଡ଼ା । ୩ । ନିଅଡ଼ିଅଛୁ - ତଳେ ପକାଇ ଅଛୁ । ୩ । ଗହବ କର-
ଗହଳ ବା ଧନକ । ୪ । ଦାଉ-ଅଦାତ ପ୍ରାପ୍ତ । ୫ । କକେ କନମେଉ ।
। ୧୧ । ଟଙ୍କାର - ଅବହେଳା । ୧୫ । ଅଣଷ - ନିନ୍ଦିତ ବା ଲଜିତ
ହୋଇ ? ୧୬ । ଫୁଟୁଛୁ-ଦଗ୍ଧହେଉଛୁ । ହାସ - ରଜ ଛନ୍ଦ; ବା ମୋଡେ
ହାସ - ରସ ଲଗାଇ । ୧୭ । ଥବର - ପ୍ରିୟ । ୨୦ । ରମିଙ୍ଗୀ -
ହର୍ଷାଙ୍ଗୀ । ନଚନ୍ନ - କର୍ମ । ୨୨ । ଫୁରୁଣା ମନର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲତା । ମାନ
କେତୁ - କର୍ମ । ୨୫ । ମନୋଜ - କର୍ମ । ୨୬ । ଜମୁନଦ - ସୁନା

ପ୍ରାଚୀ ସମିତି ପ୍ରକାଶିତ

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶା-ମଧୁଚକ୍ର

ଦିନକୁ ଦିନ ବଢ଼ିଲା

ପାଠକର !

ପାଠକର ! !

ଦିନିଆଁ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା, ଚତୁର୍ଥାଂଶ ବାହାରିଲା ।

ଉତ୍କଳର ପୁରାତନ ସାହିତ୍ୟ-ସମୁଦ୍ର ମନ୍ଥନରୁ କେତେ ସେ
ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶା-ରହି ମିଳୁଛି ତାହାର ଲକ୍ଷଣ ନାହିଁ—ତେଣୁ କହି ହେଉନାହିଁ
ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶା ମଧୁଚକ୍ର କେତେ ଖଣ୍ଡରେ ପୂର୍ଣ୍ଣହେବ ।

ପ୍ରତେକ ଖଣ୍ଡର ମୂଲ୍ୟ ଅଠଅଣା

ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ

ବାକ୍ୟ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶାରୁ—

ସିନେ ସେ ପାଶରୁ ମୋତେ ନକରୁ ଅନ୍ତର

ଖଲ ଦଇବ ବଶରୁ ହେଲ ଏତେ ଦୂର

ଆଜି ବାନ୍ଧବି ରେ !

ଗଳାରେ ବାନ୍ଧୁ-ବନ୍ଧୁ ବେଢ଼ାଇ ମୋହର

ଗେଲାଇ 'ସେ ବୋଲୁଥାଉ ନୋହିବା ଅନ୍ତର

ଆଜି ବାନ୍ଧବି ରେ !

ଦ୍ଵିତୀୟ ଖଣ୍ଡ

ଦଳଶ୍ୟାମ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶାରୁ—

ଖଲ ଧାତୁ ବଦଳେ

ଅମୃତ ଦେଲା ପ୍ରାପ୍ତେ

କାମଗୁଣେ ଅମୃତ ଦେଇ

ଖଣ୍ଡ ସମସ୍ତ ସୁଖ

ମଣ୍ଡନ କରି ଦୁଃଖ

ସଜ ହୋଇଛୁ ସିବାପାଇଁ ହେ

ଘନଶ୍ୟାମ ।

ଖାଇ ମରନ୍ତୁ ଅବା ବସ

ଖଣ୍ଡିତ ଅଛୁ ତାହା ଦୋଷ

ଖୁଆଇ ସୁଧାକର

ଅମୃତ ମନୋହର

ରଙ୍ଗି ମା ଅଧରୁ ପୀୟୂଷ ହେ । ୧ ।

ତୃତୀୟ ଖଣ୍ଡ

ନବଘନ ଚଉତିଶାରୁ—

ଖାଇବା ଖେଳିବା ସୁଖ

ଯେତେକ ଦେଖିଲେ ପଙ୍କଜମୁଖ —ନବଘନ !

ଦେଇଗଲେ ନାନା ଦୁଃଖ—ନବଘନ ! । ୧ ।

ଯଶୋଦା ନନ୍ଦନ କାନ୍ତ

ଜୀବ ଥିବାପାକେ ନ ସିବେ ମନୁ—ନବଘନ !

ଜୀବ ଗଲେ ସିବେ ମନୁ—ନବଘନ ! । ୨ ।

ଚତୁର୍ଥ ଖଣ୍ଡ

ପ୍ରେମଚନ୍ଦ୍ରାମଣି, ମନାବିନା ଚଉତିଶା ପଢ଼ନ୍ତୁ ।—

ନାଁ ସବୁପାକ ପଢ଼ନ୍ତୁ ।

ପ୍ରାପ୍ତିସ୍ଥାନ :—

ପ୍ରାଚୀ ବୁକ୍ଷ୍ଟଲ, ଗଣେଶପାଠ—କଟକ ।

Printed by B. C. Patnaik, B.A.
at the
PRACHI PRESS,
CUTTACK.
1931